לו הכחלים המועילים שיוכל להרפא בהם כשהוא מתעסק בהם אין מן הזריזות שיתאחר מזה ויאמר ימצאני מה שימצא חברי העורים ואלו היה אחד מהם שומע אותו אומר המאמר הזה היה לועג למאמרו ומסכל עצתו וכפי זה עיין לנפשך והשתדל לה בכל כחך ואל תתעלם ממה שיועילך בעוה"ז ובעוה"ב פן תמות מבלי השגת מאוייך מן המעלות החמודות אשר ביכלתך להשיגם כמו שאמר החכם (שם כה) תאות עצל תמיתנו ואמר (שם כד) על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב ושאר הענין, והאלהים יורנו ואותך דרך עבודתו ברחמיו ובחסדיו אמן:

נשלם שער הששי. בה' תתהלל נפשי:

שער השביעי שער התשובה

בביאור אופני חיוב התשובה וגבוליה והדברים התלוים בה. וזה פתח השער:

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו בכניעה והיא שורש התשובה והתחלתה ראיתי (ס"א ראוי) לסמוך לה באור גדריה ואופני השלמתה ואומר תחלה בחיוב התשובה

מרפא לנפש

בסי' זכירות אלו מה שכתבתי על פסוק זה בשם המלביש דברים נחמדים: יורנו מדבר בעדו: ואותך כלומד מספר הזה יורם ואותנו דרך עבודתו ברחמיו אכי"ר:

אמר המחבר מפני כו' באור גדריה ר"ל גבוליה כל התשובה שתהיה תשובתו שלמה בלי פגם כמו שיתבארו בפ"ד ופ"ה ולא לא ושנים כל גדרי התשובה שיתבארו שם עדיין הוא מבחוץ ויש פגם בתשובתו כמ"ש בריש שער היחוד ע"ש: מההתלפות

דיך דער פון ניט פר מיידן מה שתואה עליו ווייל דו זעהסט אויף דעם פיל אנדערע לייט מתתעלם פון זייער פר הוילן צו היילן זיך פון דעם וועטאג אונ טראכטן ניט אוועק צו לאזין די גאוה ותאמר וועסטו וועלין זאגין יומצאני מה שימצאם לאז מיר גרייכען וואס עס וועט זיי גרייכען אונ וויא עס וועט זיין מיט זייא וועט זיין מיט מיר אויך זאלסטו דאס ניט זאגין כי העור ווארום ווען איין בלינדער קריגט רעכטע רפואות שיוכל להרפא וואס ער קאן מיט זייא געהיילט ווערין אז ער זאל דרינען עוסק זיין אין מן הזריזות איז דס דאך ניט קיין חכמה אז ער זאל די רפואה ניט טאן ויאמר אונ זאל זאגין ימצאני לאז מיר גרייכין וואס מיינע חברים די בלינדע וועט גרייכין וויא זייא זיינען בלינד וועל איך אויך בלינד זיין ואילו היה אחד מהם אונ ווען איינר פון זייא זאל הערין וויא ער זאגט די דאזיגע רייד היה לועג וואלט ער דאך גישפעט פון זיינע רייד ומסכל עצתו אונ גיהאלטין זיין עצה פאר איין נארישקייט וכפי זה עיין לנפשך דרום בטראכט גוט פר דיין לייב והשתדל לה אונ פלייס דיך פון אירט וועגין מיט גאר דיין קראפט ואל תתעלם אונ זאלסט זיך ניט פאר הוילן ממה שיועילך פון צו טאן דס וואס קאן דיר העלפין אויף דר וועלט אונ אויף יענער וועלט פן תמות טאמער וועסטו שטארבן מבלי השגת מאוייך אונ וועסט נאך ניט האבן גיגרייכט דיין גלוסטיגקייט פון די גוטע מעלות אשר ביכלתך וואס דו האסט נאך איצונד אין דיין יכולת צו גרייכין זייא וויא דר חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין משלי תאות עצל תמיתנו דס גילוסטיגקייט פון דעם פוילין מאן דאס טוט אים טייטן אונ נאך שטייט דארטין על שדה איש עצל עברתי איך בין איבר גיפארין ביי דעם פעלד פון אפוילין מאן ועל כרם אדם חסר לב אונ ביי דעם וויין גארטן פון איין אום פאר שטאנדיגן מאן ושאר הענין אונ וויא ווייטר שטייט. זאגט דר מחבר והאלהים יורנו ואותך אונ גאט זאל לערנין אונז אונ דיך וואס דוא לערינסט דעם ספר דרך עבודתו דעם וועג פון זיין דינסט אונ ער זאל דאס טאן ברחמיו ובחסדיו מיט זיין רחמנות אונ מיט זיינע חסדים אמן:

אמר המחבר זאגט דער מחבר מפני שקדם מאמרנו בכניעה ווייל מיר האבין פריער גיזאגט פון דעם אונטער טעניגקייט והיא שורש התשובה אונ דס אונטער טעניגקייט איז דר גרונד פון דר תשובה והתחלתה אונ איר אן הייב ראיתי לסמוך לה האב איך גזעהן דער ביא צו שטעלין באור גדריה דאס בשיידונג פון די זאכין וואס בדארף זיין צוא דער תשובה אז זיא זאל זיין אין גאנצין רעכט פאר צוקט ואופני השלמתה אונ די אופנים וויא אזוי די תשובה זאל אין גאנצין זיין ואומר תחלה וועל

איך

והצורך אליה שכבר נתברר לנו מדרך השכל ומן הכתוב בתורה כי האדם מקצר מעשות מה שהוא חייב בו מחובות הבורא מדרך השכל מה שמצאנו עליו האדם מהתחלפות טבעיו והבדל שרשי הרכבתו והתהפכות מדות נפשו וסבות תנועתו והתחייב בזה התחלפות מעשיו כפי החלוף ההוא מהם הנאה והמגונה והעול והצדק והטוב והרע ועל זה יצטרך לקשר תורה ומסורת הנהגה אבל מ"ש בתורה בענין הזה מהם מה שאמר הכתוב (בראשית ח) כי יצר לב האדם רע מנעוריו ונאמר (שם ו) וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום ונאמר (איוב יא) ועיר פרא אדם יולד ונאמר (שם כה) הן עד ירח ולא יאהיל ונאמר

מרפא לנפש

טבעיו סוף באדם כמה מיני טבעים קרירות ותמימות ונאות וכיוצא וכח המוסך וכמחזיק כו' : והבדל שרשי הרכבתו שהוא מורכב מד' יסודות שהם מובדלים ומופרדים זה מזה ואם יגבר יסוד א' על חבירו עי"ז נשתנה מזג האדם ונשתנה ומתהלך מעשיו כמבול זה : והתהפכות מדות נפשו שיש בנפש האדם כמה מדות . יש בו מדות וגאות שאכספיה ככה שיהיה קיום לגופו ויש בו מדות שנכסף נפש לחכמה ולעוה"ב וכן כה סילים ויולס"ר כך כתב בשער ע"ס פ"ב וכשער כפירוש ח"א . וכן יה. בנפשו מדות מתהלפים בזכרם בפרק י' משער סגי כמו השמחה והאבל כו' ע"ש : מהם הנאה והמגונה ולכן פעם יעשה דברים נאים ויפים ופעם יעשה מעשים מגונים פעם עול ופעם צדק וטוב ורע : ועל זה יצטרך לקשר התורה שלא ילך בשרירות לבו ולפי דעהו רק הכל כקבלי התורה שהוא דרך סיפר כמסים וע"ש : ועיר פרא לעיר הזה שהוא חמור קטן שנגדל במדבר שאין בו מסורת הנהגות כן אדם יולד נ"כ בלי חכמה ומוסר וד"א : ונאמר הן עד ירח וגו' עירוב פסוקים יש כאן ולבון הכתוב כך הוא ומה ילדק תנוש עם אל כשיבואו עליו יסורין . ומה יזכה ילוד אשה . הן עד כסיר האור מן ירח ולא יאהיל וכוכבים לא זכו בעיניו , ממתת שלא זכו בעיניו , אף כי אנוש רמה ובן אדם תולעה ומכ"ש אנוש רמה כשיבואו

איך זאָגין צום ערשטין אין דעם חיוב פון דער תְּשׁוּבָה און וואָס מען בַּדאַרף צוא איר נייטיג שכבר נתברר לנו וואָרום עס איז אונז שוין אוים גיקלערט גיוואָרין אוים דעם שֵׂכֶל ומן הכתוב בתורה און פון דעם וואָס עס שטייט אין דער תּוֹרָה כי האדם מקצר כו' אז אַ מענטש טוט ניט גינוג לויט ער בַּדאַרף צו טאָן צו דעם בַּשֶׁעפֶר מדרך השכל מיטין שֵׂכֶל קאָן מען דאָס פַר שטיין מה שמצאנו עליו ווייל מיר גיפינען אַז די נאַטור פון מענטשין ענדערט זיך עפטער והבדל שרשי הרכבתו און די ערשטע יְסוֹדוֹת פון דעם מענטשין וואָס ער איז פון זייא צו נויף גישטעלט זיינען זייא פערשידען איינס פון אַנדערין און אַז איין יְסוֹד שטאַרקט זיך אויף דעם אַנדערין ווערט פאַר ענדערט דורך דעם די נאַטור פון דעם מענטשין ווערין שוין זיינע מַעֲשִׂים אויך דריבער פאַר ענדערט והתהפכות מדות נפשו און זיינע מִדּוֹת זיינען פַר שידען איינע פון די אַנדערע דאָס עס איז פאַר האַנדין אין מענטשין אַזעלכע מִדּוֹת וואָס גילוסטין קערפערליכע זאַכין און אַזעלכע וואָס גילוסטען חָכְמָה און מַעֲשִׂים טוֹבִים וסבות תנועתו און די סִבּוֹת וויא אַרום ער זאָל קענין עפּעס אוים ווירקין און טאָן זיינען אויך ניט גלייך איינער צו דער אַנדערער והתחייב בזה און דער פון קומט אַרויס אַז זיינע מַעֲשִׂים זיינען אויך פאַר ענדערט כפי החלוף ההוא לויט די פערשידענהייט פון זיינע נאַטורין און פון זיינע מִדּוֹת מהם הנאה פון זייא קומט וואָס איז אַמאָל פַר האַנדין גוטע מַעֲשִׂים והמגונה און שלעכטע והעול והצדק און דער פין קומט אויך דאָס שאַלקהאַפטיקייט און דאָס גירעכטיקייט והטוב והרע און דאָס גוטס און דאָס בייז אַז עס שטאַרקט זיך בייא איהם די מִדָּה וואָס גלוסט צו גוטע מַעֲשִׂים טוט ער גוטע מַעֲשִׂים און אַז עס שטאַרקט זיך בייא איהם די מִדָּה וואָס גלוסט צו שלעכטין טוט ער שלעכטע מַעֲשִׂים ועל זה יצטרך און איבער דעם בַּדאַרף אַ מענטש נייטיג זיך צו פַר בינדין אין דעם בונד פון דער תּוֹרָה ער זאָל ניט נאָך גיין נאָך זיין ווילין נאָר ער זאָל גיין אין דעם דֶרֶך וואָס די תּוֹרָה הייסט ומסורת הנהגה און אין די אויף פירונג וואָס מען האָט אונז איבער גיענטפערט דורך די חֲכָמִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אבל מה שכתוב אָבער וואָס אין דער תּוֹרָה שטייט גישריבן דר פון מהם אַטייל פון די פְּסוּקִים איז מה שאמר הכתוב וואָס דער פָּסוּק זאָגט אין בְּרֵאשִׁית כי יצר לב האדם רע מנעוריו דען די גידאַנקן פון דעם מענטשינס האַרץ זיינען שלעכט פון זיין יוגינד אָן און נאָך שטייט דאָרטין וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום און אַלע די גידאַנקין פון זיין האַרץ איז אַ גאַנצין טאָג נאָר אויף בייזין און אין איוב שטייט ועיר פרא אַזו וויא אַ מויל אייזל וואָס ווערט גיבאָרין אין דער מִדְבָּר איז דאָך זייער ווילד אַזו אויך אדם יולד ווערט אַ מענטש גבאָרין נאָר אָן חָכְמָה און אָן מוּסָר און אָן דֶרֶך אֶרֶץ און נאָך שטייט אין איוב וויא אַזו קאָן אַ מענטש גירעכט זיין קעגין גאָט הן פאַר וואָר עד ירח ולא יאהיל ער טוט אָפּ דאָס ליכטיקייט פון דער לְבָנָה אַז זיא זאָל ניט לייכטין וכוכבים און פון די שטערין טוט ער אַמאָל אָפּ דאָס ליכטיקייט לא זכו בעיניו

ווייל

(סס) כי אנוש רמה ונאמר (סס) ומה יזכה ילוד אשה. וכיון שתתברר אופני הקצור במעשי האדם היה מתנות הבורא אותו שנתן לו יכולת לתקן מעותו ולהשיב אבדת עבודתו בתשובה והעיר אותו עליה באהבתו ובחמלתו עליו ואחר כך נחץ דברה והבטיח בה על ידי עבדיו הנביאים והרחיב אמתלאותינו בגמותנו מדרך עבודתו ויעד אותנו לקבל אותה ממנו ולרצות בנו מהרה ואם ארך המרותנו את דברו והפרתנו את בריתו כמו שבאר (יחזקאל לג) בפרשת ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וגו' ולפי שהיו הצדיקים שני מינים האחד הנצלים מן החטא והעול והשני השבים מן החטא והיה רוב המון הצדיקים בעלי התשובה התחיל המשורר ואמר (תהלים לב) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ואח"כ זכר הכת

מרפא לנפש

עליו יסורין בודאי מחמת עונותיו ולמה יתרעם: היה מתנות הבורא לתקן תקנה ורחמנות שנתן לו יכולת לשוב בתשובה כי השכל הוא מחייב שנפש החוטאת היא חייבת כמורד במלכות דאלפא רק הש"י הפך חסד הוא ולא יחפוץ במות המת הוא הרשע כי אם בשובו וחיה ולא זו בלבד שמקבל אותנו בתשובה הפיר ג"כ עליה כמ"ש בפרשת והיה כי יבאו עליך וגו' ושבת עד ה' אלקיך וגו' מפאת שישוב מעצמו ואח"כ נתן דבר התשובה וזירז אותנו שלא נתייאש בחטא והרחיב אמתלאותינו ע"י נביאים הרבה וסלחה לנו כמה טענות ואמתלאות שהכל לטעון על עונותינו כדי שנשוב בתשובה ושלא נתייאש מרחמי הקל כמ"ש הושע בסוף שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו וגו' כל תשא עון וכן נאמר (יחזקאל לג) ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל חי אני נאם ה' אלקים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל וגו'. וזולתם כמה פסוקים כאלה שקראו הנביאים לתשובה: ואם ארך המרותנו את דברו אע"פ שהארכנו להמרות כמה זמנים ולבסוף עשה משפט וצדקה הכל מעונותיו חיה יחיה: ולפי שהיו הצדיקים שני מינים כו' יבא לתרץ למה שאמר דהע"ה ב' פעמים אשרי כנגד שני מיני צדיקים כנגד צדיק מעיקרו שלא טעם טעם חטא וכנגד בעל תשובה והתחיל מבעית שהלה ואמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ואחר כך אמר

ווייל זיא זיינען ניט גירעכט אין זייערע אויגן ונאמר שטייט ווייטר כי אנוש רמה איז שון אבל שכן אמענש מוס ער איז דאך נאר ווערים קאן בוודאי קענין אים ניט גירעכט זיין ווארום ער דינט אים בוודאי ניט וויא ער וואלט בדארפט ונאמר אונ ווייטר שטייט דארטין ומה יזכה ילוד אשה אונ וויא זאל דען גירעכט זיין דער וואס איז גיבארין פון איין אשה וכיון שתתברר אונ ווייל מיר האבן שון אום גיקלערט די אופנים וויא ארום דר מענטש קירצט אין גאטס דינסט אונ דינט אים ניט וויא ער וואלט בדארפט היה מתנות הבורא דרום איז גיוועזן פון דעם דר בארימהקייט וואס דר בשעפר האט זיך דר בארימט איבר דעם מענטשין שנתן לו יכולת וואס ער האט אים גגעבין ער זאל האבין יכולת צו פאר ריכטין זיין פר קירונג וואס דר יצר הרע האט אים ביז אהער פר פירט ולהשיב אבידת אונ ער זאל אום קערין דם וואס ער האט גילאזט פר לארין גיין זאל ער פר ריכטין בתשובת דורך תשובה והעיר אותו אונ האט דרויף דעם מענטשין דער וועקט אונ דער מאנט באהבתו ובחמלתו מחמת זיין ליבשאפט אונ זיין דר בארימהקייט וואס ער האט זיך דר בארימט איבר אים ואחר כך אונ דר נאך האט ער גיאיילט אונז מזרז זיין אויף די זאך פון תשובה והבטיח בה אונ ער האט אונז מבטיח גיוועזן אויף איר דורך זיינע קנעכט די נביאים והרחיב אמתלאותינו בגמותנו וכו' אונ ווען מיר גיבין אוועק פון זיין דינסט האט ער אונז פיל טענות אונ פר ענטפערונג גילערינט דורך דער תשובה ויעד אותנו אונ האט אונז צוא גיזאגט ער זאל די תשובה אן נעמן פון אונז ולרצות בנו מהרה אונ זאל זיך צוא אונז גיך באוויליגן דורך דער תשובה ואם ארך אונ ווען אפילו מיר האבין שוין פיל יארין אים ווידער גישפעניגט פון דעסט וועגין אז מיר טוען תשובה איז ער זיא פארט מקבל וויא יחזקאל הנביא האט בשייד די זאך ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וגו' אונ ווען דער רשע ווערט ווידער קערין פון זיין רשעות אונ וועט טאן משפט אונ צדקה שטייט ווייטר וועט גאט זיין רשעות נים דר מאנין אונ וועט אים מוחל זיין זיינע עבירות אונ ער וועט בלייבין לעבין זאגט דר מחבר ולפי שהיו הצדיקים כו' אונ ווייל עס זיינען פר האנדין צווייא ערלייא צדיקים האחד איינע ערלייא צדיקים זיינען וואס זיינען נאר נצול גיווארין פון זינד וויא האבין קיין מאל ניט גיטאן קיין עבירה והשני השבים אונ די אנדערע זיינען די וואס האבן פריער יוא גיזינדיגט נאר זיא האבן דר נאך תשובה גיטאן והיה רוב המון אונ דם רוב פון די צדיקים זיינען די וואס האבן פריער גיזינדיגט אונ האבין דר נאך תשובה גיטאן התחיל המשורר דרום האט דוד המלך אן גיהויבן פריער פון די בעלי תשובה אונ האט גיזאגט אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וואול דעם דר אויזיגן וואס גאט ב"ה האט אים פר געבן זיינע מיסטאט אונ האט אים זיינע זינד באדעקט דם האט ער גימיינט בעלי תשובה ואח"כ זכר אונ דר נאך האט ער דר מאנט די אנדערע כתה

פון

השנית הנצלת מן החטא ואם היא קודמת במעלה מפני שכל שב כבר היה צדיק קודם שיחטא ואין פל צדיק שב ואמר עליהם (שם) אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון וגו', חכר הכת הזאת באחרונה מפני מעוט מציאתה בכל דור כמ"ש (שם קל) אם עונות תשמר יה אדני מי יעמוד ואמר (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ונאמר (מלכים א ח) כי אין אדם אשר לא יחטא, ובעבור זה קבעו רבותינו בפתיחת תפלתנו ענין התשובה והסליחה בהרוצה בתשובה והמרבה לסלוח. נראוי לנו עתה לבאר מדברי התשובה עשרה ענינים. הראשון מה היא התשובה. והשני לכמה חלקים תחלק. והשלישי במה תהיה התשובה מן האדם. והרביעי בבאור גדריה. והחמישי בתנאי כל אחד מהם. והששי איך אופני ההערה לאדם על התשובה. והשביעי בבאור מפסידי התשובה. והשמיני הישתוה בעל התשובה עם הצדיק הניצל מן החטא אם לא. והתשיעי אם יתכן לחוטא לשוב מכל חטא אם לא.

מרפא לנפש

אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה שהוא צדיק מעיקרו: ואם היא קודמת במעלה אע"פ שצדיק מעיקרו הוא קודם במעלה מפני שכל שב בוודאי לא נולד עם החטא וא"כ כבר היה לו התחלה מעלת הצדיק ואין הצדיק צריך למעלת השב וא"כ ראוי הוא שיהיה חשוב יותר במעלתו מן השב וראוי שיזכר בראשונה רק מפני מיעוט מציאות צדיק מעיקרו עד סופו שלא יחטא לעולם לכך זכרם באחרונה. ואע"פ שאמרו ז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים כו' מדרגות מדרגות יש כמו שביאר המחבר בפרק ח' ע"ש: ואמר כי אין אדם אשר לא יחטא בתפלת שלמה המלך ע"ה כתוב במ"א ח':

פון צדיקים הנצלת מן החטא וואס זיינען גאר גיצול גיווארין פון צו זינדיגן ואם היא קודמת אונ דאמשע די כתה פון די צדיקים וואס זייא האבן גאר ניט גיזינדיגט זיינען דאך אין איין העכרע מעלה פון די בעלי תשובה מפני שכל שב ווארום דער וואס טוט תשובה כבר היה צדיק איז ער דאך איידער ער האט גיזינדיגט גיוועזן אצדיק ווארום אמענטש איז דאך ניט גיבארן גווארין מיט עבירות האט ער דאך פריער גיהאט די מעלה פון אצדיק ואין כל צדיק שב אונ דער צדיק וואס האט ניט גיזינדיגט בדארף ניט תשובה צו טאן ווארום ער האט דאך ניט גיזינדיגט ואמר עליהם אונ דוד המלך האט אויף די צדיקים גיזאגט אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון וואול דעם מענטשין וואס גאט רעכינט אים ניט זיין זינד דם מיינט מען די צדיקים וואס זייא האבן גאר ניט גיזינדיגט נמצא זיינען דאך די צדיקים חשובר אין דר מעלה פון אבעל תשובה וואלט דאך דוד המלך גיהערט זייא צום ערשטין דער מאנען וזכר הכת הזאת באחרונה אונ פאר וואס דר מאנט ער די כתה פון די צדיקים וואס האבן קיין מאל ניט גיזינדיגט צום הינטערשטין מפני מעוט מציאתה ווייל זייא גיפינען זיך ווייניג אין איטליכן דור וויא עס שטייט אין תהלים אם עונות תשמר יה ה' מי יעמוד ווען דו זאלסט וועלין האלטין די עבירות אונ ניט מוחל זיין ווער וועט קאנגען בשטיין ווארום עס איז גאר ווייניג פר האנדין זעלכע וואס זינדיגין גאר ניט אונ אין קהלת שטייט כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא דען עס איז ניט פר האנדין קיין צדיק אויף דר ערד אז ער זאל טאן גוטס אונ זאל גאר ניט זינדיגין אונ אין מלכים שטייט כי אין אדם אשר לא יחטא דען עס איז ניט פר האנדין קיין מענטש ער זאל ניט זינדיגן בעבור זה קבעו רבותינו אונ דרום האבן אונזערע חכמים גישטעלט אין דעם אן הייב פון אונזר תפלה ענין התשובה והסליחה כו' די מעלה פון דער תשובה דאס איז די ברכה הרוצה בתשובה אונ פון דעם פאר געבן די זינד דאס איז דיא ברכה המרבה לסלוח וראוי לנו עתה לבאר אונ מיר בדארפין איצונד בשיידין פון דער תשובה צעהן זאכין הראשון דאס ערשטע איז וואס איז די תשובה והשני אונ דם אנדערע איז אויף פיל חלקים די תשובה ווערט גיטיילט והשלישי במה תהיה התשובה אונ דאס דריטע איז מיט וואס דר מענטש זאל תשובה טאן והרביעי בבאור גדריה אונ אין פערטין וועט בשייט דיא גדרים פון דער תשובה והחמישי בתנאי כל אחד אונ דאס פינפטע איז פון איטליכן תנאי וואס צו איטליכן גדר גיהער והששי איך אופני ההערה אונ דאס זעקסטע איז די אופנים וויא אזו דער מענטש זאל זיך דר וועקן צו דר תשובה והשביעי בבאור מפסידי התשובה אונ דאס זיבעטע וועט בשייד ווערין וויא ארום מען קאן אן ווערין אונ פר דארבין די תשובה והשמיני אונ דאס אכטע איז הישתוה בעל התשובה כו' אויב דער בעל תשובה איז גלייך צו אצדיק וואס ער האט קיין מאל ניט גיזינדיגט אם לא אונ אויב ער איז ניט גלייך והתשיעי אונ דאס ניינטע איז אם יתכן לחוטא לשוב אויב איין זינדיגער קאן אויף אלע עבירות תשובה טאן אונ

אויב

והעשירי מה אופני התתבולה לפי שהתשובה מחטאיו קשה עליו. ובזה נשלים כל אופני התשובה ותיוביה אשר בהם נקוה מחילת עונותינו בעזה"י:

פרק א ואומר בבאור מהות התשובה שטעם התשובה הוא התקנת האדם לעבודת הבורא יתברך אחר יציאתו ממנה וחטאו בה והשבת מה שאבד ממנה אם בעבור סכלותו באלהים ובעניני עבודתו או שגבר יצרו על שכלו או להתעלמותו ממה שהוא חייב בו לאלהים או בעבור התחברותו לחברים רעים פתוהו וחטא בעבורם וכיוצא בזה כמו שאמר החכם (משלי א) בני אם יפתוך חטאים אל תבא ואמר (שם כד) ירא את ה' בני ומלך עם שונים אל תתערב. והיציאה מעבודת הבורא על שני דרכים, אם בעזיבת מה שצוה הבורא לעשותו והתעלמותו ממנו או בעשות מה שהזהיר מעשותו וכוון בו להמרות את בוראו, ואם תהיה יציאתו מן העבודה בעזיבת מה שצוה הבורא לעשותו בלבד אופן תשובתו מקצורו יהיה בהשתדלו במעשה הנכון והדבקו בגדרי התשובה אשר אני עתיד מרפא לנפש

פרק א מהות התשובה מה היא התשובה ומה ענינה: שטעם התשובה ר"ל פירוש מלת התשובה ופשטה הוא התקנת האדם כו' והוא מלשון טעמו וכו': אם בעבור סכלותו באלהים יצא מעבודת ה' אל המרותו: ובעניני עבודתו או שהוא סכל בעניני עבודת ה' ואין כאן יצא חטא: או להתעלמותו או שגג ונעלם ממנו והוא לא ידע ואשם. או ר"ל שהסיח דעתו ממנה שלא רצה ליתן דעתו על כך: או בעבור התחברותו לחברים רעים כדי כל אלה הן הסיבות שגורמים לאדם לצאת מעבודת ה' אל המרותו: ועם שונים ר"ל משונים הם כרשעים אל תתערב לסיום אתם: וכוון בו להמרות את בוראו דאל"כ השוגג או נאנס יש לו אמתלא והירך תפילות מי יבין וכשיתקרב לוטו זו מהם עד שמוחלין לו:

אויב גיין והעשירי אונ דאס צעהענטע איז מה אופני התתבולה כו' די אופנים וואס מען מוז גיפינגן פאר דעם וואס די תשובה פון זיינע זינד איז שווער פאר אים ובזה נשלים אונ דער מיט וועלין מיר אויס לאזין אלע ארטין פון דער תשובה מיט איר שולדיגקייט אשר בהם וואס מיט די דרכים פון תשובה נקוה מחילת עונותינו טוען מיר האפין אז אונזערע זינד וועלין פאר געבן ווערין בעזה"י מיט די הילף פון השם יתברך:

ואומר אונ איך וועל זאגן בבאור מהות התשובה אין דעם בשיידענעש וואס איז דיא זאך פון דער תשובה שטעם התשובה דאס דער פירוש פון דעם ווארט תשובה הוא התקנת האדם דאס איז אז דער מענטש זאל זיך קאנען פאר ריכטן אונ ווידער קערן צוא דעם דינסט פון דעם בשעפער יתברך אחר יציאתו ממנה נאך דעם אז ער איז ארויס גינאנגן פון דעם דינסט אונ האט גיזינדיגט אין דער דינסט פון השם יתברך והשבת מה שאבד ממנה אונ ער זאל ווידער בעקומען וואס ער האט דר פון פאר לארן אם בעבור סכלותו ענטוועדער ווייל ער איז גיווען נאריש אונ האט ניט גיהאט קיין דעכט פאר שטאנד פון גאט אונ פון זיין דינסט או שגבר יצרו אדער זיין יצר הרע האט זיך גשטארקט איבר זיין שכל או להתעלמותו אדער איבר זיין פר הוילונג וואס ער האט ניט גיוואלט גידיינקען אונ טראכטין וואס ער איז חייב צו גאט או בעבור התחברותו אדער ווייל ער האט זיך באהעפט צו שלעכטי חברים פתוהו האבן זייא אים איבר גירעט וחטא בעבורם אונ איבר זייא האט ער גיזינדיגט אונ נאך אזו אגלייכן וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט בני מיין זון אם יפתוך חטאים ווען די זינדיגע וועלן דיך איבר רעדן אל תבא זאלסטו ניט וועלן. אונ נאך שטייט דארטן ירא את ה' בני ומלך מיין זון פארכט דיך פאר גאט אונ פאר דעם מלך עם שונים אל תתערב אונ מיט דיא פאר ענדערליכע לייט זאלסטו זיך ניט מישען והיציאה מעבודת הבורא אונ דאס וואס איינער גייט ארויס פון גאטס דינסט על שני דרכים דאס קאן גישעהן אין צוויי ערלייא דרכים אם בעזיבת כו' אדער וואס ער פר לאזט דאס וואס דער בשעפער האט גיבאטין מען זאל עס טאן דס ער איז ניט מקיים קיין מצות עשה והתעלמותו ממנו אונ ער פר הוילט זיך דער פון אונ טוט עס ניט או בעשות כו' אדער ער טוט אזאך וואס גאט האט גיזאגט מען זאל עס ניט טאן וכוון בו להמרות כו' אונ ער איז זיך דרינגן מכוון צוא ווידער שפעניגען זיין בשעפער ואם תהיה יציאתו אונ אז זיין ארויס גיין פון גאטס דינסט טוט נאר זיין בעזיבת מה שצוהו כו' מיט דעם אליין וואס ער פר לאזט די מצות וואס דער בשעפער האט אים גיהייסן זייא טאן אונ ער טוט זייא ניט אופן תשובתו זאל זיין תשובה זיין פון דעם וואס ער האט גיקירצט קעגין גאטס דינסט אין דעם אופן בהשתדלו במעשה הנכון אז ער זאל

זיך

לבארם בזה השער, ואם היתה במה שהזהיר הבורא מעשותו אופן השגת קצורו יהיה בהשמרו מחזור אל כל מין המעשה ההוא ושישתדל לעשות הפכו עם הדבקו בגדרי התשובה ותנאיה אשר אני עתיד לבארם בשער הזה בעזרת האל יתברך. והדמיון בזה בענינים הטבעים באדם שחלה גופו מחסת המזון אם מפני שנמנע מאכול מה שיש בו התמדת בריאותו או מפני שאכל מה שהזיקו והפסיד בריאותו וכשיהיה חליו ממעוט המזון אשר התמיד בו בריאותו אופן הזרתו אל הנכונה יהיה בהרבותו ממיני המזונות הראוים לטבעו עד שישוב אל הגבול השוה וכשיחזור אל ענינו הראשון הטבעי ינהג במזונו המנהג השוה ואם יהיה חליו מפני שהתנהג במה שהזיקו מהמזון אופן בריאותו יהיה בהשמרו מן המזון ההוא והדומה לו ולהתנהג במה שהוא הפך מזגו וטבעו עד שישוב אל הענין השוה וכאשר יבריא גופו ויעמוד על הגבול השוה לו יאכל מן המאכלים השוים בין שני המאכלים והאמצעיים בין שני המזגים וכבר דמה הכתוב העונות במאכל הרע כמ"ש (ירמיה לא) איש בעונו ימות האוכל הבוסר תקהינה שניו:

זיך פלייסן ער זאל טאן גוטע ווערקן והדבקו בגדרי התשובה און זאל זיך בהעפטן אין די דרכים פון תשובה אשר אני עתיד כו' וואס איך וועל זיא בשיידין אין דעם שער ואם היתה כו' און ווען ער האט גיזינדיגט אין זעלכע זאכן וואס דער בשעפער האט פר באטן מען זאל זיי ניט טאן און ער האט זיא יוא גיטאן אופן השגת קצורו זאל זיין דער אופן וויא ארום ער זאל פאר ריכטן וואס ער האט גיזינדיגט בהשמרו מחזור אז ער זאל היטן פון צו טאן נאך אמאל אזעלכע זאכין וישתדל לעשות הפכו און זאל טראכטן אלין טאן פר קערט פון פריער עם הדבקו בגדרי התשובה און זאל זיך בהעפטין אין די דרכים פון די תשובה מיט איהרי תנאים אשר אני עתיד לבארם וואס איך וועל זייא בשיידן אין דעם דאזיגן שער מיט גאטס הילף: והדמיון בזה און דאס גלייכעניש איז אין דעם בענינים הטבעים אין דיא נאטירליכע זאכן באדם שחלה גופו צו אמענטש וואס ער איז קראנק גיווארן מחמת דעם שפייז אם מפני שנמנע מאכול כו' אדער ווייל ער האט פר מיטין פון צו עסין דאס וואס ער בדארף צום האבן תמיד צו זיין גיזונדקייט או מפני שאכל כו' אדער ווייל ער האט גיגעסן אזעלכעם וואס האט אים גישאט והפסיד בריאותו און דורך דעם האט ער אן גיווארן זיין גיזונדקייט וכשיהיה חליו ממעוט המזון און אז זיין קראנקהייט איז ווייל ער הט ווייניג גיגעסן וואס ער בדארף צו זיין גיזונדהייט אופן הזרתו זאל זיין דער אופן וויא ער זאל זיך אום קערן צו זיין רעכט גיזונדהייט בהרבותו ממיני המזונות אז ער זאל מערן צו עסין פון אזעלכע שפייז וואס גהערין צו זיין טבע עד שישוב ביז ער וועט זיך ווידר קערין צו זיינע נאטור און צו זיין גיזונדהייט וכשיחזור אל ענינו און אז ער וועט קומען צו זיין ערשטין שטאנד פון דעם נאטור ינהג במזונו המנהג השוה זאל ער זיך נוהג זיין מיט זיין שפייז אויף איין גלייכן מאס · ואם יהיה חליו און אז ער איז דריבער קראנק גיווארן מפני שהתנהג כו' ווייל ער האט זיך נוהג גיוועזן צו עסן אזעלכע שפייז וואס האבן אים גישאט אופן בריאותו יהיה כו' זיין דער אופן וויא ער זאל גיזונד ווערין בהשמרו מן המזון ההוא אז ער זאל זיך שוין ווייטר היטן פון צו עסן דאס שפייז און נאך אזעלכע גלייכעניש וואס שאט אים ולהתנהג במה שהוא הפך כו' און צו עסן אזו א שפייז וואס איז קעגין דעם נאטור פון דיא ערשטע עד שישוב ביז ער קערט זיך אום צו איין גלייכן מאס וכאשר יבריא גופו און אז זיין גוף ווערט שוין גיזונד ויעמוד על הגבול און בלייבט שטיין אויף זיין גלייכע נאטור יאכל מן המאכלים זאל ער עסין פון אזעלכע עסין ווארג וואס זיינען גלייך צו די צווייא מאכלים והאמצעים בין שני המזגים און וואס זיינן מיטיל מעסיג צווישן דיא צווייא נאטורין פון דיא ערשטע מאכלים כלומר פריער האט ער גיגעסן מאכלים וואס האבן אים גישאט און דער נאך האט ער גימוזט עסן מאכלים וואס זיינען פר קערט פון די ערשטע און דער נאך אז ער ווערט שוין גיזונד זאל ער שוין עסין מיטיל מעסיגע מאכלים וכבר דמה הכתוב און דער פסוק האט נאך פריער גיגליכען די זינד צו שלעכטי שפייז וויא עס שטייט אין ירמיה איש בעונו ימות איטליכער וועט דורך זיינע זינד שטארבן האוכל הבוסר תקהינה שניו דער וואס הט גיגעסן אום צייטיגע וויין טרויבן דעם וועט זיינע ציין הייליג ווערין:

אבל

פרק ב אבל חלקי התשובה הם שלשה אחד מהם השב מחמת שלא מצא דרך לעבירה וכשהוא מוצא נובר יצרו על שכלו ולא ימנע ממנה וכאשר ישלים עשותה יראה גנות מעשהו ויתחרט על מה שעבר בה וזה שב בפיהו לא בלבו ובלשונו לא במעשהו והוא חייב בעונש הבורא יתברך ובו נאמר (שם ז) הגנוב רצוח ונאוף והשבע לשקר וגו׳ המערת פריצים וגו׳. והחלק השני השב בלבו ובאבריו ועומד בשכלו כנגד יצרו ומתנהג להכריח נפשו ולהלחם עם תאותיה עד שינצחנה וימנענה ממה שישנאהו הבורא יתברך אלא שנפשו רוצה להטותו תמיד אל הפך עבודת הבורא ושואפת אל העבירה והוא משתדל לחסום אותה ופעם תנצחהו ופעם ינצחנה וזה אינו שלם בדרך התשובה שמחייבת לו הכפרה עד שיסור מן העבירות לגמרי כמו שכתוב (ישעיה כז) לכן בזאת יכופר עון יעקב וזה כל פרי הסר חטאתו וגו׳ . והחלק השלישי אדם שהתנהג בכל תנאי התשובה והגביר שכלו על תאותו והתמיד לחשוב עם נפשו ויירא את בוראו ובוש ממנו והשיב אל לבו גודל חטאו ועונו והכיר גדולת מי שהמרה אותו ועבר על דברו והציב

מרפא לנפש

פרק ב שלא מצא דרך לעבירה פי׳ שלא באה לידו אותה עבירה אבל כאשר תבא לידו יעשנה ואחר כך יתחרט וכן לעולם: ובו נאמר הגנוב רצוח ונאוף וגו׳ עיין בשער הבטחון סוף הקדמה הרביעית בפסוק הזה ופירושו:

אבל חלקי התשובה הם שלשה אבער די טיילן פון דער תשובה זיינען דרייא אחד מהם איינס פון דיא דרייא איז השב מחמת שלא מצא אז איינער טוט תשובה מחמת דיא עבירה טרעפט זיך איהם ניט וכשהוא מוצא אבער אז עס קומט איהם צום האנד איין עבירה גובר יצרו על שכלו איז זיין יצר הרע גובר אויף זיין שכל ולא ימנע ממנה אונ פר מייד זיך פון איהר ניט אונ ער טוט זיא וכאשר ישלים אונ נאך דעם אז ער טוט שוין אפ די עבירה יראה גנות מעשהו זעהעט ער ערשט זיינע שלעכטע ווערק ויתחרט אונ האט חרטה אויף דעם וואס ער האט זיא גיטאן וזהו שב בפיהו אונ דער טוט תשובה מיטן מויל אונ ניט מיטן הארצן ובלשונו לא במעשהו אונ מיט זיין צונג אונ ניט מיט זייני מעשים והוא חייב בעונש אונ דער איז חייב איין עונש פון דעם בשעפר יתברך והחלק השני אונ דער אנדרער חלק איז השב בלבו ובאבריו דער וואס טוט תשובה מיט זיין הארצן אונ מיט זיינע גלידער ועומד בשכלו אונ שטעלט זיך מיטן שכל קעגין יצה״ר ומתנהג להכריח נפשו אונ גיוואוינט זיך צו גיטין זיין לייב אונ צו שטרייטין קעגין זיינע תאוות עד שינצחנה ביז ער איז זיא מנצח וימנענה ממה שישנאהו הבורא אונ ער פר מיידט זיא פון דעם וואס דער בשעפר יתברך האט פיינד אונ שפארט איבר דיא תאוות אונ טוט זייא ניט אלא שנפשו רוצה להטותו תמיד נאר זיין ווילן איז אלע צייט איהם צו גייגן צו אזעלכע זאכן וואס זיינען קעגין דעם דינסט פון דעם בשעפר דאס זיין ווילן איז תמיד יוא צו טאן זיינע תאוות ושואפת אל העבירה אונ גילוסט אלץ צו טאן דיא עבירות והוא משתדל אונ ער פלייסט זיך אלץ איבר שפארן זיין ווילן אונ גייט ניט נאך די עבירות ופעם תנצחהו אונ אמאל איז זיא איהם מנצח אונ טוט יוא די עבירה ופעם ינצחנה אונ אמאל איז ער זיא מנצח אונ לאזט זיא ניט טאן דיא עבירה וזה אונ דער דאזיגער אינו שלם בדרכי התשובה איז ניט אין גאנצין אין דעם וועג פון תשובה שמחייבת לו הכפרה אז די תשובה זאל מיט בריינגען אז מען זאל איהם די זינד פר געבין נאר עס ווערין אנדערש ניט פר געבין זיינע זינד עד שיסור מן העבירות ביז וואנען ער קערט זיך אין גאנצן אפ פון די עבירות וויא עס שטייט אין ישעיה לכן בזאת יכופר עון יעקב דרום מיט דעם ווערט דיא זינד פון יעקב פר געבין ווערן וזה כל פרי אונ דאס איז אלע זייני גוטי פרוכט הסר חטאתו ער זאל אפ טאן זיינע זינד · והחלק השלישי אונ דם דריטער חלק איז אדם שהתנהג כו׳ ווען א מענטש איז זיך נוהג אין אלי די תנאים פון תשובה והגביר שכלו על תאותו אונ ער האט גישטארקט זיין שכל אויף זייני תאוות ותתמיד לחשוב אונ רעכינט זיך אלי צייט איבר מיט זיך זעלבסט וואס ער האט גיטאן ויירא את בוראו אונ פארכט זיך פר זיין בשעפר ובוש ממנו אונ שעמט זיך פר איהם והשיב אל לבו אונ נעמט זיך צום הארצן זיינע גרויסי זינד והכיר גדולת מי כו׳ אונ ער האט דער קענט דאס גרויסקייט פון דעם וואס ער האט איהם דער צאריגט ועבר על דבריו אונ וואס ער האט עובר גיוועזן אויף זיינע רייד

והציב

עונותיו לנגד עיניו ולנכחו תמיד מתחרט עליהם ומבקש המחילה בהם כל ימי חייו עד
בוא קצו וזה ראוי אצל הבורא להנצל:

פרק ג אבל במה תהיה התשובה מהאדם אומר כזה כי תתכן לו אחר הקדמת ידיעתו בשבעה דברים. הראשון שידע גנות מעשהו ידיעה ברורה כי אם לא יתברר לו זה ויהיה מסתפק או שוגג בלתי מזיד לא תתכן החרטה ממנו עליו ובקשת המחילה בו כמו שכתוב (תהלים נא) כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד. והשני שידע בחיוב רוע מעשהו וגנותו כי אם לא יתברר אצלו כי מעשהו רע ומפעלו אינו טוב לא יתחרט עליו ולא יקבל תנאי התשובה ממנו ודינו בו כדין השוגג ואמתלאתו רחבה כמ"ש (סס יס)

מרפא לנפש

והציב עונותיו לנגד עיניו כמו שכתוב וחטאתי נגדי תמיד:

פרק ג אבל במה תהיה התשובה כו' בשבעה דברים. הראשון שידע גנות מעשהו כו' ראוי להעתיק כאן דברי בעל אז"ל כי הוא הביא ז' דברים אלה מדברי המחבר והאריך בהם קצת ואלה דברים לאוים ומדבריו יובנו דברי המחבר על נכון וז"ל ואחר שיעלה בלב האדם לעשות תשובה לא יוכל לעשות תשובה שלמה אם לא יבוא על אלו ז' דברים. הראשון שידע מעשיו ויכירם כלם אם אדם שלא הורגל לקיים המצות מנעוריו ועשה כל ימיו עבירות כמה בני אדם שהורים שאין אדם נקרא בעל תשובה אא"כ בא על ת"א או יוצא לתרבות רעות וכיוצא באלו מעבירות גדולות אבל בשאר עבירות אין יודעים לשוב עליהם וזה אינו כן כי על כל מה שהזהירו רבותינו עליו הוא יותר חמור מדברי תורה כי כל העובר על דברי חכמים עונשו גדול וכל מי שעובר על ד"ת או דברי חכמים צריך לשוב. ועתה שמע בני כי רוב העולם אין נזהרים מדברים בטלים ולהסתכל בנשים ומלדבר עמהם שלא לצורך גם לא נזהרו להתפלל בכוונה ומלדבר בבית הכנסת ומשחוק ומקלות ראש גם לא נזהרו בצדקה להם אותה למי שהגון לה ולאמץ הלב ולקפוץ היד ולדבר דברים קשים לעניים גם לא נזהרו משבועות חנם ולקלל חבירו או עצמו בשם והזכרת שם שמים לבטלה או במקום שאינו נקי או כשיש שאינן נקיים ובטול ת"ת כנגד כלם וגם לא נזהרו מקנאה ושנאה ולשה"ר וגאוה וכעס ומכל המדות האמורות בספר הזה. וכן גם לא נזהרים בעניני קיום המצות כהלכותיה במעשה כגון נטילת ידים ועניני ציצית ותפילין אדם לתכילו ולקיים שבת כדין רבים נכשלים בזה כי דבר פשוט הוא אחד ומי שאינו בקי במצות בכלל בסכנה תקותו וכהנה עושה אדם עבירות כל ימיו ולא הרגיש לכן צריך זה הטבל לידע העבירות שעשה ושאך יכול לדעת ילמוד המצות ויבין בכל מצוה ומצוה מה חיסר ממנה שלא קיים וכמה עבר ואם לא ידע כמה עבר איך יתחרט עליהם כמ"ש כתוב כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד. וזה שאמרו חז"ל אב רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו וכו' פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה כלומר מחמת ביטול תורה לא ידע כמה חטאים שעבר דאל"כ למה לא מצא עבירה ביטול תורה קודם לכל עבירות כ"כ בספר קנ"ח ע"ש. וסבת אפי' כשהוא יודע עבירות שעשה לא יתחרט עליהם אם לא ידע גודלם

והציב עונותיו לנגד עיניו און ער שטעלט זיינע זינד קעגן זיינע אויגן ולנכחו און קעגן זיך אליין תמיד מתחרט און האט אלע צייט חרטה אויף דעם וואס ער האט זייא געטאן ומבקש המחילה בהם און כל ימי חייו ער לעבט ביז זיין טויט בעט ער אלץ או גאט ב"ה זאל אים מוחל זיין וזה און דער דאזיגער בעל תשובה ראוי אצל הבורא להנצל איז ער ווערט ביי דעם בשעפר או ער זאל ניצול ווערן פון איין עונש און ער זאל אים די זינד מוחל זיין:

אבל במה תהיה התשובה אבער דורך וואס קאן דער מענטש דער צו קומען או ער זאל תשובה טאן אומר בזה וועל איך זאגן אין דעם כי תתכן לו או ער וועט פריער וויסן זיבן זאכן קען ער ערשט רעכט תשובה טאן. הראשון דם ערשטי איז שידע גנות מעשהו ער זאל וויסן זיינע שלעכטע מעשים וואס ער האט געטאן ידיעה ברורה מיט צקלארע ידיעה כי אם לא יתברר ווארום או דאס וועט ביי אים ניט קלאר זיין ויהיה מסתפק או שוגג כו' און עס וועט ביי אים זיין אספק אויב ער האט געזינדיגט אדער ער טראכט זיך ער האט געזינדיגט אום געווין און ניט במזיד לא תתכן לו החרטה אזו קען ער דאך קיין רעכטי חרטה דרויף ניט האבן ובקשת המחילה בו און אויך קען ער ניט רעכט בעטין מען זאל אים די עבירות מוחל זיין ווארום ער טראכט זיך אפשר האב איך גאר ניט געזינדיגט און אוף אשוגג וועט ער זיך טראכטן וואס בין איך שולדיג דרום מוז ער וויסן גאנץ קלאר זיינע עבירות וואס ער האט געטאן וויא עס שטייט אין תהלים כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד דען מייני עבירות טו איך וויסן און מיינע זינד זיינען תמיד אנטקעגן מיר. והשני און דאס אנדרי איז שידע בחיוב רוע מעשהו דם ער מוז וויסן אין זיין שכל מיט געוויסהייט זיינע מעשים וואס ער האט געטאן קעגן גאט זיינען זייער שלעכט וגנותו און דאס שלעכטיקייט פון זייני בייזי מעשים וואס ער האט געטאן קעגן לייט כי אם לא יתברר ווארום או עס וועט ביי אים ניט קלאר זיין כי מעשהו רע או זיינע מעשים וואס ער האט געטאן זיינען שלעכט ומפעלו אינו טוב און זיין ווערק איז ניט גוט למשל ווען ער האט געגעסן אן ברכה אדער נאך אזו אגלייכן או ער מיינט און טראכט וואס איז דם דען פאר אגרויסע עבירה לא יתחרט עליו וועט ער אויף דעם קיין חרטה ניט האבן ולא יקבל און וועט ניט וועלן מקבל זיין דרויף

שגיאות מי יבין ונו׳. והשלישי שידע בחיוב הגמול על מעשהו כי אם לא ידע זה אין צורך מביאו אל החרטה עליו וכשיתברר אצלו כי הוא ענוש עליו יתחרט אחר כן ויבקש המחילה כמו שכתוב (ירמיה לא) כי אחרי שובי נ זמתי ונו׳ ואמר (תהלים קיט) סמר מפחדך בשרי ונו׳. והרביעי שידע שהוא שמור עליו ונכתב בספר עונותיו ולא יעבור עליו העלם ולא ש׳חה ולא הנחה כמ״ש (דברים לב) הלא הוא כמס עמדי חתום באוצרותי ואמר (איוב לז) ביד כל אדם יחתום ונו׳, כי אם יחשוב כי הוא מופקר ואיננו שמור עליו לא יתחרט ולא יבקש המחילה בו מפני איחור עונשו עליו כמ״ש (קהלת ח) אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה על כן מלא לב בני האדם בהם לעש ת רע. והחמישי שידע באמת כי התשובה אופן רפואת מדוהו והדרך אל הארוכה מרוע מעשהו וגנות מפעלו ושבה יתקן מעותו

מרפא לנפש

לעשות העבירות שעבר כי אם יחשוב מה בכך אם נהניתי מן העו הזה בלא ברכה או אם בטלתי מן התורה אין זה דבר רע כ״כ מי שחושב כך לא יתחרט ולא ישוב בלב שלם אלא צריך לחשוב אין שום דבר רע בכל העולם כמו מי שאינו חושש על מצות המלך המרומם ק״ו ממלך ב״ה העובר על צוויו כמה הוא דבר רע. והג׳ צריך החוטא לידע ולהאמין מעומק הלב שיש לו גמול עונש בדינים קשים ומרים בעוה״ב על עבירות שעשה אבל אם לא ידע זה לא יחוש לשוב ואמר הברור אלו העונש אוי ישוב ויתחרט ויבקש מאת הא־ל המכולל מחילה כמו שאמר אחרי שובי נחמתי ורישא דקרא יסרתני ואוסר ונו׳ ע״כ השיבני ואשובה: והד׳ שידע שהוא שמור עליו כו׳ והוי׳ זה לשון המורה פל״ו מח״ג על מנוח התשובה מפני שאי אפשר לשום אדם שלא יחטא ויטעה אם בסכל בדעת שיתחרט או מדה והיא בלתי נכונה באמת או להגבורת התאוה או כעס ולא יאמין האדם שלא יוכל לתקן זו המעוות לעולם היה עומד על עוותו ואפשר שהיה מוסיף במריו אחר שלא נשאר לו תחבולה אך עם אמונת התשובה

דיא תנאים פון תשובה והיינו בו כדין השוגג אונ זיין דין איז אין דער עבירה נאר וויא איינר טוט איין עבירה בשוגג ואמתלאתו רחבה אונ זיין פר ענטפערונג איז ביי איהם גאנץ ברייט אזוי ווי עס שטייט אין תהלים שגיאות מי יבין די עבירות וואס מען טוט בשוגג ווער קאן זיי פר שטיין אונ זיך פון זיי אפ היטן והשלישי אונ דאס דריטע איז שידע בחיוב הגמול אז ער זאל וויסן אז מען ווערט איהם בצאלין עונש פר זיינע שלעכטע מעשים וואס ער האט געטאן כי אם לא ידע זה ווארום אז ער ווייסט דעם ניט וויסן אין צורך מביאו כו׳ איז דאך ניט פר האנדן ביי איהם קיין זאך אז זיא זאל איהם ברענגן אז ער זאל בדארפן דריבער חרטה האבן וכשיתברר אצלו כו׳ אבער אז עס ווערט ביי איהם קלאר זיין אז ער ווערט אויף די עבירות געשטראפט ווערין יתחרט אח״כ ווערט ער דר נאך חרטה האבן אונ ווערט בעטן נאם ער זאל איהם מוחל זיין די עבירות · וויא עס שטייט אין ירמיה כי אחרי שובי נחמתי דען נאך דעם אז איך האב איבר לייגט האב איך חרטה געהאט דרויף וואס איך האב זיי געטאן · אונ אין תהלים שטייט סמר מפחדך בשרי מיינע האר פון דעם פלייש האבין זיך ביי מיר אויף געשטעלט פון וועגן דיין פארכט וואס איך פארכט מיך פר דיין משפט · והרביעי אונ דאס פערטע איז שידע שהוא שמור עליו ער זאל וויסן אז זיינע זינד זיינן אלע גיהיט אויף איהם ונכתב בספר עונותיו אונ זיינע עבירות זיינן פר שריבין אין אבוך לא יעבור עליו העלם עס ווערט פון זיי גאר ניט פר הולין ווערין אונ ניט פר געסן ווערן ולא הנחה אונ מען ווערט איהם פון זיי ניט נאך לאזן קיין זאך עפעס איהם מוותר זיין וויא עס שטייט אין דברים הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי פאר וואר זייא זיינן בהאלטן מיט מיר אונ פאר חתמת אין מיין בהעלטעניש · אונ אין איוב שטייט ביד כל אדם יחתום מיט דיא האנד פון איטליכן מענטשן טוט ער חתמנן כי אם יחשוב ווארום אז ער ווערט טראכטן אז דאס וואס ער טוט איז גאר הפקר מען שרייבט זייא גאר ניט אוף אונ זיי זיינן גאר ניט גיהיט אויף איהם לא יתחרט ווערט ער קיין חרטה ניט האבין אונ ווערט ניט בעטן פון גאט אז ער זאל איהם מוחל זיין מפני איחור עונשו ווייל עס געווערט לאנג וואס מען שטראפט איהם דריבר ניט מיינט ער דאך אז דר ווייל ווערן זיינע עבירות פר געסן אדר מען שיינקט איהם זייא דרום ווערט ער ניט טאן קיין תשובה וויא עס שטייט אין קהלת אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה ווייל עס ווערט ניט גטאן קיין עונש גיך פר דיא שלעכטע מעשים על כן מלא לב בני האדם בהם לעשות רע דריבער דער פילט דאס הארץ פון מענטשן צו טאן שלעכטץ · והחמישי אונ דעם פינפטע איז שידע באמת ער זאל באמת וויסן כי התשובה כו׳ אז די תשובה איז די רפואה צו זיין ווייטאג והדרך אל הארוכה אונ דיא תשובה איז דער וועג וויא ער קאן גהיילט ווערן פון זיינע בייזע מעשים וגנות ממעלו אונ פון זיינע שענדליכע ווערק ושבה

יתקן

וישיב אבדתו כי אם לא יתברר אצלו זה יתיאש מכפרת הבורא יתברך ומרחמיו ולא יבקש ממנו המחילה על מה שקדם לו מרוע מפעלו כמ"ש (יחזקאל לג) אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה, והיתה התשובה על זה מהבורא על ידי נביאו חי אני נאם ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע וגו'. והששי שיחשוב עם נפשו במה שקדם לבורא עליו מן הטובות ומה שקדם לו מהמרותו תמורת ההודאה עליהן ושישקול עונשי העבירה עם ערבותה וערבות גמול הצדקה עם צערה בעוה"ז ובעוה"ב כמו שאמרו רבותינו ז"ל הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. והשביעי חוזק סבלו להמנע מן הרע אשר הרגיל בו והסכמתו לסור ממנו בלבו ובמצפונו כמו שכתוב

מרפא לנפש

יתקן ויבוא לטוב הבינונים ויותר בלא ממה שהיה קודם שחטא עכ"ל. והו' צריך לחשוב בלבו הטובות שעשה לו הבורא ית' מעודו ועד היום הזה והיה לו להודות עבור הטובות והוא לא עשה אלא עבר על מצותיו ויש לו לשקול עונש העבירה הארוך כנגד הנאה מהרה שיש לו מעבירה ושכר מצוה הנצחית מכנגד צער מועט לפעמים כמ"ש חז"ל הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה אם תעשנה ושכר עבירה (הנאתה) כנגד הפסדה בעוה"ב: גמול הצדקה ר"ל גמול המצוה מל' וצדקה תהיה לנו כי נשמור וגו'. והוי צריך להתחזק מאד ולסבול סבל גדול להמנע מן הרע אשר הרגיל בו כי זה דבר פשוט מאד עבירה שהורגל בזה כל זמן שהיא דומה לו כהיתר קשה לו מאד לפרוש ממנה וע"כ צריך האדם חיזוק גדול וג"כ יש גדולים לפרוש ממה שמורגל ומאלה בלבו הרעות כמו שכתוב קרעו לבבכם ואל בגדיכם וכשהתאוה קובע בלבו אלו הד' עניינים אז הוא קרוב לדרך התשובה. ובאים והנה מדרגות רבות לתשובה ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הש"י ולעולם אין התשובה מסורה בתחלה שלמה שיסיר העונות כלא היו אלא אחר שיטהר האדם את לבו כמו בגד המטונף אם יכבס אותו פעם אחד לא יעבור הטינוף אבל רוחץ וכבס יטהר בו אבל לפי רוב הכיבוס יתלבן לגמרי וכן כתיב הרב כבסני מעוני לכן תכבס לבך מן העון דכתיב כבסי מרעה לבך ירושלים עכ"ל:

יתקן טעותו אונ דורך איר קאן ער פאר ריכטן דיא עבירות וואס ער האט גיטאן ביז אהער וישיב אבדתו אונ דורך דר תשובה ווערט ער צו ריק באקומן וואס ער הט פר לארן כי אם לא יתברר וואורום אז דאס ווערט בייא אים ניט זיין גאנץ קלאר יתיאש מכפרת הבורא ווערט ער זיך מיאש זיין אונ ווערט ניט האפן אז גאט ב"ה ווערט אים פר געבן זיינע זינד דורך דער תשובה אונ ווערט זיך איבר אים דר בארימן ולא יבקש ממנו המחילה אונ ווערט פון אים ניט בעטן אז ער זאל אים מוחל זיין על מה שקדם לו כו' אויף די שלעכטע מעשים וואס ער הט פריער גיטאן ווייל ביי אים איז דאס ניט גיוויס אז גאט ב"ה ווערט אים מוחל זיין זיינע עבירות דורך דער תשובה ווערט ער זיך גאר מיאש זיין פון צו בעטן אויף דעם אונ ווערט ניט וועלין טאן קיין תשובה וויא עס שטייט אין יחזקאל אמרתם לאמר כו' איר האט גזאגט ווייל אונזערע מיסטאט אונ אונזערע זינד איז אויף אונז ובם אנחנו נמקים אונ דורך די זעלביגע טוען מיר פאר גיין ואיך נחיה אונ וויא אזו קאנן מיר לעבין והיתה התשובה על זה אונ דרויף האט דער באשעפר זייא גיענטפערט דורך זיין נביא יחזקאל חי אני נאם ה' אלהים אזו גיוויס אז איך לעב זאגט דער הער גאט אם אחפוץ במות הרשע אויב איך טוא וועלין אז דר רשע זאל שטארבין איבער זיינע עבירות נאר ער זאל תשובה טאן ווערט ער בלייבין לעבן · והששי אונ דאס זעקסטע איז שיחשוב עם נפשו ער זאל ברעכענין מיט זיך זעלבסט במה שקדם לבוראו וואסערע טובות דר באשעפר הט אים שוין פריער גיטאן ומה שקדם לו אונ זאל זיך ווידער ברעכנן וואס ער האט קעגין גאט ביז אהער ווידר גישפעניגט תמורת ההודאה עליהן אויף דעם ארט וואו ער וואלט אים בדארפט לויבין פר די טובות האט ער אים נאך ווידר גשפעניגט ושישקול עונש העבירה אונ ער זאל וועגין דעם עונש וואס ער ווערט האבן פר דר עבירה קעגין איר זיסקייט אונ תענוג וואס ער הט גיהאט פון איר וערבות גמול הצדקה אונ דאס זיסקייט פון דעם שכר וואס ער ווערט האבן פאר דיא מצות אויף יענר וועלט זאל ער עס וועגין קעגן דעם צער וואס ער האט היינט אויף דר וועלט פון דער מצוה וויא אונזרע חכמים האבין גיזאגט הוי מחשב הפסד מצוה דו זאלסט רעכענין דעם שאדין וואס דו האסט איבער דער מצוה כנגד שכרה קעגין דעם שכר וואס דו וועסט פר איר האבן אויף עוה"ב ושכר עבירה אונ דעם שכר פון דר עבירה זאלסטו רעכנן כנגד הפסדה קעגין איר שאדן וואס דו וועסט איבער איר גישטראפט ווערין · והשביעי אונ דאס זיבעטע איז חוזק סבלו ער מוז זייער שטארק ליידין ער זאל פר מיידין פון דעם בייז אשר הרגיל בו וואס ער האט זיך דער מיט גיוואונט והסכמתו לסור ממנו אונ מוז זיך פיר נעמן ער זאל זיך אפ קערן פון זיי מיט זיין הארץ אונ מיט זיינע מחשבות ווי עס שטייט אין יואל וקרעו לבבכם ואל בגדיכם אונ צו רייסט אייערע הערצער אונ

ניט·

(יואל ב) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם. ובהתקדם ברור אלו השבעה דברים בדעת החוטא תתכן ממנו התשובה מעונותיו:

פרק ד אבל גדרי התשובה הם ארבעה. הראשון החרטה על מה שקדם לו מן העונות. והשני שיעזבם ויסור מהם. והשלישי שיתודה בהם ויבקש המחילה עליהם. והרביעי שיקבל על נפשו שלא ישוב לעשותם בלבו ובמצפונו והחרטה אות על גנות מעשהו בעיניו כמ"ש (שם) מי יודע ישוב ונחם והשאיר אחריו ברכה, ואמר במי שהתמיד על חטאיו (ירמיה ח) אין איש נחם על רעתו ואנחנו רואים כזה בין בני אדם כשמראה החוטא לחבירו התרטה על מה שחטא לו הוא הסבה החזקה למחול לו והעזיבה אות על בירור אמונתו בגמול ובעונש כמ"ש (ישעיה נה) יעזוב רשע דרכו וגו', ואמר במי שהתמיד על חטאיו (שם נז) בעון בצעו קצפתי ואכהו וגו'. וכמו זה נראה בין בני אדם כי כאשר ימנע המריע לחבירו מהרע אליו אחר התרטה אז יהיה ראוי למחול לו ולעבור על פשעו

מרפא לנפש

פרק ד אבל גדרי התשובה הם ד' ר"ל אם לא יהיה שלם בכל ד' גדרי התשובה והגאים עדיין הוא מגתון ויש פרלם בתשובתו כנ"ל: הא' החרטה הוא שיתחרט על מה שעבר על מצות ה': והשני שיעזבם יעזוב רשע דרכו ופסוק מהם: והג' שיתודה עליהם וכו' והד' שיקבל על נפשו כו' בלבו ובמצפונו במחשבה ובלבבו לא יעשה עוד כמעשה הרע ההוא יכולא בו: מי יודע שים בו עון: ישוב ונחם כלומר יתחרט כמו לא בן אדם הוא ויתנחם: יעזוב רשע דרכו וגו' וישוב אל ה' וירחמהו ולא יענש עוד: בעון בצעו קצפתי ואכהו הסתר ואקצוף וילך שובב בדרך לבו ופירש"י כעון בלעו

גיט איירע קליידר ובהתקדם ברור אלו השבעה דברים אונ אז דר זינדיגער וועט פריער פר שטיין קלאר דיא זיבן זאכין וואס אויבין איז גישפאנען תתכן ממנו התשובה מעונותיו וועט ער שון קאנען רעכטע תשובה טאן פון דיינע זינד:

אבל גדרי התשובה אבער דיא גרונד זאכין פון דער תשובה וואס ער מוז אלץ טאן אז עס זאל הייסין ארעכטע תשובה הם ארבעה דם זיינען פיר זאכין הראשון דאס ערשטע איז החרטה על מה שקדם לו ער זאל חרטה האבין אויף דיא זינד וואס ער האט פריער גיטאן והשני שיעזבם אונ דאס אנדערע איז ער זאל זייא פאר לאזין אונ זאל זיך אפ קערין פון זיי ער זאל שון מער ניט טאן והשלישי שיתודה בהם אונ דאס דריטע איז ער זאל מתודה זיין אונ זאל אויף זיי בעטין השי"ת ער זאל אים מוחל זיין והרביעי שיקבל על נפשו כו' אונ דאס פערטע איז ער זאל אויף זיך מקבל זיין אין זיין הארץ אונ זיינע מחשבות אז ער וועט זייא שוין ניט טאן והחרטה אות אונ דאס וואס ער האט חרטה איז אצייכין אז דיא עבירות זיינען מבוזה אין זיינע אויגין וויא עס שטייט אין יואל מי יודע ישוב ונחם ווער עס ווייס אז ער האט איין עבירה אין זיך זאל תשובה טאן אונ זאל חרטה האבין אויף זיינע עבירות והשאיר אחריו ברכה וועט ער נאך זיך איבער לאזין אברכה אונ ער זאגט אין ירמיה פון אזעלכין וואס בלייבט בייא זיינע זינד אונ טוט זייא תמיד אין איש נחם על רעתו עס האט קיינר ניט חרטה אויף זיין בייז ואנחנו רואים כזה אונ מיר זעהן אזוי אגלייכין צווישין מענטשין אויך כשמראה החוטא לחבירו כו' אז דער וואס האט גיזינדיגט קעגין זיין חבר ווייזט אים אז ער האט חרטה אויף דעם וואס ער האט גיזינדיגט קעגין אים הוא הסבה כו' איז דם די שטארקע סבה אז ער זאל אים מוחל זיין אונ אנטקעגין גאט איז אויך אזוי והעזיבה אונ דאס פאר לאזונג וואס ער פאר לאזט דיא עבירות אות איז דאס אצייכין על בירור אמונתו אז ער גלייבט גיוויס אז מען קריגט פאר איין מצוה שכר אונ פאר שלעכטס איין עונש ווי עס שטייט אין ישעיה יעזוב רשע דרכו וגו' לאז דער רשע פאר לאזין זיין שלעכטין וועג אונ זאל תשובה טאן וועט זיך גאט אויף אים מרחם זיין ואמר במי שהתמיד על חטאיו אונ ער זאגט אויף אזעלכין וואס בלייבט בייא זיינע זינד אונ טוט זיי תמיד בעון בצעו קצפתי ואכהו פון וועגן די זינד פון זיין רויב האב איך גיצארינט אונ אים גישלאגין וכמו זה נראה אונ אזו אגלייכין זעהן מיר בייא מענטשין אויך כי כאשר ימנע אז דער וואס האט גיטאן בייז צו זיין חבר פאר מייד זיך מהרע אליו פון צו טאן אים בייז אחר התרטה נאך דעם אז ער האט חרטה אויף דעם וואס ער האט אים פריער בייז גיטאן אונ ווייטר טוט ער אים שוין קיין בייז ניט אז יהיה ראוי למחול לו דעמאלט איז ער ווערט אז דער מענטש זאל אים מוחל זיין ולעבור על פשעו אונ ער זאל אים שיינקען זיינע זינד ובקשת המחילה אונ דאס וואס ער

ובקשת המחילה אות על כניעתו ושפלותו לפני האלהים והתודותו בעונו סבת המחילה לו כמו שנאמר (משלי כח) ומודה ועוזב ירוחם ואמר בהפך זה (ירמיה ב) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי ואמר (משלי כח) מכסה פשעיו לא יצליח, וכזה נראה בין בני אדם כי החוטא לחבירו כשיכנע לו ויודה שחטא לו וקרע אליו ובקש ממנו המחילה והכיר חבירו ממנו שהוא מתחרט על מה שקדם לו מן החטא לא יתעכב מלמחול לו ומעבור על פשעו ויסיר מה שיש לו בלבו מן הנטירה, אבל הקבלה שלא ישנה אות על ידיעתו ברוע מעשהו וגודל חטאו כמו שנאמר (איוב לד) אם עול פעלתי לא אוסיף ונאמר (הושע יד) אשור לא יושיענו וגו' ונאמר בהפכו (ירמיה יג) היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו וגו'. וכמו זה נראה בין בני אדם כשיקבל החוטא לחברו על עצמו שלא ישנה להרע לו ויראה החרטה והעזיבה ויתודה יהיה זה גמר סבות המחילה לו והסר האשמה ממנו ודחות העונש מעליו

מרפא לנפש

נטון גזלתו אף גם שהלך שוכב בדרכי לבו שלא שב ע"כ קלפתי והככו: והתודותו בעונו כו' והוא מ"מ כמ"ש בפרשת נשא איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל כו' והתודו את חטאתם אשר עשו וגו' וכן כמה פסוקים וכתובים נכ"ה: אבל הקבלה שלא ישנה עוד לעשות כזה הוא אות על ידיעתו כו': ונאמר אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וכיצד דקרא שובה ישראל עד ה' אלהיך קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וגו' עוד זאת אמרו לפניו אשור לא יושיענו וגו' לא נכנס עוד עזרת אדם לא מאמול ולא ממלכים: היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו גם אתם תוכלו להיטיב למודי הרע כמו לסרע': וכשיתקבצו בשב

בעט פון השי"ת אז ער זאל אים מוחל זיין די זינד אות על כניעתו ושפלותו איז דאס אצייכן אויף זיין אונטערטעניקייט און זיין נידריקייט פאר גאט והתודותו בעונו און דאס וואס ער איז מתודה אויף זיינע עבירות סבת המחילה לו איז דאס דיא סבה אז מען זאל אים מוחל זיין דיא עבירות ווי עס שטייט אין משלי ומודה ועוזב און דער וואס איז מתודה און פאר לאזט זייא און טוט זייא שוין ווייטער ניט ירוחם דער ווערט דער בארימט פון גאט ואמר בהפך זה און פון איינעם וואס ער טוט פאר קערט פון דעם און איז ניט מתודה זאגט ער אין ירמיה הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי נון איך וועל דיך משפטין אויף דעם וואס דו האסט געזאגט איך האב גאר ניט געזינדיגט און אין משלי שטייט מכסה פשעיו לא יצליח דער וואס בדעקט זיינע זינד דער וועט ניט בגליקן וכזה נראה בין בני אדם און אזו אגלייכניס זעהט מען צווישן מענטשן אויך כי החוטא לחבירו ווארום דער וואס זינדיגט קעגין זיין חבר כשיכנע לו כו' אז ער איז זיך מכניע פאר אים און איז מתודה אז ער האט קעגין אים געזינדיגט און האט אים בייז געטאן ובקש ממנו המחילה און בעט פון זיין חבר ער זאל אים מוחל זיין והכיר חבירו ממנו און דער חבר דער קאנט פון אים שהוא מתחרט אז ער האט חרטה אויף דעם וואס ער האט פריער קעגין אים געזינדיגט לא יתעכב מלמחול לו וועט ער ניט זאמען פון מוחל צו זיין אים און פון צו שייקן אים זיינע זינד ויסיר מה שיש לו בלבו און ער וועט אפ טאן דיא שנאה וואס ער האט אויף אים אין זיין הארצין אבל הקבלה און דאס וואס ער איז אויך זיך מקבל שלא ישנה ער זאל עס שוין נאך אמאל ניט טאן אות על ידיעתו ברוע מעשהו איז דאס איין צייכן אז ער ווייס פון זיינע בייזע מעשים און פון זיינע גרויסע זינד וויא עס שטייט אין איוב אם עול פעלתי לא אוסיף אויב איך האב אנדערם אום רעכט געווערקט וועל איך עס שוין מער ניט טאן און אין הושע שטייט אשר לא יושיענו דער מלך אשור וועט אונז ניט העלפין כלומר מיר וועלין זיך שוין ניט סומך זיין אויף דעם מלך אשור נאר אין גאט ברוך הוא ונאמר בהפכו און אין ירמיה שטייט פון איינעם וואס ער טוט פאר קערט און טוט ווידער דיא עבירות היהפוך כושי עורו קאן דען פאר קערין דער כושי זיין שווארצע פעל אזו אויך קאן דער ניט גוט ווערין ווייל ער טוט דיא עבירות ווייטער וכמו זה נראה בין בני אדם און אזו אגלייכין זעהט מען צווישן מענטשין אויך כשיקבל החוטא לחבירו על עצמו אז דער וואס זינדיגט קעגין זיין חבר נעמט אויף זיך אז ער וועט אים שוין נים טאן קיין בייז ויראה החרטה און וועט אים ווייזין אז ער האט חרטה אויף דעם וואס ער האט פאר אים געזינדיגט און האט עס שוין פאר לאזין און איז מתודה אויף דעם וואס ער האט קעגין אים געזינדיגט יהיה זה וועט דאס זיין די רעכטע סבה אז דורך דעם וועט געענדיגט ווערין אז ער זאל אים מוחל זיין והסר האשמה ממנו און אפ צו טאן פון אים די שולד ודחות העונש

וכשיתקבצו בשב אלו הארבעה נדרים בתנאיהם אשר אנו עתידים לבארם יכפר לו הבורא עונו ויעביר על פשעו, ואם יהיה העון ממה שנאמר בו (שמות כ) לא ינקה כשבועת שוא ואשת איש מקיל הבורא עונשו בעוה"ז ומטיב לו בעוה"ב ויכנס בבת הצדיקים כמו שנאמר (ישעיה נט) ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב וגו' ואמר (ירמיה ד) אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב ואמר (שם טו) אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד:

פרק ה אבל תנאי גדרי התשובה רבים מאד אך אזכור מהם עשרים תנאים ונבאר בכל גדר מגדרי התשובה חמשה תנאים ובהם יהיה כל גדר מגדריה הארבעה שלם. מהם תנאי החרטה חמשה. הראשון היראה ממהירות עונש הבורא לחוטא על מה שקדם לו מן העונות ותחזק בעבור זה חרטתו כמו שנאמר (שם יג) תנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשיך וגו'. והשני שבירת לבו והכנעו לאלהים על מה שהיה ממנו מן החטא כמו שנאמר (ד"ה ב ז) ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם. והשלישי לשנות מלבושיו ותכשיטיו להראות

מרפא לנפש

כו' יהיה בעזרת הש' שיכפר לו כל עונותיו ופשעיו ואפילו אם יהיה העון ממה שנאמר בו לא ינקה כי' אעפ"כ אם דעתו לשוב ושב בכל לבו ונפשו מיקל הבורא ויבא עליו יסורין קלים בעוה"ז למרק עונותיו ליכנס בבית הצדיקים בעוה"ב וכמו שיתבאר עוד לפנינו פ"ה ע"ש. ואם אין כתיב בה לא ינקה נמחלין לו: ובא לציון גואל וגו' ואני זאת בריתי וגו' כתיב בהם ה' עם ישראל שישובו אל ה' קודם שיגלה אז מעלמא או בעוה"ב כמ"ש בסוף בעל הנפשות מרמ"ג: אם תשוב ואשיבך לפני העבור ואני אשיבך ולפני תעמוד לעונם:

פרק ה אבל תנאי גדרי התשובה הכיירים והנלוים לגדרי התשובה: ויכנעו עמי וגו' ויתפללו ויבקשו פני וישובו מדרכיהם הרעים ואני אשמע מן השמים ואסלח ונמחלה לך כמכות השני נפלאה: והשלישי לשנות מלבושיו כו'

מעליו אונ אוועק צו שטויסן דעם עונש פון אים וכשיתקבצו בשב אונ אז עס זאמלען זיך איין אין דעם וואס טוט תשובה דיא אלע פיר זאכן באנגנד בתנאיהם מיט דיא איבעריגע תנאים וואס מיר וועלין נאך ווייטער בשיידין יכפר לו הבורא עונו וועט אים דר באשעפער פר געבין זיינע זינד ויעביר על פשעו אונ וועט אים מוחל זיין זיינע עבירות ואם יהיה בעון כו' אונ ווען ער האט אפילו אזו אזינד געטאן דאס דר ביי שטייט גאט וועט אים ניט ריינגין כשבועת שוא ואשת איש דהיינו ער האט געשווארין פאלש מיט גאטס נאמען אדער ער האט גיזינדיגט מיט איין אשת איש מקל הבורא עונשו מאכט אים דער באשעפר זיין עונש גרינגער אויף דער וועלט ומטיב לו בעולם הבא אונ וועט אים גוטס טאן אויף עולם הבא ויכנס בבת הצדיקים אונ וועט אריין גיין מיט דיא חברותא פון צדיקים בעולם הבא וויא עס שטייט אין ישעיה ובא לציון גואל אונ עס וועט קומען צו ציון איין דר לייזר ולשבי פשע ביעקב אונ צו דיא פון יעקב וואס ווידער קערין פון זייער זינד אונ ירמיה האט גזאגט אם תשוב ישראל ווען דו ישראל וועסט ווידער קערין נאם ה' אלי תשוב זאגט גאט צו מיר זאלסטו ווידער קערין אונ נאך האט ער גיזאגט אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד אוב דו וועסט ווידר קערן פון דיינע זינד וועל איך דיך מאכן ווידר קערן אז דו זאלסט פאר מיר שטיין אויף אייביג:

אבל תנאי גדרי התשובה אבער דיא תנאים וואס גיהערין נאך צו דיא פיר גרונד זאכין פון תשובה רבים מאד זיינען זייער פיל אך אזכור מהם נאר איך וועל פון זייא דער מאנען צוואנציג תנאים ונבאר בכל גדר אונ איך וועל בשיידין פון איטליכן גרונד זאך פון דיא פיר גרונד זאכין פינף תנאים ובהם אונ מיט דיא פינף תנאים וואס איך וועל מפרש זיין בייא איטליכן שורש יהיה כל גדר מגדריה הארבעה שלם וועט זיין גאנץ איטליכר שורש פון די פיר שרשים מהם תנאי החרטה חמשה פון דיא תנאים וואס גיהערין צו דעם שורש פון חרטה זיינען פינף הראשון דאס ערשטע איז היראה ממהירות עונש אז דער זינדיגער זאל מורא האבין פאר איין גישווינדן עונש על מה שקדם לו אויף דיא עבירות וואס ער האט פריער גיטאן ותחזק בעבור זה אונ דורך דעם וועט זיך אים נאך שטארקין זיין חרטה אויף זיינע זינד וויא עס שטייט אין ירמיה תנו לה' אלהיכם כבוד כו' גיט כבוד צו גאט אייער גאט אי עס וועט פינצטער ווערין והשני אונ דאס אנדערע איז שבירת לבו והכנעו ער זאל זיך מיט איין צו בראכין הארץ אונטער טעניג מאכין פאר גאט. פון וועגין די זינד וואס ער האט פריער גיטאן וויא עס שטייט אין דברי הימים ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם אונ זיי וועלין ווערין אונטער טעניג מיין פאלק וואס מיין נאמען ווערט אויף זייא גירופין והשלישי אונ דס

סימני החרטה בדבריו ובמאכליו ובכל תנועותיו כמו שנאמר (ירמיה ד) על זאת חגרו שקים וגו' ואמר (יונה ג) ויתכסו שקים האדם והבהמה. והרביעי הבכי והצעקה והאבל מתחרט על מה שקדם לו מן החטא כמו שנאמר (תהלים קיט) פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך ואמר (יואל ב) בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתי ה'. והחמישי שיוכיח נפשו ויכלימנה במצפונו על מה שהיה מקצורו בחובת הבורא יתעלה עליו כמו שנאמר (שם) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם. ותנאי העזיבה גם כן חמשה. אחד מהם עזיבת כל מה שהזהיר הבורא ממנו כמו שנאמר (עמוס ה) שנאו רע ואהבו טוב ואמר (ישעיה נו) ושומר ידו מעשות כל רע ואמר (שם נה) יעזוב רשע דרכו וגו'. והשני עזיבת המותר המביא לידי איסור כדברים המסופקים אם מותרים הם או אסורים כמו שנאמר על קצת החסידים שהיו פורשים משבעים שערים משערי המותר מיראתם שער אחד משערי האסור וכמו הסייגים שצוו עליהם רבותינו ז"ל ואמרו ועשו סייג לתורה. והשלישי שתהיה עזיבתו העבירות אחר יכלתו עליהם

מרפא לנפש

ובמאכליו כמו שמצינו באחאב שהיה למוד לאכול כדי שעות ביום ואכל בשבים ונתקבל תשובתו עיין בר"ח מזה באורך, ובספר שירה לרבינו יונה כתב שהנדר הגדול שמועיל ושמועלת מניעת שמאכלים כי מי שאינו יכול לסבול עינויים קשים ותעניות ימנע מתאותו ואל ימלא כל תאותיו במאכל ובמשתה אף שיכולת בידו ימשוך עצמו מהם בתוקף תאותיו לתשובה ודרך זה ימנענו מחטא ויזכרנו אהבת הבורא יותר ממעטים אי בשבוע כי זה בכל יום תמיד ויהיה לבו נכנע יותר אם היה רגיל ללמוד דף א' ילמוד שני דפים כי גדול היה שמביא לידי מעשה וכתב שכן שמע מחסיד עולם כראב"ד ע"ש באורך: פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו העינים תורתך כי עינא ולבא הרי סרסורי דעבירה עין רואה ולב חומד ואמר הכתוב אין הולך בשני כתאוה כעצימת העינים: עזיבת המותר אף שהוא מותר ראוי לעזבו אם יש בו שום ספק וכו' וכמו שאמרו חז"ל על יחזקאל שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם דהיינו שהוא מותר מן הדין כמו ס"ס או ספיקא דרבנן: והשלישי כו' אחר יכלתו

דריטע איז לשנות מלבושיו ער זאל משנה זיין זייגע מלבושים אונ זייגע תכשיטים להראות סימני החרטה ער זאל ווייזין דיא סימנים פון חרטה בדבריו ובמאכליו מיט זייגע רייד אונ מיט זיין עסן אונ מיט אלע תנועות ווי עס שטייט אין ירמיה על זאת חגרו שקים אויף דעם וואס איר האט גיזינדיגט גורט אייך אן מיט זעק אונ יונה האט גיזאגט ויתכסו שקים האדם והבהמה אונ זיי זאלין זיך בדעקין מיט זעק דיא מענטשין אונ דיא פיה. והרביעי אונ דאס פערטע איז הבכי והצעקה והאבל דס וויינען אונ שרייען אונ דאס טרויערין דרויף וואס ער האט גיטאן דיא עבירות מתחרט איז אסימן אז ער האט חרטה אויף דיא עבירות וואס ער האט פריער גיטאן וויא עס שטייט אין תהלים פלגי מים ירדו עיני טייכין וואסער גירינין פון מייגע אויגין על לא שמרו תורתך ווייל זייא האבין ניט גיהיט דיין תורה אונ יואל האט גיזאגט בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים צווישין אולם אונ צווישין מזבח זאלין וויינען דיא כהנים וואס זייא דינען גאטס דינרים והחמישי אונ דאס פינפטע איז שיוכיח נפשו אז ער זאל שטראפין זיין לייב ויכלימנה במצפונו אונ זאל זיא פאר שעמען אין זייגע גידאנקין על מה שהיה בקצורו אויף דעם וואס ער האט גיקירצט פון צו בצאלין דיא חובות וואס דער בשעפר יתעלה האט אויף אים וויא עס שטייט אין יואל וקרעו לבבכם ואל בגדיכם אונ צו רייסט אייערע הערצער אונ ניט אייערע קליידר ותנאי העזיבה גם כן חמשה אונ דיא תנאים פון דיא פר לאזונג דיא זינד זיינען אויך פינף אחד מהם איינס פון דיא פינף איז עזיבת כל מה שהזהיר ער זאל פר לאזין אלין וואס דר בשעפר האט עם פאר באטן ווי עס שטייט אין עמוס שנאו רע ואהבו טוב האט פייגד צו טאן דם בייז אונ האט ליב צו טאן גוטס אונ אין ישעיה שטייט ושומר ידו מעשות כל רע אונ דר וואס היט זיין האנד פון בייז צו טאן אונ נאך שטייט דארט יעזוב רשע דרכו דר רשע זאל פאר לאזין זיין שלעכטין וועג והשני אונ דאס אנדערע איז עזיבת המותר כו' ער זאל פאר לאזין אפילו אזו אזאך וואס מותר איז נאר עס קאן אים ברייגגן צו איין איסור בדברים המסופקים דהיינו אזעלכע זאכין וואס מען איז אין זייא מסופק אויב זייא זיינען מותר אדער אסור זאל ער עס אויך פאר לאזין כמו שנאמר אזו וויא עס גיזאגט גיווארין אויף אמייל פון דיא חסידים שהיו פורשים אז זייא האבין זיך אפ גישייד פון זיבעציג זאכין וואס זייא זיינען מותר מיראתם ווייל זייא האבין זיך גיפארכטין טאמער וועלין זייא דורך דעם עובר זיין אויף איין זאך פון דיא זאכין וואס זייגען אסור וכמו הסייגים אונ אזו וויא דיא צאמען וואס אונזערע חכמים האבן זייא גיבאטין ואמרו ועשו סיג לתורה אונ האבין גיזאגט אונ איר זאלט מאכין איין צוים צו דער תורה אזו ווי דורך אצוים ווערט אפ גיהיט דער גארטין אדר די תבואה אזו זאלט איר

אויף

והזדמנותם לו לא ימנע מעשותם כי אם מיראת עונש הבורא כמו שנאמר (תהלים קיט) סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי. והרביעי שתהיה עזיבתו העבירות מבשתו מן הבורא לא מיראת בני אדם ולא לתקותו אותם ולא לבשתו מהם ולא יהיה כמו שנאמר בהם (ישעיה כט) ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה ואמר (מלכים ב יב) ויעש יהואש הישר בעיני ה' כל ימיו אשר הורהו יהוידע הכהן. והחמישי שיעזוב עשות הרע עזיבת היאוש ממנו שלא יתן אל לבו לשנות אליו ויאמר בלבו ובלשונו כמו שאמר החסיד (איוב לד) אם עול פעלתי לא אוסיף. אבל תנאי בקשת המחילה כמו כן חמשה. אחד מהם התודותו בעונותיו ושירבו בעיניו ובלבו כמו שנאמר (ישעיה נט) כי רבו פשעינו נגדך. והשני שיזכור אותם תמיד וישימם לנגדו ונוכח פניו כמ"ש (תהלים נא) כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד.

מרפא לנפש

עליהם כו' וכמ"ש חז"ל (יומא דף פו) היכי דמי בע"ת כגון שבא דבר עבירה לידו שנכשל בה כבר פעם ראשונה ושניה וניצל ממנה מחו רב יהודה באותה אשה ובאותו מקום אפי' שאינו מתגבר עליו והכל הכל מוזמן לפניו כמאז כן עתה והוא נמנע היו בע"ת גמור: ולא לתקותו אותם שבא מקום מכה טובות וכאשר יהיה בעל עבירות לא יועילו עמו: ותהי יראתם אותי מצות אנשים לא בלב שלם כי אם כמלות חנפים כמלמדים אותם כהרגלו וכנעים מלפניו וכדי לפתותו בפיהם. רש"י: אנשים מלומדה כמו שמלוה מאנשים כמ"ה בעובם מלותיו רק לפנים ולבו בל עמו כמ"ש בריכא דקרא יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני והוא ירחקם וגו' לכן הנני יוסיף להפליא וגו': והחמישי וגו' תנאי בקשת המחילה שיתענה ביום והתנאי הזה הוא כדרך כלל שיתענה בבעי"ת וכמ"ש ושובו עדי בכל לבבכם ובצום ובבכי ובמספד. ככה האריכו כל המחברים בספרי התשובה ובדרך העניות על כל חטא והחטא הרוקח ובכחים האגריו וכר"ת בעל התשובה האריך מאד בעניינים כאלו וכתב בע"ג מאם בהעמידו הוא חוטא כבוש חטא ועון הוי אין העתיו נתנב לפניו וכו' ואז לוונו נמלט מפגעי העולם כי הוא

אויך זיך אפרין אזעלכע זאכין חס ויחנן מותר מן התורה נאר דר פון קאן מען קומן צו איין עבירה בדי איר זאלט ניט קומן צו זעלכע זאכין וואס זיינן אסור מן התורה ותשלישי אונ דס דריטע איז שהיה עזיבתו אז זיין פאר לאזין די עבירות זאל זיין אחר יכלתו עליהם נאך דעם אז ער האט נאך יכולת זיין צו טאן והזדמנותם לו אונ זיינן פר אים אן געבריים אונ ער האט נאך אין די הענד די עבירות ווידר צו טאן לא ימנע מעשותם כו' זאל ער זייא ניט פאר מיידין פון צו טאן נאר מחמת ער פארכט זיך פר דעם עונש פון דעם בשעפר וויא עס שטייט אין תהלים סמר מפחדך בשרי עס ציטערט פר דיין פארכט מיין פלייש וממשפטיך יראתי אונ פר דיין משפט טוא איך מיך פארכטין והרביעי אונ דס פערטע איז שתהיה עזיבתו העבירות אז זיין פר לאזין די עבירות זאל זיין מבשתו מן הבורא ווייל ער שעמט זיך פר דעם בשעפר לא מיראת בני אדם ניט ווייל ער פארכט זיך פר די מענטשן ולא לתקותו אותם אונ ניט ווייל ער האפט פון זייא זייא זאלין אים טאן טובות אונ אז ער וועט זיין אבעל עבירה ועלין זייא מיט אים די טובות ניט טאן ולא לבשתו מהם אונ ניט ווייל ער שעמט זיך פר זיי ולא יהיה כמ"ש בהם אונ ער זאל ניט זיין אזו וויא די וואס פון זייא איז געזאגט געווארין אין ישעיה ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה אונ דס וואס זייא פארכטין זיך פר מיר איז ניט מיטין גאנצין הארצין נאר עס איז וויא לייט האבין זייא געלערנט ואמר אונ אין מלכים שטייט ויעש יהואש כו' אונ יהואש האט געטאן דס וואס רעכט פר גאט איז נאר וויא לאנג יהוידע דר כהן גדול האט אים געלערנט והחמישי אונ דס פינפטע איז שיעזוב עשות הרע אז ער זאל פר לאזין דס בייז צו טאן עזיבת היאוש ממנו אזו איין פר לאזונג אז ער זאל זיך גאר דר פון מיאש זיין שלא יתן אל לבו ער זאל ניט גידיינקען אין זיין הארץ אז ער זאל עס נאך אמאל טאן נאר ויאמר בלבו ער זאל זאגין אין הארץ אונ מיט זיין צונג כלומר ער זאל עס זאגין אונ זאל עס מיינען מיט זיין הארץ כמו שאמר החסיד וויא דר חסיד איוב האט געזאגט אם עול פעלתי לא אוסיף אויב איך האב אנדערש אום רעכט געווערקט וועל איך עס שוין מער ניט טאן אבל תנאי בקשת המחילה אבער די תנאים וואס געהערין דר צו וואס ער זאל בעטין מען זאל מוחל זיין זיינע זינד זיינען אויך פינף אחד מהם איינס פון די פינף איז התודותו בעונותיו ער זאל באקענען זיינע זינד ושירבו בעיניו אונ זייא זאלין זיין פיל ביי אים אין די אויגין אונ אין הארצן ער זאל זיך טראכטין איך האב זייער פיל עבירות געטאן וויא עס שטייט אין ישעיה כי רבו פשעינו נגדך דען אונזערע עבירות זיינן פיל וואס מיר האבין קעגין דיר געטאן והשני אונ דאס אנדערע איז שיזכור אותם תמיד ער זאל זייא תמיד גידיינקען וישימם לנגדו ונוכח פניו אונ ער זאל זייא טאן קעגין זיך אונ פר זיין פנים שטעלין וויא עס שטייט אין תהלים כי פשעי אני אדע דען מיינע זינד ווייס

איך

והשלישי שיתענה ביום ויתפלל בלילה עת שלבו פנוי ואין לו טרדה בעסקי העולם כמ"ש (איכה ב) קומי רוני בלילה. ואני עתיד לבאר מעלת תפלת הלילה בעזרת השם. והרביעי שיתחנן אל האלהים ויעטוף אליו תמיד לכפר עונותיו ולמחול לו ולקבל תשובתו כמ"ש (תהלים לב) חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי וגו' ואמר (שם) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא. והחמישי שיטרח וישתדל להזהיר בני אדם מכמות עבירותיו וליראם מעונשם ולהזכירם בתשובה מהם כמו שכתוב (יונה ג) מי יודע ישוב ונחם האלהים ונאמר (תהלים נא) אלמדה פושעים דרכיך. ותנאי הקבלה שלא ישנה לעשות מה שהזהיר ממנו הבורא חמשה כמו כן. אחד מהם שישקול ערבות מהרה וכלה מעורבבת בערבות מתאחרת קיימת מתמדת זכה מבלי קדרות וערבוב ושישקול צער מהר כלה אין לו קיימא בצער מתאחר מתמיד

מרפא לנפש

קרא מכאן ומכאן כי אינו ניזון ע"פ הטבע וגם ע"פ התהד הינו ניזון ולא יזיק לו התעניות ולכן צריך הבעית המתענה ליזהר בכל דרכיו בדקדוק גמור ולהזהר בכיוצא דברים המעכבים התשובה שמנה הרמב"ם ע"ש בר"ח באורך כל פרטי התשובה הנכנס ובס' קנ"ה ובס' משנת חסידים ומאן דכתיב ליה כאיכה הזוג לבי אסיא קיו לאולי סנסא שילך לדרוש את דבר ה' בספרים הכם וכוונה בהם כי רופאי הגוף ספק מרפא וכמה והאי מרפאים גופו ורוחו ונשמתו. ואני עתיד לבאר מעלת תפלה בסוף פ"ז משער אהבת ה' ע"ש: ויעטוף אליו תמיד מלשון תפלה לעני כי יעטוף כלומר בכוונת תפלה: לעת מצוא לנו פנוי לתשוב ולהבין בעומתיו וקילורו בעבודת ה' ולכן יתפלל לאלהיו להזהיר ב"א מכמות עבירותיו ובפרט מי שיש בידו עון חילול השם שחטא והחטיא למדו ממנו ואז תקנתו שיזכה אחרים עמו כ"כ בר"ח ועי' בשער אהבת ה' פ"ו מגודל זכות המזכה את הרבים דברים נמרצים, ובשל"ה כתב בשם ספר חרדים דברים פרטים המסוגלים לכפרת עונות וכם שמירת שבת כהלכתו במעשה ובדבור ובמחשבה כמו שמבואר בר"ח ובכתבי בש"ז בקילור והמעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו ומכים עונות וקטאים והעונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו ר"ל בכל כוונתו ושירת הים בשמחה ולשמוע תוכחת מוסר מחכמים כדורש ע"ש באורך: שישקול ערבות מהרה וכלה אם יעשה העבירה יהיה לו ערבות לפי שעה ויכלה תיכף וגם מעורבבת עם כמה פגעי בעוה"ז שאין לאדם מנוחה בהם: בערבות מתאחרת כו' ישקול מה שהפסיד עי"ז ערבות והענוג עוה"ב שהוא דבר קיים ומתאחרת ומתמיד לעולם וגם שהתענוג ההוא הוא זך מבלי צער וערבוב של יגון כמ"ש לעיל. לי ר"ת בס' היסר: ושישקול צער מהר כלה ר"ל אם יכנוס יגון ויסו' לו צער על שעה מועטת: בצער מתאחר ויתלם עי"ז מצער של גיהנם שאינו כלה ואין

איך וחטאתי נגדי תמיד אונ מיינע זינד זיינן אלע צייט אנטקעגן מיר והשלישי אונ דאס דריטע איז שיתענה ביום ער זאל פאסטין ביי טאג ויתפלל בלילה אונ זאל תפלה טאן ביי נאכט ווארום ביי נאכט איז עת שלבו פנוי אצייט וואס זיין הארץ אונ די מחשבה איז ליידיג ואין לו טרדה אונ איז ניט טרוד אין די וועלטליכע זאכין וויא עס שטייט אין איכה קומי רוני בלילה שטייא אויף אונ טוא תפלה ביי נאכט · זאגט דר מחבר ואני עתיד לבאר אונ איך וועל ווייטר בשיידין מיט גאטס הילף וואס פר איין מעלה עס האט די תפלה פון בייא נאכט והרביעי אונ דאס פערטע איז שיתחנן אל האלהים ער זאל בעטין צו גאט ויעטוף אליו תמיד אונ זאל זיך אלע צייט פר אים נידריג האלטן אונ זאל פון אים פיל בעטין לכפר עונותיו ולמחול לו אז ער זאל אים פר געבן זיינע זינד אונ זאל אים מוחל זיין ולקבל תשובתו אונ זאל זיין תשובה אן נעמן וויא עס שטייט אין תהלים חטאתי אודיעך מיינע זינד וועל איך דיר לאזין וויסן ועוני לא כסיתי אונ מיינע עבירות האב איך ניט בדעקט אונ ווייטר שטייט דארטין על זאת יתפלל כל חסיד אליך אויף דעם טוט בעטין איטליכר חסיד צו דיר לעת מצוא צו דר צייט אז ער געפינט ביי דיר רחמנות זאלסטו זיין תפלה מקבל זיין והחמישי דס פינפטע איז שיטרח וישתדל כו' ער זאל זיך מטריח זיין אונ זיך פלייסין צו ווארענען לייט זייא זאלין ניט טאן אזעלכע עבירות וויא ער האט געטאן וליראם מעונשם אונ זאל זייא מאכין פארכטן פר דעם עונש וואס קומט פר די עבירות ולהזכירם בתשובה אונ זאל זייא דער מאנן זייא זאלין תשובה טאן אויף די עבירות וויא עס שטייט מי יודע ישוב דר וואס וייס פון זיינע עבירות זאל תשובה טאן ונחם וועט זיך גאט בדיינקן אונ וועט ניט שיקן אויף זייא קיין בייז אונ אין תהלים שטייט אלמדה פושעים דרכיך איך וועל לערנין די זינדיגע דיין וועג וויא זייא זאלין תשובה טאן ותנאי הקבלה אונ די תנאים וואס ער מוז אויף זיך געמן ער זאל שוין נאך אמאל ניט טאן דאס וואס דר בשעפר האט פר באטין חמשה כמו כן זיינן זייא אויך פינף אחד מהם איין תנאי פון די פינף זאכין איז שישקול ערבות כו' ער זאל איבר וועגין דם זיסקייט פון די עבירות וואס ער וועט פון זייא הנאה האבין אונ דר קעגין גייט עס אבר באלד אוועק אונ עס ווערט פר לענגר מעורבבת אונ עס איז צו מישט מיט פיל זאכין וואס ער האט פון זייא קיין מנוחה ניט בערבות מתאחרת קעגין דעם זיסקייט פון די מצות וואס עס גידויערט לאנג ביז ער קריגט דעם שכר דער קעגין האט עס אקיום אויף אייביג אונ עס בלייבט בייא אים אלע צייט זכה אונ

אין לו הפסק כמו שכתוב על הערבות (ישעיה סו) וראיתם ושש לבבם ואמר על הצער (שם) ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו' ואמר (מלאכי ג) כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עשה רשעה וגו' ואמר (שם) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וגו'. וכאשר יתן החוטא אל לבו הדבר הזה ראוי לו לקבל עליו שלא ישנה אל חטאו. והשני שיתן אל לבו בוא יום הסיתה ובוראו קצוף עליו על מה שקדם לו מן הקצור בחובותיו כמ"ש (שם) ומי מכלכל את יום בואו. וכאשר ישיב זה אל לבו חייב לירא מעונשו ולהסכים עם נפשו שלא ישנה אל מה שיקצוף אדוניו עליו. והשלישי שיתן אל לבו הימים אשר נטה בהם מאחרי אלהיו ולא השגיח לעבודתו עם התמדת טובותיו עליו בהם כמ"ש (ירמיה ב) כי מעולם שברתי עלך נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעבור ופירוש לא אעבור לא אקבל עבודתך ולא אבוא בבריתך כאלו אמר לא אעבור בבריתך מענין (דברים כט) לעברך בברית

מרפא לנפש

לו הפסק לעולם ומתי יתן זה אל לבו ובודאי לא ישנה עוד למעשיו הרעים: ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר: וכל עשה רשעה קש ולהט אותם היום הבא. פי' רש"י הוא החמה רשעים נדונים בה וצדיקים מתרפאים בה וזהו שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה: כי מעולם

עס איז ריין אונ לויטער מבלי קדוזות אן פר פינצטערונג אונ אהן פר מישונג ושיקול צער אונ זאל ווידר איבר וועגין דעם צער אונ די מיה וואס ער האט תיכף דורך די מצות וואס ער טוט אונ שפארט איבר דעם יצר הרע ער זאל ניט טאן קיין עבירות דר קעגין גייט דר צער באלד אוועק אין לו קיימא אונ עס גיווערט ניט לאנג בצער מתאחד פר דעם צער וואס וועט קומן שפעטער אויף עולם הבא אז ער וועט די מצות מקיים זיין אונ וועט טאן עבירות מתמיד וואס דר צער גידויערט אלע צייט אין לו הפסק וואס דער צער הערט קיין מאל ניט אויף וויא עס שטייט אויף דעם ויקיים פון עולם הבא וראיתם ושש לבכם אונ איר וועט זעהן וועט זיך פרייען אייער הארץ ואמר על הצער אונ ער האט גיזאגט פון דעם צער אונ עונש וואס די רשעים וועלין ליידין פר די עבירות ויצאו וראו בפגרי האנשים אונ זייא וועלין ארויס גיין אונ וועלין זעהן אן די טויטע לייבער פון די מענטשין וואס האבין קעגין מיר גיזינדיגט דס עס וועט דויערין אין די אייביגקייט אונ אין מלאכי שטייט כי הנה היום בא רעדן עס וועט קומן דר טאג בוער כתנור וואס די זון וועט ברענין וויא איין אויבין והיו כל זדים וכל עושה רשעה וגו' אונ אלע די מוטוויליגע אונ די וואס טוען בייז וועלין פר ברענט ווערין וויא שטרויא ואמר אונ ווייטער שטייט וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וגו' אונ פר די וואס פארכטין זיך פר מיין נאמן וועט די זון שיינען מיט גירעכטיקייט אונ זיא וועט זייא היילין מיט איהרע פליגיל וכאשר יתן החוטא אל לבו אונ אז דר זינדיגר וועט זיך דאס דאזיגע צום הארצין נעמן ראוי לו לקבל עליו געהער ער דאך גוזים אויף זיך צוא נעמן אז ער זאל שוין נאך אמאל די עבירות ניט טאן אונ זאל שוין גאר ניט זינדיגן והשני אונ דס אנדרע איז שיתן אל לבו בא יום המיתה אז ער זאל זיך נעמן צום הארצין אז עס וועט קומן דר טאג פון דעם טויט ובוראו קצוף עליו אונ זיין באשעפר וועט אויף אים צערנן על מה שקדם לו אויף דעם וואס ער האט פריער ניט גוט גדינט וויא ער איז אים שולדיג גיוועזן צו דינן וויא עס שטייט אין מלאכי ומי מכלכל את יום בואו אונ ווער וועט קאנען דר ליידין דעם טאג אז ער וועט קומן וכאשר ישיב אונ אז ער וועט דאס אום קערין צו זיין הארץ אונ וועט עס גידיינקען חייב לירא מעונשו וועט ער בדארפין מורא האבין פר זיין עונש ולהסכים עם נפשו אונ וועט מוזין זיך פיר נעמן שלא ישנה כו' ער זאל שוין נאך אמאל ניט טאן אזעלכע זאכין וואס זיין האר זאל אויף אים דריבער צארנען והשלישי אונ דס דריטע איז שיתן אל לבו אז ער זאל גידיינקין הימים אשר נטה בהם די טעג עס ער האט זיך אין זייא אוועק גנייגט פון זיין גאט ולא השגיח לעבודתו אונ וואס ער האט ניט אכטונג גיגעבין אויף זיין דינסט עם התמדת טובותיו אונ נאך דר מיט וואס ער האט אים תמיד טובות גיטאן אפילו די צייט וואס ער האט אים ניט גידינט וויא עס שטייט אין ירמיה כי מעולם שברתי עולך דער פון אייביג האב איך דיין יאך צו בראכין נתקתי מוסרותיך אונ איך האב צוא ריסן דיין רימן בונד ותאמרי לא אעבור אונ דו האסט גיזאגט איך וועל ניט אן געבין דיין דינסט ופירוש לא אעבור אונ דר טייטש איז פון לא אעבור לא אקבל עבודתך איך וויל ניט מקבל זיין דיין דינסט אונ איך וויל ניט

ה׳ אלהיך. והרביעי שישיב הגזלות וימנע מן העבירות וירף מהזקת כל הבראים כמו שכתוב (יחזקאל לג) חבול ישיב רשע גזלה ישלם ואמר (איוב יא) אם און בידך הרחיקהו וגו׳ כי אז תשא פניך ממום. והחמישי שיתן אל לבו גדולת הבורא יתעלה אשר המרה דברו ויצא מקשר עבודתו ומסורת תורתו ויוכיח את נפשו ויכלימנה על זה כמו שנאמר (דברים לב) הלה׳ תגמלו זאת ואמר (ירמיה ה) האותי לא תיראו נאם ה׳. ובזה ישלמו גדרי התשובה אשר הקדמנו :

פרק ו אבל אופן ההערה יהיה לאחד מארבעה דברים. האחד מחוזק הכרת האדם את אלהיו ובחינתו בהתמדת טובתו עליו ומה שהוא חייב עליה מעבודתו ושמור מצותיו והזהר ממה שהזהיר והוא כעבד הבורח מאדוניו כשהוא חושב בטוב אשר גמלו ישוב אליו לרצונו לבקש ממנו מחילה על מה שקדם לו מהמרותו וברחו מעבודתו והוא העבד המפיק דרך הטובה ומבין נתיב ההצלה ובכמוהו נאמר (ירמיה ד) אם תשוב ישראל נאם

מרפא לנפש

שבירת עולך בהוצאתיך ממצרים והעביר והאמר לא אעבור בבריתך : חבול ישיב המשכון ישיב לבעליו כבוא השמש לדין סודם וכנ״ח מתהתי קרא: רשע גזילה ישלם בחוקות החיים הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימות. עכל״ס: ואמר האותי לא תיראו נאם ה׳ אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו וגו׳ ולעם הזה היה לב סורר ומורה סרו וילכו :

פרק ו ושמור מצותיו ולשמור מצותיו והזוהר ממה שהזהיר: המפיק סחורה כמו יפיק רצון מה׳ :

ניט איבער פארין אין דיין ברית כלומר איך וויל מיט דיר ניט כורת ברית זיין כאילו אמר גלייך וויא עס וואלט געשטאנען אין פסוק לא אעבור בבריתך איך וועל ניט דורך פארין אין דיין ברית מעניך לעברך בברית ה׳ אלהיך גלייך וויא עס שטייט אין דברים ער זאל דיך מאכען דורך פארין אין דעם ברית פון דיין גאט והרביעי אונ דאס פערטע איז שישיב הגזלות ער זאל אום קערין דם וואס ער האט גגזילת וימנע מן העבירות אונ זאל זיך פר מייחן פון די עבירות וירף מהזקת אונ לאז אפ לאזין כלומר ער זאל זיך היטן פון שאדין צו טאן אלערליי באשעפעניש וויא עס שטייט אין יחזקאל חבול ישיב רשע גזלה ישלם דעם משכון זאל דר רשע אום קערין די גזילה זאל ער בצאלן אונ אין איוב שטייט אם און בידך הרחיקהו אויב דו האסט אום רעכטיקייט אין דיין האנד דר ווייטר דאס וועלביגע פון דיר כי אז תשא פניך ממום דען ווענסטו מעגין אויף הייבן דיין פנים אונ דיין ווייטג וועט גהיילט ווערין אונ וועסט זיין גאר אן אמום והחמישי אונ דאס פינפטע איז שיתן אל לבו אז ער זאל גידיינקן אין זיין הארץ דאס גרויסקייט פון דעם באשעפר גלויבט איז ער אשר המרה את דברו אונ וואס ער האט זיינע רייד ווידר גישפעניגט ויצא מקשר עבודתו אונ ער איז ארויס גגאנגען פון דעם פר בינדניש פון זיין דינסט ומסורת תורתו אונ פון די איבר ענטפרונג פון זיין תורה ויוכיח את נפשו אונ זאל שטראפן זיין לייב ויכלימנה אונ זאל זיא פר שעמן אויף דעם וואס ער הט קעגין אזו א גרויסן גאט ווידר גישפעניגט וויא עס שטייט אין דברים הלה׳ תגמלו זאת גיהערט איר דען דם בצאלין צו גאט· אונ אין ירמיה שטייט האותי לא תיראו נאם ה׳ גאט זאגט זאלט איר זיך דען פר מיר ניט פארכטין ובזה אונ מיט דעם דאזיגן כלומר דר וואס וועט אין דעם אלים גידיינקן ישלמו גדרי התשובה וועלין ביי אים גאנץ זיין אלע גרונד זאכן פון תשובה וואס מיר האבן אויבין גזאגט :

אבל אופן ההערה אבער דר אופן וויא מען זאל זיך דר וועקן צו דר תשובה יהיה לאחד מארבעה דברים דאס קאן זיין דורך איינם פון די פיר זאכין האחד דם איינע איז מחוזק הכרת האדם מחמת דאס שטארקע דר קענונג וואס דר מענטש דר קענט וואס גאט איז ובחינתו בהתמדת טובתו אונ פר שטייט אין די טובות וואס גאט טוט מיט אים אלע צייט ומה שהוא חייב עליה אונ אויך פאר שטייט ער וואס ער איז דר פר חייב אים צו דינען ושמור מצותיו אונ צו היטן זיינע מצות והזהר ממה שהזהיר אונ זאל זיך היטן פון צו טאן דם וואס גאט האט פר באטין מען זאל עס ניט טאן והוא כעבד הבורח מאדוניו אונ אז ער טוט אזו איז ער גלייך וויא א קנעכט וואס אנטלויפט פון זיין הארין כשהוא חושב אז דער קנעכט בטראכט דם גוטס וואס דער האר האט אים גיטאן וישוב אליו לרצונו אונ ער קערט זיך אום מיט זיין ווילן ווידר צו אים לבקש ממנו מחילה ער זאל אים בעטין אז ער זאל אים מוחל זיין אויף דעם וואס ער האט אים פריער ווידר גשפעניגט וברחו מעבודתו אונ וואס ער איז אנטלאפן גיווארין פון זיין דינסט

ה' אלי תשוב, ר"ל אם תשוב לרצונך קודם בוא העונש עליך אקבל תשובתך ואבחר בך לעבודתי, ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד ולא תברח מעבודתי ונשבעת בשמי באמת ולבך לשוב אלי באמונה יתברכו בך גוים ובך יתהללו. והתשובה על כל התנאים הוא מה שאמר והתברכו בו גוים ובו יתהללו. ואמר (מלאכי ג) שובו אלי ואשובה אליכם. והשני בעת שתבואהו תוכחת הבורא יתברך והכלמתו על רוע מעשיו ומפעליו בין ע"י נביא דורו אם יהיה בזמן הנבואה או מתורת ה' הנאמנה או מפי מורה לעבודת האלהים אשר הוא טענת הבורא בארץ על ברואיו ואין דור מן הדורות ריק ממנו כמו שאמרו רבותינו ז"ל עד שלא כבתה שמשו של משה זרחה שמשו של יהושע תלמידו. עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי. עד שלא כבתה שמשו של אליהו זרחה שמשו של אלישע. יום שמת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש. ועל הדרך הזה ימצא בכל הדורות ובכל

מרפא לנפש

ואם תסיר שקוציך מפני וגו' ולא תנוד: ולא תברח הוא פי' של לא תנוד. וכה"נ גרס בש"ס ולא תנוד פי' ולא תברח מתורת הי' כנאמנה שמכרזת ואומרת לכו בנים שמעו לי וכמ"ש במשלי ח' עי"ש וכן כל ס' מגנה תורה שמכריזים רבינו ע"ה על הבורא ועל העבודה ועל הגלה ע"כ אין לאדם שום טענה ותירוץ רק שיש להבורא ית' טענה על נביאיו שיש הרבה שלוחים

דינסט והוא העבד אונ דער קנעכט איז דער וואס טרעפט דעם גוטין וועג ומבין נתיב ההצלה אונ ער פר שטייט די שטעג וויא ער זאל קאנן באשירעם אונ גיהאלפין ווערין אז דער הער זאל אים ניט שטראפן ובכמוהו אונ ביי אזו אנליבן נאמר איז גיזאגט געווארין אין ירמיה אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב ר"ל מיינט אזו דער פסוק אם תשוב לרצונך אז דו וועסט מיט דיין ווילן פון זיך עלבסט תשובה טאן איידער די שטראף קומט אויף דיר אקבל תשובתך וועל איך דיין תשובה מקבל זיין אונ וועל דיך אויס דער וויילין צו מיין דינסט ואם תסיר שקוציך מפני אונ אז דו וועסט דיין אום ווערדקייט אפ טאן פון קעגין מיר ולא תברח מעבודתי אונ דו וועסט ניט אנטליפן פון מיין דינסט ונשבעת בשמי באמת אונ דו וועסט שווערין ביי מיין נאמן אויף אמת ולבך לשוב אלי באמונה אונ וועסט דיר נעמן אין הארצין אז דו זאלסט מיט אמת צו מיר תשובה טאן יתברכו בך גוים וועלין זיך די פעלקר מיט דיר בענטשין ובך יתהללו אונ וועלין זיך מיט דיר בארימען והתשובה על כל התנאים אונ די תשובה וואס גאט האט צו גיזאגט אויף די אלע תנאים וואס דא שטייט אין פסוק דהיינו אז דוא וועסט תשובה טאן אונ וועסט אפ טאן דיין אום ווערדיקייט פון דיר אונ דוא וועסט שווערין מיט זיין נאמען אויף אמת הוא מה שאמר והתברכו בו כו' איז דאס וואס ער האט גיזאגט די פעלקר וועלין זיך מיט דיר בענטשין אונ מיט דיר וועלין זייא זיך בארימען. אונ מלאכי האט גיזאגט שובו אלי קערט זיך ווידר צו מיר ואשובה אליכם וועל איך מיך ווידער קערין צוא אייך והשני אונ דאס אנדרע איז בעת שתבואהו הוכחת אז ער טוט תשובה אין דער צייט אז עס קומט אויף אים די שטראף פון דעם באשעפר יתברך והכלמתו על רוע מעשיו אונ זיין פר שעמן איבר זיינע בייזע מעשים אונ שלעכטע ווערק בין ע"י נביא דורו סייא ער פר שעמט אים דורך איין נביא פון זיין דור אם יהיה בזמן הנבואה אז ער איז אין דר צייט ווען עס איז נאך גיווען די נבואה או מתורת ה' הנאמנה אדער פון גאטס ווארהאפטיגע תורה וואס ער לערינט תורה זעהט ער וויא ער האט קעגין גאט גיזינדיגט או מפי מורה אדר דורך אזו אצדיק וואס ער ווייזט אונ לערינט אים צוא גאטס דינסט אשר הוא טענת הבורא דען דאס האט דר באשעפר איין טענה אויף זיינע בעשעפניש ווארום ער האט זייא גישטעלט איין נביא אדר אצדיק ער זאל זייא לערנען צו גאטס דינסט ואין דור מן הדורות אונ עס איז ניט גיוועזין קיין שום דור לעער פון זייא אז עס זאל ניט זיין אצדיק ער זאל זייא לערנען צו גאטס דינסט וויא אונזרע חכמים האבין גיזאגט עד שלא כבתה שמשו של משה איידי די זון פון משה רבינו איז פאר לאשין גיווארין זרחה שמשו של יהושע האט גישיינט די זון פון זיין תלמיד יהושע כלומר איידר משה רבינו איז גישטארבין איז שוין גיווען יהושע זיין תלמיד אויף זיין ארט עד שלא כבתה שמשו של עלי איידר עס איז פר לאשין גיווארין די זון פון עלי הכהן זרחה שמשו של שמואל הרמתי האט שוין גישיינט די זון פון שמואל הנביא עד שלא כבתה שמשו של אליהו הנביא איידר עס איז פר לאשין גיווארין די זון פון אליהו הנביא זרחה שמשו של אלישע האט גישיינט די זון פון אלישע יום שמת ר' עקיבא נולד רבינו הקדוש אין דעם טאג אז רבי עקיבא איז גישטארבין איז געבארין געווארין

רבינו

הארצות לא יהסר קורא אל האלהים ואל עבודתו ומורה את תורתו, והשב הזה כעבד שברח מעבודת אדוניו ופגע עבד נאמן לאדוניו והוכיחו על ברחו מאדוניו ויעץ אותו לשוב אליו והבטיחו שימחול לו והזכירו רוב טובותיו וחסדיו עליו ושב אליו ונכנע אליו. והשלישי כשהוא רואה נסיון הבורא וחוזק עונשו למי שהלך בדרכו לצאת מעבודתו יוסר בו וישוב אל ה׳ מיראתו עונשו ונקמתו החזקה והוא כעבד הבורח מאדוניו כשישמע מה שהיה מעונשו למי שברח ממנו כמוהו ויוסר בו וישוב מתחנן אל אדוניו למחול לו ולסלוח עונו קודם שיבואנו העונש וע"כ אמר הכתוב (ויקרא יח) ולא תקיא הארץ אתכם וגו׳ כאשר קאה וגו׳. והרביעי כבוא עונש הבורא עליו במין ממיני הצרות וכיון שהרגיש בו נעור והקיץ משנתו ושב אל האלהים מחטאו, והוא כעבד הבורח מרבו אשר שלח אליו מי שייסרנו ויענגו על ברחו מעבודתו וכאשר הגיע אליו ברח אל אדוניו מתודה מחטאיו ומבקש מחילתו וסליחתו ובכמוהו נאמר (משלי א) בבוא כשואה פחדכם וגו׳ אז יקראונני ולא אענה ואמר (ד"ה ב לג)

מרפא לנפש

למקום אלינו להחזירנו למוטב: בבא כשואה פחדכם כמו כעולם פתאום: ואידכם כסופה יאתה בבא עליכם צרה וצוקה

רבינו הקדוש ועל הדרך הזה ימצא בכל הדורות ובכל הארצות אונ אויף דעם גלייכן ווערט גיפונגען אין אלע דורות אונ אלע לענדר לא יחסר קורא אל האלהים עס טוט קיין מאל ניט אפ גיין אזעלכער וואס ער רופט די לייט צוא גאט ואל עבודתו אונ צוא זיין דינסט ומורה את תורתו אונ לערנט זייא זיין תורה והשב הזה אונ דער דאזיגער בעל תשובה וואס ער טוט תשובה דורך איינעם וואס שטראפט אים איז גלייך כעבד שברח אזו ווי א קנעכט וואס איז אנטלאפין גיווארין פון זיין האריס דינסט ופגע עבד נאמן האט ער בגעגינט אננדר קנעכט וואס איז זיין האריין גיטרייא והוכיחו על ברחו האט אים יענר קנעכט גישטראפט אויף דעם וואס ער איז אנטלאפין גיווארין פון זיין האריין ויעץ אותו אונ ער האט אים איין עצה גיגעבן ער זאל זיך ווידר אום קערין צום האריין והבטיחו שימחול לו אונ ער האט אים מבטיח גיוועזן אז דער האר וועט אים מוחל זיין אויף דעם וואס ער איז פריער אנטלאפין גיווארין פון זיין דינסט והזכירו אונ יענר קנעכט האט אים דער מאנט רוב טובותיו זיין פיל גוטס אונ זיין חסד וואס דער האר האט אים גיטאן ושב אליו ונכנע האט זיך דר קנעכט צו אים ווידר גקערט אונ האט זיך אונטער גיגעבין צו אים אזו איז דא אויך אז דער צדיק שטראפט אים אונ ווייזט אים די טובות וואס גאט האט מיט אים גיטאן טוט ער דערנאך תשובה. והשלישי אונ דאס דריטע איז כשהוא רואה נסיון הבורא אז ער זעהט דאס פרובונג פון דעם באשעפר וואס ער פרובט וחוזק עונשו אונ דעם שטארקין עונש וואס ער שטראפט למי שהלך בדרכו צו אזעלכין וואס גייט נאך זיין ווילין ארויס צו גיין פון גאטס דינסט יוסר בו ווערט ער דורך אים גישטראפט וישוב אל ה׳ אונ קערט זיך ווידר צו גאט מיראתו עונשו ווייל ער האט מורא פר זיין עונש אונ פאר זיין שטארקע נקמה והוא כעבד הבורח אונ ער איז גלייך ווי א קנעכט וואס איז אנטלאפין גיווארין פון זיין האריין כשישמע מה שהיה מעונשו אז ער הערט פון דעם עונש וואס איז גוועזן צו אננדר קנעכט וואס איז אויך אנטלאפין גיווארין פון זיין האר ווי ער ויוסר בו אונ ער נעמט זיך פון יענם א מוסר וישוב מתחנן אל אדוניו אונ קערט זיך ווידר אונ בעט זיין האר אז ער זאל אים מוחל זיין אונ פר געבין זיינע זינד קודם שיבואנו העונש איידר דר עונש זאל קומן אויף אים טוט ער תשובה ועל כן אמר הכתוב אונ אויף אזו אגלייכין זאגט דער פסוק אין ויקרא ולא תקיא הארץ אתכם אונ די ערד זאל אייך ניט אויס שפייען כאשר קאה ווייא זיא האט אויס גישפייען די כנענים וואס זענין גיוועזן פר אייך. והרביעי אונ דאס פערטע איז בבא עונש הבורא עליו אז עס קומט אויף אים דר עונש פון דעם באשעפר וואס ער שיקט אויף אים עפעס א מין צרה וכיון שהרגיש בו אונ ווייא ער דער פילט עס אז גאט שיקט אויף אים די צרות ווייל ער האט גיזינדיגט נעור ווערט ער דר וועקט אונ כאפט זיך אויף פון זיין שלאף ושב אל האלהים אונ ער טוט תשובה צו גאט איבער זיינע זינד והוא אונ דער איז גלייך כעבד הבורח מאדוניו ווייא א קנעכט וואס איז אנטלאפן גיווארין פון זיין האר אשר שלח אליו וואס זיין האר שיקט צו אים איינם נאך אים שטראפן ויענגו על ברחו אונ זאל אים פייניגן דרויף וואס ער איז אנטלאפין גיווארין פון

זיין

וכהצר לו חלה את פני ה' ויכנע מאד והמצליח השב אל האלהים בפנים הראשונים ותחתיו בהצלחה ובקבול מי שלא שב עד שבאתהו תוכחת הבורא והם הפנים השניים ותחתיהם בהצלחה ובקבול מי שלא שב עד שחלה הרעה על סביביו ותחתיו בקבול וההזרה מי שלא שב עד שחל עליו העונש ונתיסר בו והוא הרחוק שבשבים לקבל האלהים תשובתו ולמחול חטאו עד שישוב אל ה' ויראה מן החרטה והעזיבה ובקשת המחילה בלבו ובלשונו ובתנועותיו מה שיחייב למחול לו ולקבל תשובתו ולעבור על פשעיו:

פרק ז אבל מפסידי התשובה רבים מאד וכבר זכרתי רובם במה שקדם מן השער הזה וממפסידיה עוד ההסכם על העבירה והוא ההתמדה על עשותה והאיחור מהניח

מרפא לנפש

אז יקראונני וגו': וכהצר וגו' כמנשה נאמר בד"ה ושם נאמר ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנתו וישיבהו ירושלים למלכותו וגו': והמצליח השב וכו' ויותר מוצלח מכל השבים ומעלתו גדולה מכולם הוא מי ששב בפנים הראשונים תיכף בשעת החטא: ואחריו בקבול תשובתו ובהצלחה עד כב"י הוא כבכ כו' ועיין במנורת המאור משל נמרץ כנגד חמשה מדרגות של בע"ת אל ספינה שהוליכה הרוח אל אי רחוק מסיבוב ויש בו חמשה כתות יש שלא ירדו מהספינה כל עיקר ויש שיצאו ושבו באותו יום תיכף למקומותם ויש שאיחרו על האי להתענג שם וכשחזרו לא מצאו מקומותם שחביריהם לקחו מקומותם ויש שלא חזרו עד שהספינה התחילה לנסוע והיו צריכין לבוא אחר הכפ נה ויש שישארו שם על האי עד התורף וכלו ומהו שם נרעב ונצמא וכן בע"ת יש צדיק גמור שאינו יוצא לחוץ כל עיקר ויש ששב תיכף אותו זו משם עד שמוחלין לו ויש ששב סמוך למיתתו בודאי אינו מולא מקומו כבעוה"כ ויש שאינו שב כל עיקר זה נכרת מעוה"ב עיש באורך ובמליה סביאו:

זיין דינסט וכאשר הגיע אליו אונ אז ער קומט צו אים ברוח אל אדוניו אנטלויפט דער קנעכט צוריק צו זיין האר מתודה בחטאיו אונ איז מתודה אויף זיינע זינד ומבקש מחילתו אונ בעט אז דער האר זאל אים מוחל זיין אונ פר געבין זיינע זינד וככמותו אונ בייא אזו אגלייכין נאמר ווערט גיזאגט בבוא כשואה פחדכם אז עס וועט קומען וויא איין פינסטערניש אייער פארכט אז יקראונני ולא אענה דענמאלט וועלין זיי מיך רופין אונ איך וועל זייא ניט ענטפערין והמצליח אונ דער באגליקטער איז כלומר דיא בעסטע תשובה איז השב אל האלהים כו' דער וואס טוט תשובה צו גאט אונ דיא ורכים וואס מיר האבין צום ערשטין גישריבין דהיינו ער טוט תשובה פון זיך זעלבערט ותחתיו בהצלחה אונ אונטער אים אין דעם באגליקין אונ אין דעם אן געמען זיין תשובה דאס די תשובה איז ניט אזו גוט וויא די ערשטע אונ ווערט ניט אזו גוט אן גינומען איז מי שלא שב דער וואס טוט ניט קיין תשובה ביז עס קומט צו אים די שטראף בייד פון דעם באשעפר ותחתיהם בהצלחה אונ וואס איז נאך נידעריגער אין בגליקונג אונ אין אן געמען פון זיין תשובה וואס דיא תשובה איז נאך נידעריגער אונ ווערט ניט אזו גוט אן גינומען אפילו וויא דיא אנדרע וואס פריער איז גישטאנען מי שלא שב עד שחלה דר וואס טוט ניט קיין תשובה ביז ער זעהט אז דאס בייז האט גירוהט אויף דעם אנדערין וואס האט גידינינט האט ער מורא עס זאל אויף אים אויך ניט קומען קיין בייז ורום טוט ער תשובה ותחתיו בקבול אונ די תשובה וואס ווערט נאך ערגער אן גינומען פון אלע מי שלא שב עד שחל עליו העונש דר וואס טוט ניט קיין תשובה ביז אויף אים זעלבסט רוהט איין שטראף ונתייסר בו אונ ער געמט זיך דורך דעם איין מוסר אונ טוט תשובה והוא הרחוק שבשבים אונ דר איז דר דער ווייטערסטער פון אלע בעלי תשובות לקבל האלהים תשובתו אז גאט זאל זיין תשובה מקבל זיין ולמחול חטאו אונ זאל אים זיינע זינד מוחל זיין עד שישוב אל ה' ביז ער קערט ווידר צו גאט ויראה מן החרטה אונ ווייזט וויא ער האט חרטה והעזיבה אונ פר לאזט זיינע עבירות ובקשת המחילה בלבו אונ בעט גאט מיט זיין הארץ אונ מיטן צונג אונ מיט אלע זיינע תנועות אז ער זאל אים מוחל זיין די זינד אונ טוט תשובה דורך אזו ארנטליך מה שיחייב למחול לו וואס ער זאל ווערט זיין אז גאט זאל אים זיינע זינד מוחל זיין אונ זיין תשובה מקבל צו זיין ולעבור אונ צו שייגקן אים זיינע עבירות דענטמאלט ווערט זיין תשובה אן גינומען ביי גאט:

אבל מפסידי התשובה אבער די זאכן וואס דורך זיי קאן זיין תשובה פר דארבין ווערין רבים מאד די זיינען זייער פיל וכבר זכרתי רובם אונ איך האב שוין דער פון פיל דר מאנט אויבין אין דעם שער וממפסידיה עוד אונ וואס פר זאכין איז נאך פר האנדין וואס פר דארבין די תשובה איז דאס ההסכם על העבירה אז ער איז אין זיין דעה מסכים ער זאל טאן תמיד דיא עבירה והוא אונ דס מיינט

מען

אותה ולא תתכן תשובה עם זה וכבר נאמר אין קטנה בעבירות עם ההתמדה ולא גדולה
בהם עם בקשת המחילה והוא שההתמדה מורה על בזותו דבר האלהים ושהוא מקל במצותו
והזהרתו ומזמן עצמו לעונשו ובו נאמר (במדבר טו) והנפש אשר תעשה ביד רמה כי דבר
ה' בזה, ועוד כי ההתמדה על העבירה ואם היא קטנה הולכת וגדלה בהתמדתו עליה
והגדולה כשמבקש בעליה מחילה עליה ועזב אותה ליראת האלהים הולכת הלוך והסור
ומתמעטת עד שתמחה מספר עונותיו וינקה ממנה בעליה בתשובה הלא תראה החוט של
משי כמה הוא חזק כשיכפיל פעמים רבות וכבר ידעת כי עיקרו מחלוש שבדברים והוא
ריר התולעת ונראה החבל הגדול של ספינה כשמשמשין בו זמן ארוך הלוך הלוך וחסור
עד אשר יפתח (ס"א יפסק) וישוב חלוש מכל חלוש וכמו כן ענין הקטנות והגדלות בעבירות
עם ההתמדה ובקשת המחילה ועל כן דמה אותם הכתוב בו כמו שנאמר (ישעיה ה) הוי
מושכי העון בחבלי השוא וכבר נאמר אל תביט לקטנות מה שעשית, אך תביט לגדולת

מרפא לנפש

פרק ז' הוי מושכי השן בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה פי' רש"י גוררים ינה"ר עליהם מעט מעט בתחלה כחבלי
מען ההתמדה על עשותה אז ער טוט זיא אלע צייט והאיהור מתגיח אותה אונ נאמט ניך די ווילביגע
נאך צו לאזין הייקט דאס גלייך וויא ער איז מסכים אין זיין דעה אז ער זאל זיא שון תמיד טאן
ווארום אז מען טוט איין עבירה עטליכע מאל דאכט זיך אים אז מען מעג זיא שוין טאן אונ עס
איז נאר קיין עבירה ניט ולא תתכן תשובה עם זה אונ ביי דעם קאן שון ניט רעכט זיין די תשובה אונ עס
איז אים שוין שווער אערבטע תשובה צו טאן וכבר נאמר אין קטנה בעבירות עם ההתמדה אונ מען
דאס גיזאגט אז קיין עבירה איז ניט צו קליין אז ער טוט זיא תמיד ולא גדולה בהם עם בקשת המחילה
אונ קיין עבירה איז ניט צו גרוים אז ער בעט מען זאל אים זיא מוחל זיין והוא אונ דריבער איז
דאס אזו שההתמדה מורה ווארום אז ער בלייבט ביי דער עבירה ווייזט ער דער מיט אז ער איז מבזה
גאטס רייד ושהוא מקל במצותו אונ אין דעם וואס גאט הט פר באטן אונ אן גיזאגט מען זאל עס
ניט טאן האלט ער עס פר גרינג ומזמן עצמו לעונשו אונ גרייט זיך אליין אן צו זיין עונש אונ האט
קיין מורא ניט פר דעם עונש ובו נאמר אונ אוף אים ווערט גיזאגט והנפש אשר תעשה ביד רמה אונ
דער מענטש וואס וועט טאן די זינד מיט ווילן וועט ער פר שניטן ווערן פון דער וועלט כי דבר ה' בזה
ווארום ער הט מבזה גיווען גאטס רייד ועוד אונ נאך אטעם איז פאר האנדן אז ער טוט עטליכע
מאל איין עבירה תאמטשי זיא איז אקליינע איז זיא ערגיר פר דער גרעסטיר כי ההתמדה על העבירה
ווארום אז ער טוט אלאנגי צייט איין עבירה ואם היא קטנה תאמטשי זיא איז נאר אקליינע עבירה
הולכת וגדלה ווערט זיא אלי מאל גרעסר בהתמדתו עליה וייל ער טוט זיא אלי צייט והגדולה כשמבקש
בעליה כי אונ די גרוסי עבירה אז דער וואס האט גיטאן בעט אוף איר מען זאל אים זיא מוחל זיין
ועזב אותה ליראת האלהים אונ פאר לאזט זיא דם הייקט ער טוט שוין זיא מער ניט וייל ער האט
מורא פר גאט הולכת הלוך וחסור דיא ווערט אלי צייט גימינערט אונ ווערט קלענער עד שתמחה בית
זיא ווערט אוים גימעקט אוים דעם ספר פון זייני זינד וינקה ממנה אונ דער חוטא ווערט ליידיג פון
דער עבירה דורך תשובה הלא תראה דוא קאנסט דאך זעהן החוט של משי איין זיידענר פאדים כמה
הוא חזק וואס פר איין שטארקייט ער ווערט כשיכפל פעמים רבות אז ער ווערט פיל מאל גיטאפלט
וכבר ידעת אונ דו ווייסט דאך וואול אז די זייד ווערט גימאכט פון דער שלאפסטי זאך פון אלי זאכן
והוא ריר התולעת דאס איז דער גאווער פון אווארים פון רעכט וועגין אז מען נעמט צו נויף פיל זייד
אין איינם אונ מען דרייט עס צו נויף ווערט עס גאנץ שטארק ונראה אונ לאמיר זעהן החבל הגדול
איין גרוסי שטריק פון אשיף כשמשמשין בו זמן ארוך אז מען ניצט מיט אים אלאנגי צייט הולך הלוך
וחסור ווערט ער אלי מאל גימינערט אונ ווערט דינער ביז וואנן ער ווערט איבר גיריסן וישוב חלוש
אונ ער ווערט שלאפר פון אמינצעע שטריקיל וכמו כן ענין הקטנות אונ אזו אוך איז דער ענין מיט
די קליינע עבירות אונ מיט די גרויסע עם ההתמדה אז ער טוט פיל מאל די קליינע עבירה ווערט
די גרוים ובקשת המחילה אונ אז ער בעט מחילה אוף אגרוסי עבירה ווערט זיא גאנץ קליין ביז

וואנו

כי שחטאת לו ואל תשמח לסכלות בני אדם כרוע מצפונך וראוי שתאבל לידיעת הבורא במה שאתה צופן והשקפתו על נסתרותיך ונגלותיך ושהוא זוכר אותם לך יותר ממה שאתה זוכר מפני שאתה תשכח והוא לא ישכח ותתעלם ולא יתעלם כמ"ש (שם כב) הנה כתובה לפני ואמר (ירמיה יז) חטאת יהודה כתובה. וממפסידיה עוד החזרה אל העבירה אחר השלמת תנאי התשובה ממנה כמו שאמר (שם לד) בפרשת הדבר אשר היה אל ירמיהו לשלח איש את עבדו ושאר הענין ההוא. וממפסידיה גם כן מי שיבטיח (ס"א שייחל) את נפשו לשוב באחרית ימיו וחושב שיתרחק מן העבירות לאחר שיגיע אל רצונו וישלים תאותו מהם והוא כמרמה אות אלהיו ובו אמרו חז"ל האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה ובתוכחה אשר כתבתי בסוף זה הספר נפשי הביני צדה לרוב אל תמעיטי, בעוד בחיים חייתך ויש לאל ידך כי רב ממך הדרך, ואל תאמרי מחר אקח צדה כי פנה היום כי לא תדעי מה ילד יום, ודעי כי תמול לעד לא ישוב וכל אשר פעלת בו

מרפא לנפש

כמוה כחוט של קורי עכבים ומתגברים כס מתגבר וכולך ונעשה כעבו ת העגלה בקוברין כה סיקין למשוך עליו: וראוי שתאבל לידיעת הבורא במה שאתה צופן כלומר מה שיש במצפונך יודע כבורה: כמ"ש בפרשת הדבר אשר היה וגו' וסיח ספרת מפסיים שין בכל סנעין מש: ובתוכחה אשר כתבתי בסוף זה הספר המנא ג"כ סמוח כזס כמהמשל

דאגען זיא ווערט אוים גימעקט ועל כן דמת אותם הכתוב אונ דרום האט זייא דער פסוק גיגליכן צו איין שטריק וויא עס שטייט אין ישעיה הוי מושכי העון בחבלי תשוא וויא גישריבן אויף די וואס ציהן די עבירה מיט אשלאפין שטריק אונ דער נאך ווערט זיא אזו שטארק וויא איין גיאבר שטריק וואס מען ציהט דער מיט אוואגין וכבר נאמר אונ עס איז גיזאגט גיווארן אל תבוז לקטנות כו' דו זאלסט ניט קוקן נאך די קליינהייט פון די זינד וואס דו האסט גיטאן אך תביט נאר דו זאלסט קוקן נאך דעם גרויסקייט פון דעם וואס דו האסט גיזינדיגט קעגן אים ואל תשמח אונ דוא זאלסט זיך ניט פרייען ווייל די לייט ווייסן ניט פון דייני בייזי באהאלטענע מחשבות וראוי שתאבל נאר דוא גיהערסט צו טרויערן ווייל דער בשעפער ווייס וואס דו האלטסט פר בארגן והשקפתו על נסתרותיך אונ ער לוגט אויף דייני פר בארגעני אונ אויף דייני אנטפלעקטי זאכן ושהוא זוכר אונ וואס ער גידיינקט זייא דיר יותר ממה שאתה זוכר מער איידר דו גידיינקסט זייא מפני שאתה תשכח ווייל דו קענסט פר געסן אונ ער ווערט ניט פר געסן ותתעלם אונ דו טוסט דיך פר הוילן אונ ער ווערט זיך ניט פר הוילן וויא עס שטייט אין ישעיה הנה כתובה לפני די זינד פון יהודה איז אויף גישריבן פר מיר וממפסידיה עוד אונ נאך איז פר האנדן וואס פר דארבט די תשובה חזרה אל העבירה אז ער קערט זיך ווידר אום צו דער עבירה אחר השלמת נאך דעם אז ער האט שון אלץ גיטאן וואס צו דער תשובה גיהער וויא עס שטייט אין ירמיה אין דעם קאפיטל (ל"ד) וואס הייבט זיך אן הדבר אשר היה אל ירמיהו לשלוח איש את עבדו. וממפסידיה גם כן אונ אויך איז איין פר דארבונג צו דער תשובה מי שיבטיח את נפשו דער וואס פר זיכרט זיך אז ער וועט תשובה טאן אויף דער עלטער וחושב שיתרחק מן העבירות אונ ער טראכט אז ער וועט שון האבן פר זארגט אלי קינדר אונ וועט שוין האבן גינוג עולם הזה אונ וועט האבן אלץ וואס ער בגערט וועט ער רעכטמאל זיך דער ווייטערן פון עבירות אונ וועט תשובה טאן והוא אונ ער טוט כמרמה את אלהיו וויא ער וואלט גאט פרמה גיוועזין ווארום דאס איז דאך ניט גיפאלט אז אמענטש זאל האבן וואס ער בגערט ווארום וואס ער האט וויל ער נאך מער ובו אמרו רז"ל אונ אויף אים האבן אונזרי חכמים גזאגט האומר אחטא ואשוב ווען איינר זאגט איך וועל זינדיגן אונ וועל תשובה טאן אין מספיקין בידו לעשות תשובה דעם לאזט מען ניט אז ער זאל קאנן תשובה טאן ובתוכחה אשר כתבתי בסוף זה הספר אונ וויא דיא שטראף דיר וואס איך האב גישריבן אין סוף פון דעם ספר אונ דאס איז די תוכחה נפשי הביני צדה לרוב מיין לייב גרייט דיר אן פיל שפייז כלומר טוא פיל מצות אין גאטס דינסט ואל תמעיטי אונ זאלסט ניט ווייניג אן גרייטן בעוד בחיים חייתך אונ דאס מוזטו טאן ווייל דוא לעבסט נאך ויש לאל ידך אונ דו האסט נאך כאכט אן צו גרייטן דיר כי רב ממך הדרך דען דו האסט איין גרויסן וועג פר דיר ואל תאמרי מחר אקח צדה אונ זאלסט ניט זאגן מארגן וועל איך נעמן די שפייז כי פנה היום אז דר טאג וועט אוועק גיין כי לא

חדעי

שקול וספור וחשוב, ואל תאמרי מחר אעשה כי יום המות מכל חי מכוסה, מהרי עשות בכל יום חקו כי בכל יום המות ישלח חצו וברקו, ואל תתמהמהי מעשות חק דבר יום ביומו כי כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו. וממפסידי התשובה ג"כ שיהי' השב שב מקצת עונותיו ומתמיד על קצתם כמו שיצא מן העבירות שבינו ובין המקום וישוב מהם ולא יצא ממה שיש בינו ובין בני אדם מגזל ואונאה וגנבה והדומה לזה ובזה נאמר (איוב יא) אם און בידך הרחיקהו ואמרו רז"ל בענין הזה אדם שיש בידו עבירה ומתודה ואינו חוזר בו למה הוא דומה למי שתופס שרץ בידו אפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה זרקו מידו עלתה לו טבילה שנאמר (משלי כח) ומודה ועוזב ירוחם, ומה שהקדמנו ממפסידי השערים אשר קדמו בספר הזה כלם ג"כ מפסידים התשובה ואינני צריך לשנותם בשער הזה:

מרפא לנפש

נפשי הכיני צדה כו' עד כן איש נודד ממקומו פי' בסוף הספר עספקתי ממי מנס מוסר פ"ו: ואמרו רז"ל במסכת דף פ"ו: אדם שיש בידו עבירה פי' רפיי גזל: ואינו חוזר בו נשא את הגזל כו' ואמרו במסכת סוף יומא עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר עם התשובה עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו ע"כ:

תדעי מה ילד יום דען דוא קאנסט ניט וויסן וואס קאן נאך היינט גייעם ווערין קלומר מאמר ועקסט נאך היינט שטארבין ודעי כי תמול לעד לא ישוב אונ דו זאלסט וויסן אז דר געכטיגר טאג וועט זיך שוין איבער ניט אום קערין וכל אשר פעלת בו אונ אלץ וואס דוא האסט אין דעם טאג גיטוען קום שקול וספור וחשוב איז גיוואוגין אונ גיציילט אונ גירעכינט ואל תאמרי מחר אעשה אונ זאלסט ניט זאגן מארגן וועל איך טאן נעמט כי יום המות מכל חי מכוסה ווארום דער טאג פון דעם טויט איז פון אלי מענטשין פר הוילן מהרי עשות בכל יום חקו טוא גישווינד אלי טאג דיין גיזעצטע זאך כי המות בכל יום ישלח חצו וברקו ווארום דר טויט שיקט אלי טאג דיין פייל אונ דיין בליץ ואל תתמהמהי מעשות חק דבר יום ביומו אונ זאלסט זיך ניט זאמין פון צו טאן וואס דו ביסט שולדיג אלי טאג צו טאן כי כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו דען אזו וויא א פויגל וואס איז פר וואגילט אויס זיין נעסט אזו ווערט דר מענטש פר וואגילט פון זיין ארט. וממפסידי התשובה גם כן אונ נאך איז פר האנדן וואס פר דארבט די תשובה שיהיה השב אז דר וואס טוט תשובה קערט זיך אום פון אטייל עבירות ומתמיד על קצתם אונ אטייל עבירות טוט ער נאך תמיד כמו שיצא מן העבירות גלייך וויא ער איז ארויס גיגאנגן פון די עבירות וואס איז צווישן אים אונ צווישן גאט דאס אוף די עבירות וואס ער האט אנטקעגן גאט האט ער תשובה גיטאן ולא יצא אונ אוך די עבירות וואס צווישן אים אונ צווישן לייט האט ער ניט גיטאן קיין תשובה מגזל ואונאה דהיינו ער האט איינם גיגזלת אדר ער האט איינם גינארט אדר ער האט ביי איינם גיגנבת האט ער עם ניט אום גיקערט אדר נאך אזו אגלייכן ובזה נאמר אונ אוף דעם איז גיזאגט גיווארן אין איוב אם און בידך ווען דו האסט אום רעכט אין דיין האנד הרחיקהו דר ווייטער עם פון דיר ואמרו רז"ל בענין הזה אונ אונזרי חכמים ז"ל האבן גיזאגט פון דעם ענין אדם שיש בידו עבירה א מענטש וואס האט אין זיך איין עבירה ומתודה אונ ער איז אוף איר מתודה ואינו חוזר בו אונ ער האט קיין חרטה ניט אוף איר אונ טוט זיא ווייטער למה הוא דומה צו וואס איז ער גלייך למי שתופס שרץ בידו צו איינם וואס ער האלט איין שרץ אין זיין האנד אפילו טובל אפילו ווען ער טובלת זיך אין אלי וואסרין וואס איז דא אוף דער וועלט לא עלתה לו טבילה קאן אים די טבילה אליין ניט העלפין זרקו מידו אבער אז ער האט דעם שרץ אוועק גיווארפן פון זיין האנד עלתה לו טבילה העלפט אים די טבילה אזו דא אויך אז ער גיט ניט אפ די גזילות אדר די גניבות וואס קאן אים העלפן זיין תשובה ווארום עם שטייט אין משלי ומודה ועוזב דר וואס איז מתודה אוף זייני עבירות אונ ער פר לאזט זיי אונ טוט זיי שון ניט ירוחם ווערט ער דר בארמט פון גאט ומה שהקדמנו ממפסידי השערים אונ אלי זאכין וואס זיי פר דארבן צו די שערים וואס מיר האבן פריער גישריבן דהיינו די זאכן וואס טוען שאדין צו בטחון אונ צו מוחל זיין זייני מעשים פון גאטס ווענין אונ פון זיין אונטר טעניג צו גאט כלם ג"כ מפסידים התשובה די אלי זאכין טוען צו די תשובה אויך שאדין ואיננו צריך לשנותם אונ איך בדארף דיא אלי זאכין ניט שרייבן נאך אמאל אין דעם שער ווארום איך האב זייא שוין גישריבן אין יענע שערים:

אבל

פרק ח אבל אם ישתוה השב עם הצדיק אומר כי יש מן השבים שישתוה אחר התשובה עם הצדיק אשר לא חטא ומהם מי שיש לו יתרון על הצדיק ומהם מי שיש לצדיק יתרון עליו אע"פ שטב. ובאור החלק הראשון הוא שיהיה החוטא בקצורו במצות עשה שאין בה כרת כציצית וכלולב ובסוכה והדומה לזה. וכאשר ישוב המקצר בהם בלבו ובלשונו וישתדל לעשות אותם ולא ישנה קצורו בהם ימחול לו הבורא וישתוה עם הצדיק אשר לא קצר בהם, ובכמו זה נאמר השב מן החטא כמי שלא חטא ואמרו רז"ל עבר על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זז ממקומו עד שמוחלין לו שנאמר (מלאכי ג) שובו אלי ואשובה אליכם. והחלק השני והוא שיש לו בו יתרון השב על הצדיק, באור זה שיהיה השב חטא חטא קטן במצות לא תעשה שאין בה כרת ואח"כ שב ממנה תשובה שלמה בכל תנאיה ושם עונו לעומתו ונוכח פניו ומבקש תמיד המחילה

מרפא לנפש

פרק ח אבל אם ישתוה השב עם הצדיק אם יהיה שוה בשוה עם הצדיק מעיקרו: ואמרו רבותינו ז"ל עבר על מ"ע כו' וז"ל בגמרא יומא דף פ"ו ד' חלוקי כפרה הן רבי ישמעאל דורש וכן בלשון והתשובה עם כל אחד ואחד. עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר שובו בנים שובבים ומיד ארפא למדת שיש עבירה שמתכפרת בתשובה לבדה. עבר על לא תעשה ועשה תשובה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם למדת שיש עבירות שצריכים יוה"כ לכפר. עבר על כריתות ומיתות ב"ד ועשה תשובה תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם למדת שיש עבירה שצריכה יסורין ומסתמא הקל לקלה והחמור לחמורה אבל מי שיש בידו חלול השם אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה

אבל אם ישתוה השב עם הצדיק אָבער אויב דער וואָס טוט תשובה קאָן גלייך זיין מיט אַצדיק וואָס האָט גאָר ניט געזינדיגט אומר וועל איך זאָגן כי יש מן השבים אַז עס איז פֿאַרהאַנדין פֿון אַזעלכע בעלי תשובות שישתוה אחר התשובה וואָס ער זאָל נאָך דער תשובה גלייך זיין צו אַצדיק וואָס האָט גאָר ניט געזינדיגט ומהם מי שיש לו יתרון אונ עס איז פֿאַרהאַנדין אַזוי אַבעל תשובה וואָס ער איז נאָך בעסער פֿון איין צדיק ומהם מי שיש לצדיק אונ עס איז פֿאַרהאַנדין אַזעלכע בעלי תשובות וואָס דער צדיק איז בעסער פֿון איהם אע"פ שטב האָטשי ער האָט תשובה געטאָן וביאור החלק הראשון אונ דאָס ערקלערונג פֿון דעם ערשטין חלק איז וואָס אַבעל תשובה איז גלייך צו איין צדיק וואָס האָט גאָר ניט געזינדיגט הוא איז דאָס שיהיה החוטא בקצורו אַז איינער האָט געזינדיגט מיט דעם וואָס ער האָט גקירצט אין מצות עשה דהיינו ער האָט ניט געטאָן די מצות וואָס גאָט האָט געבאָטען מען זאָל זיא טאָן אָבער עס קומט אויף דעם ניט קיין כרת אַז מען טוט זיי ניט כציצית וכלולב וכסוכה גלייך אַז ער האָט ניט מקיים געוועזן די מצוה פֿון ציצית אָדער לולב אָדער סוכה אונ נאָך אַזוי אַגלייכן וכאשר ישוב המקצר בהם אונ אַז דער וואָס האָט גקירצט אין די מצות טוט תשובה דורך מיט זיין האַרץ אונ מיט זיין צונג אונ איז זיך מתודה וישתדל לעשות אותם אונ וועט זיך פֿלייסן ער זאָל שוין די מצות טאָן ולא ישנה אונ דאָס אַנדערי מאָל איז ער שוין אויף אַזעלכע מצות ניט עובר ימחול לו הבורא טוט איהם דער בשעפֿר מוחל זיין וישתוה עם הצדיק אונ ער וועט גלייך זיין מיט דעם צדיק וואָס ער האָט זיא קיין מאָל ניט פֿאַרפֿעלט ובכמו זה נאמר אונ פֿון אַזעלכען ווערט געזאָגט השב מן החטא דער וואָס טוט תשובה אויף דער עבירה כאילו לא חטא איז גלייך וויא ער האָט גאָר ניט געזינדיגט ואמרו רז"ל אונ אונזערי חכמים ז"ל האָבען געזאָגט עבר על מצות עשה ווען איינער האָט עובר געוועזן אויף אַזוי אַמצות עשה וואָס מען איז ניט חייב אויף דעם קיין כרת ועשה תשובה אונ האָט תשובה געטאָן אינו זז ממקומו דער רירט ניט אַוועק פֿון זיין אָרט ביז מען איז עס איהם תיכף מוחל ווי עס שטייט אין מלאכי שובו אלי ואשובה אליכם קערט ווידער צו מיר וועל איך זיך ווידער קערין צו אייך והחלק השני אונ דער אַנדערער חלק איז והוא אונ דאָס מיינט מען שיש לו בו יתרון אַז דער וואָס טוט תשובה איז בעסער פֿון אַצדיק באור זה איז דאָס באַשיידניש דער פֿון שיהיה השב חטא אַז דער וואָס טוט היינט תשובה האָט פֿריהער געזינדיגט אַקליינע עבירה פֿון אַזעלכעש וואָס גאָט האָט עס פֿאַרבאָטין מען זאָל עס ניט טאָן אונ מען האָט עס יוא געטאָן שאין בה כרת אונ עס קומט פֿאַר דער עבירה קיין כרת ניט ואח"כ שב ממנה אונ דער נאָך האָט ער אויף דעם איין רעכטע תשובה געטאָן בכל תנאיה מיט אַלע תנאים וואָס געהערן צו דער תשובה ושם עונו לעומתו אונ ער האָט געשטעלט זיין עבירה קעגין זיך אונ אַנטקעגין זיין

עליו ונכלם מבשתו (ס"א מבקשתו) מהבורא ונכנס בלבו המורא מעונשו ונשברה נפשו והוא נכנע ושפל לפני האלהים תמיד והיה חטאו סבה לכניעתו והשתדלותו לפרוע הובות הבורא, לא יתגאה במאומה ממעשהו הטוב ולא ירבה בעיניו ולא יתפאר בו וישמר בשארית ימיו מן המכשול, חוטא זה הוא שיש לו יתרון על הצדיק שלא חטא החטא ההוא והדומה לו, כי הצדיק אין בטוחים בו שלא יתגאה ויגבה לבו וירום במעשהו וכבר נאמר כי יש חטא שמועיל לשב יותר מכל צדקות הצדיק ויש צדקה שמזקת לצדיק יותר מכל חטאות השב כשיפנה לבו מן הכניעה ודבק בגאות ובחונף ואהבת השבח כמ"ש אחד מן הצדיקים לתלמידיו אלו לא היה לכם עון הייתי מפחד עליכם ממה שהוא גדול מן העון אמרו לו ומהו גדול מן העון אמר להם הגאות והחונף ובשב כזה ארז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. והחלק השלישי שיהיה השב עובר עבירות גדולות ממצות לא תעשה שיש בה מיתה בידי אדם וכרת בידי שמים כחלול השם

מרפא לנפש

לכם עד שתמותון אמר ה' כו' למדת שיש עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה. ואמרו שם איזהו חילול השם וכו' כחוטא ומחטיא אחרים או היה שעושה דבר קל ואחרים לומדין ממנו ומקילין ג"כ כאלו או היה שמעשיו מקולקלין והעם מרננין אחריו ועל תורתו ע"ש בגמרא באורך, וככר כתבתי בזה סי"ח לעיל שמקנתו לזכות את הרבים וכ"כ כמתכר לקמן: אמרו לו ומהו גדול מן העון כי הגאות והחונף עיין לקמן וגם נאמרו דברים כאלה גם כן וגם פירשתיו ע"ש:

פנים ומבקש תמיד המחילה אונ ער בעט תמיד מען זאל זיא איהם מוחל זיין ונכלם אונ ער ווערט פר שעמט מבשתו מהבורא וויל ער שעמט זיך פר דעם בשעפר ונכנס בלבו המורא אונ עס גייט אין זיין הארצן אריין דיא מורא פאר גאטס עונש ונשברה נפשו אונ זיין לייב ווערט צו בראכין והוא נכנע ושפל אונ ער איז אונטער טעניג אונ נידריג פאר גאט אלע צייט והיה חטאו איז זיין זינד איין סבה צו זיין אונטער טעניקייט דאס דורך דעם וואס ער האט גיזינדיגט איז ער אנכנע והשתדלותו לפרוע אונ פלייסט זיך דורך דעם בצאלין דאס וואס ער איז שולדיג צום בשעפר לא יתגאה במאומה ער האלט זיך ניט בעל גאוה מיט קיין שום זאך פון זיינע גוטע מעשים ולא ירבה בעיניו אונ זיינע גוטע מעשים זיינן ניט פיל אין זיינע אויגן לא יתפאר בו אונ ער בארימט זיך דער מיט ניט וישמר בשארית ימיו אונ ער היט זיך אין דיא איבריגע טעג פון אשטרויכלונג חוטא זה הוא שיש לו יתרון דר חוטא איז נאך דער תשובה בעסר פון אצדיק וואס האט גאר ניט גיזינדיגט דיא עבירה כי הצדיק אין בטוחים בו ווארום פון אצדיק איז מען ניט פר זיכערט ער זאל זיך ניט בעל גאוה האלטן ויגבה לבבו אונ קאן זיך דר הייבין זיין הארץ מיט זיינע מעשים וייל ער האט קיין מאל ניט גיזינדיגט אבער דער בעל תשובה וועט זיך שוין ניט בעל גאוה האלטין ווארום ער ווייס דאך אז ער האט אמאל גיזינדיגט וכבר נאמר אונ עס איז גזאגט גווארין כי יש חטא שמועיל לשב אז עס איז פר האנדין איין עבירה אז עס זאל דם בעל תשובה בעסר העלפין אז אלע דאס גוטס וואס דער צדיק טוט ויש צדקה שמזקת אונ אפט טוט דעם צדיק זיין גוטס מער שאדין מכל חטאות השב פר אלע די זינד וואס דר בעל תשובה האט גיטאן כשיפנה לבו דאס איז ווען דר צדיק קערט אפ זיין הארץ פון אונטער טעניקייט ודבק בגאות אונ בהעפט זיך אין גאוה ובחונף אונ דורך דעם קומט ער צו דער מדה פון חניפה אונ ליב צו האבין מען זאל איהם לויבין וועט ער דרום די מצוה טאן כדי לייט זאלין איהם לויבין כמ"ש אחד מן הצדיקים אזו ווי איינר פון די צדיקים האט גיזאגט צו זיינע תלמידים אילו לא היה לכם עון ווען איר וואלט ניט האבין אין זיך קיין זינד הייתי מפחד עליכם וואלט איך פר איך מורא גיהאט ממה שהוא גדול מן העון פון אזאך וואס איז נאך גרעסר אונ ערגער פר איין זינד אמרו לו האבין זיי צו איהם גזאגט וואס איז דאס וואס איז גרעסר פר איין עבירה אמר להם הגאוה והחונף האט ער צו זייא גיזאגט דאס איז די גאוה אונ דיא חניפה ובשב כזה אונ ביא אזו אבעל תשובה ארז"ל האבין אונזערע חכמים גיזאגט במקום שבעלי תשובה עומדים אויף דעם ארט וואו דיא בעלי תשובה שטייען אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד קענין קיין רעכטע צדיקים ניט שטיין· והחלק השלישי אונ דער דריטר חלק איז וואס איין צדיק איז בעסר פר אבעל תשובה שיהיה השב עובר כר דאס איז ווען דער בעל תשובה האט פריער גרויסע עבירות עובר גיוועזין ממצות לא תעשה פון

(ס"א כחלול שבת) ושבועת שקר והדומה להם מן הגדולות ואחר כך שב מטעותו כחם והשלים תנאי התשובה ותדריה כי המחילה לא תתכן לו עד שינוסה בעוה"ז ממה שיוכל לסבלו וינקה מעונותיו ובו אמרו רז"ל עבר על מצות לא תעשה שיש בה כרת ומיתת ב"ד ועשה תשובה יסורין ממרקין ומיתה מכפרת שנאמר (תהלים פט) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וכתיב (ישעיה כב) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון והצדיק שלא עבר אלו העבירות יש לו יתרון על השב מהם בלי ספק:

פרק ט אבל אם תתכן התשובה מכל חטא אם לא, אומר בתשובת השאלה הזאת כי העונות שני מינים. אחד מהם עונות (ס"א עבירות) שבין אדם למקום בלבד ככחש באלהים והמחשבות הרעות והמצפונים הרעים ולאוין שבחובות הלבבות והרבה מחובות האברים אשר לא יתמום החוטא בהם כי אם נפשו בלבד ואין אשמה עליו אלא להמרותו מצות אלהיו; והמין השני עונות (ס"א עבירות) שבין אדם לחבירו והם שיש בהם

מרפא לנפש

עד שינוסה מיסורים בעוה"ז כמו שכתוב לעיל מכנגד"א:

דיא זאכין וואס נאט האט פר באטין מען זאל דאס ניט טאן אונ אז מען טוט וויא איז מען הייב מיתה גווען דורך דיא סנהדרין וכרת בידי שמים אונ ווערט גישטראפט פון נאט מיט כרת כחילול השם ושבועת שקר גלייך אז חילול השם אונ פאלש שווערן והדומה להם אונ נאך אזעלכע גלייכן פון גרויסע עבירות ואחר כך שב אונ דער נאך האט ער אויף זייא תשובה גיטאן והשלים תנאי התשובה אונ ער האט אין נאכצין גיטאן אלע דיא דרכים פון תשובה מיט איהרע גרונד זאכען וואס מיר האבין איבין גישריבין כי המחילה וואורום אז גאט זאל אים זיינע עבירות מוחל זיין קאן דאס בייא אים ניט גימאלט זיין עד שינוסה ביז וואנען ער ווערט גיפרובט אויף דער וועלט מיט אזעלכע יסורים ממה שיוכל לסבלו וואס ער קאן דר ליידין וינקה מעונותיו אונ דר מיט ווערט ער גירייניגט פון זיינע זינד ובו אמרו רז"ל אונ פון דיעם בעל תשובה האבין אונזערע חכמים ז"ל גיזאגט עבר על מצות לא תעשה שיש בה כרת ווען ער האט עובר גיוועזן אויף אזו איין לא תעשה וואס דרויף איז ער חייב כרת ומיתת ב"ד אדער גיטייט צו ווערין פון דיא סנהדרין ועשת תשובה אונ האט אויף דעם תשובה גיטאן יסורין ממרקין דעם זעלביגען מאכין אים דיא יסורים ליידיג פון זיינע עבירות אדער (ממרקין) וויא צוא רייבין די עבירות ומיתה מכפרת אונ דר טויט איז זיי מכפר וויא עס שטייט אין תהלים ופקדתי בשבט פשעם איך וועל זייא שטראפין מיט שטראף פר זייערע זינד אונ אין ישעיה שטייט אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון אוב דיא זינד וועט אייך פאר געבין ווערין ביז איר וועט שטארבין איז גידרונגען אז מיטן שטארבין וועט די זינד זיא פר געבין ווערין והצדיק שלא עבר אונ דער צדיק וואס האט די עבירות קיין מאל ניט עובר גיוועזן יש לו יתרון על השב האט ער אן ספק אגרעסערע מעלה פון דעם וואס האט זייא יוא עובר גיוועזן אונ האט אויף זייא תשובה גיטאן:

אבל אם תתכן התשובה מכל חטא אבער אויב עס העלפט תשובה אויף אלערלייא עבירות אי"ב ניין אומר וועל איך דרויף ענטפערין כי העונות שני מינים עס איז פאר האנדין צווייא ערלייא זינד אחד מהם איינס פון זיי איז העונות שבין אדם למקום די זינד וואס איינער טוט קעגין גאט אליין ככחש באלהים דהיינו אז איינער לייקנט אין גאט המחשבות הרעות אונ שלעכטע מחשבות דהיינו ער האט מחשבות אויף זנות והמצפונים הרעים אונ בייזע גידאנקן דהיינו ער טראכט ער זאל דעם אנדערן בייז טאן אונ הט אים נאך ניט גיטאן הייסט עס גאר איין עבירה אנטקעגין גאט ולאוין שבחובות הלבבות אונ אזעלכע לאוין וואס ער טאר זיי ניט טראכטן אין הארצין דהיינו עבודת כוכבים דינן והרבה מחובות האברים אונ אזו אויך פיל זינד וואס ווערין גיטאן מיט דיא גלידר אשר לא יתמום וואס דער זינדיגר רויבט מער מיט זיי ניט כי אם נפשו נאר זיין לייב אליין דהיינו ער לייגט ניט קיין תפילין אדער ער גייט אן ציצית ואין אשמה עליו אונ דאס אויף זיך מער קיין שולד ניט אלא להמרותו מצות אלהיו נאר ווייל ער האט ווידר גישפעניגט נאמב ... ... אבר קעגין לייט האט ער נאר ניט גזינדיגט והמין השני אונ דער אנדערר מין זינד איז ... שבין אדם לחבירו אזעלכע זינד וואס איינער

ענין מעניני הרעה והחמס לבני אדם אם בגופם אם בממונם או בזכרם ומקבץ החוטא חמסו בנפשו בהמרותו את אלהיו עם חמסו ב"א. ומה שיהיה מן העונות והחטאים בין האדם לאלהיו בלבד תתכן לו התשובה מהם בעודנו בחיים כשיתעורר לקצורו וישתדל לשוב מעונו אצל בוראו ומן הדין עליו שתהיה התשובה מן העון במין שחטא בו אם יוכל שאם יהיה החטא בחובות הלבבות כלב הרע והמחשבה הרעה והנטירה והקנאה והשנאה והדומה לזה, התשובה ממנו ראויה להיות בהטבת הלב ואהבת הטוב לבני אדם והמחילה להם. ואם יהיה החטא באבר מאברי הגוף באכילת מה שאסר הבורא אכילתו והבעילות שהזהיר מהם וחלול שבתות ומועדים ושבועות שקר ראוי שתהיה תשובתו ממנו באותו ענין ובאותו מין שהיה חוטא בו עם שתוף הלב בכוונה לאלהים. וכל הענין הזה יתכן לאדם בחייו בעוד שהוא מאריך ימים עם בירור כוונתו (ס"א הכרתו) כשהוא מכוין לתשובה ולטהר נפשו

מרפא לנפש

פרק ט או בזכרם שזכרם לרעה ומספר בגנותם או שמלשין עליהם וגרם להם רעה: ומקבץ החוטא ב' סדברים יחד כאחד שעשה עבירה לעצמו והשני ממשו כ"א: בחייו וכו' פי' שלא יאמר אעשה תשובה לאחר זמן כי אינו יודע כמה

זינדיגט קענין זיין חבר והם אונ זיי זיינען שיש בהם כו' אזעלכע זינד וואס אין זייא איז פאר האנדין ביז אונ רובונג צו מענטשין אם בגופם אדער אין זייער גוף אדער אין זייער געלט דאס ער טוט זיי שלעכטץ אין זייער גוף אדר ער ברויבט זייער געלט או בזכרם אדר ער דר מאנט זייא צו בייזין אדר ער זאגט אוף זיי רכילות איז ער זיי גורם שלעכץ ומקבץ החוטא זאמעלט איין דער זינדיגר חמסו בנפשו וואס ער ברויבט זיין לייב זעלבסט מיט דעם וואס ער ווידר שפעניגט קענין גאט עם חמסו בני אדם אונ מיט דעם וואס ער רויבט מענטשן האט ער שוין גיזינדיגט אין צווייען קענין גאט ווארום ער האט דאס ניט געהייסן טאן אונ אנטקעגין לייט ומה שיהיה מן העונות אונ וואס איינער זינדיגט קענין גאט אליין תתכן לו התשובה איז אים דער פון אן גיברייט די תשובה כלומר אוף דעם קאן ער גרינג תשובה טאן בעודנו בחיים ווייל ער לעבט נאך כשיתעורר אז ער דר וועקט זיך אונ טוט תשובה לקצורו אויף דעם וואס ער הט גיקירצט אונ האט ניט גיטאן וואס גאט האט געהייסן טאן וישתדל לשוב אונ ער פלייסט זיך אום צו קערין מעונו פון זיין זינד וואס ער הט גזינדיגט קענין זיין בשעפר וואס ער האט עובר גיוועזין אויף די זאכן וואס גאט האט פאר באטין ומן הדין עליו כו' אונ ער גיהער צו זעהן אז זיין תשובה זאל זיין במין שחטא בו אין דער זעלביגר זאך וואס ער האט מיט איר גיזינדיגט. אם יוכל אויב ער קאן דאס נאר אזו טאן שאם יהיה החוטא דאס איז אז ווען ער האט גזינדיגט מיטן הארצין כלב הרע דהיינו ער האט גהאט א שלעכט הארץ אדער שלעכטע מחשבות, והנטירה אדר ער האט גומר שנאה גיוועזן צו זיין חבר דהיינו ווען זיין חבר האט אים גיטאן עפיס בייז האט ער גיהאלטין אין זיין מחשבה ער זאל אים אפ טאן בייז והקנאה אדר ער איז מקנא דעם אנדרין והשנאה אדער ער האט זיין חבר פיינט והדומה לזה אונ נאך אזו אגלייכין התשובה ממנו בדארף פון אים זיין די תשובה בהטבת הלב ער זאל שוין האבין א גוט הארץ ואהבת הטוב אונ זאל ליב האבן גוטס טאן צו מענטשין והמחילה להם אונ אז זייא האבין אים גטאן בייז זאל ער זייא מוחל זיין ואם יהיה החטא אונ אז ער הט גזינדיגט מיט איין אבר פון די אברים פון דעם גוף באכילת מה שאסר כו' דהיינו ער האט גיגעסין וואס דר בשעפר האט גיאסרת והבעילות שהזהיר אונ האט גיזינדיגט מיט זעלכע ווייבר וואס זיינען צו אים אסור וחילול שבתות ומועדים אדר ער האט מחלל שבת אונ יום טוב גוועזן ושבועת שקר אדר ער הט גישווארין פאלש ראוי שתהיה תשובתו בדארף ער תשובה טאן באותו ענין אין דעם זעלביגן ענין אונ אין דעם זעלביגן מין וואס ער הט גזינדיגט למשל ווען ער הט גיזינדיגט ער הט גיגעסין טריפה"ת מוז ער זיך מאכין אגדר אפילו פון אזעלכע עסין וואס ער מעג עסין דאס הייסט אין דעם זעלביגין. ענין אונ אין דעם מין הייסט דהיינו ער האט גיגעסין טריפה פלייש מוז ער זיך אפ שיידין פון פלייש אפילו אזעלכעם וואס איז כשר עם שתוף הלב אונ דר בייא זאל זיין הארץ אונ זיין כוונה זיין צו טאן עס פון גאט וועגן וכל הענין הזה אונ דאס אלץ מוז דר מענטש טאן ווייל ער לעבט נאך אונ זאל ניט זאגין איך וועל שפעטער טאן די תשובה ווארום טאמער וועט ער שטארבין בעוד שהוא מאריך ימים אונ וויא לאנג ער

שער התשובה

מענו אצל בוראו ובכמוהו אמר החכם (משלי ט) אם חכמת חכמת לך. אבל מה שיהיה מן העונות לאלהים ולבני אדם יקשה על האדם תשובה מהם לכמה פנים. מהם שלא ימצא העשוק או שיסות או שמקומו רחוק ומהם שיאבד הממון מיד העושק ואין לאל ידו להשיב העושק לבעליו ומהם שהעשוק שמא לא ימחול לעושק במה שעשקו מהזיקו בגופו וספרו בגנותו ומהם שלא יכיר העושק את העשוק או שלא ידע סך הממון אשר עשק כמו שעשק אנשי קריה או אנשי מדינה ולא הכיר אותם ולא נתברר אצלו מספר הממון שלקח מהם בעול ובחמס ומהם שנטבע הממון האסור בכפליו מן המותר ואינו קל להוציא אותו ממנו אלא בהפסד הרבה חלקים מן המותר כמ"ש רבותינו ז"ל גזל מריש ובנאו בבירה בית שמאי אומרים מקעקע כל הבירה כלה ומחזיר מריש לבעליו ובית הלל אומרים אין לו אלא דמי מריש בלבד מפני תקנת השבים. וממה שתקשה עוד התשובה ממנו מה שנהג בו האדם

מרפא לנפש

ימים: מאריך ימים פי' שלא יעשה כן יום אחד או שני ימים רק כל ימי חייו: העושק הוא סגנון: העושק הוא סגנון: העושק הם סגולה עצמה: גזל מריש קורה: מפני תקנת השבים פי' לאו דוקא ב"ש מודים שמחויב להחזיר המריש עצמה וכמ"ש (תענית טז) ואמרו לא מדלגו כרעא וגו' כתיב אשר בכפיהם כלומר גזל כתיב מאי מן החמס אשר בכפיהם אמר שמואל

לעבט עם בידוי כוונתו מיט איין קלארע כוונה כשהוא מכוין לתשובה אז ער איז זיך אין דעם סכנין פון תשובה וועגן ולטהר נפשו מעונו אונ זיך צו ריינגן פון זיינע זינד וואס ער האט געטאן קענין זיין בשעפר ובכמוהו אונ פון אזו אנגליכין אמר החכם האט גיזאגט שלמה המלך אין משלי אם חכמת וועןדו ביסט קלוג חכמת לך גיקומט דיר קלוג אבל מה שיהיה מן העונות אבער פון דיא זינד וואס איינר זינדיגט קעגין גאט אונ קעגין לייט יקשה על האדם טוט דיא תשובה פון זייא שווער זיין אויף דעם מענטשין לכמה פנים פון פיל טעמים וועגין מהם אטייל פון זייא איז שלא ימצא העשוק ווארום עס איז גימאלט ער זאל ניט קאנען גיפינען דעם וואס איז ווארן פון אים גירויבט או שימות אדער ער איז גישטארבן או שמקומו רחוק אדער ער וואונט וויט פון אים ומהם אונ אטייל פון דיא טעמים איז שיאבד הממון אז דער וואס האט גרויבט האט שוין פר בראכט דאס געלט ואין לאל ידו להשיב אונ ער האט די מאכט ניט ער זאל אום קערין דיא גזילה ווארום ער האט ניט קיין געלט ומהם אונ אטייל פון זייא איז שהעשוק דער וואס איז ווארין גגזלת שמא לא ימחול טאמער וועט ער ניט וועלין מוחל זיין צו דעם וואס האט אים גיגזלט במה שעשקו דורך דעם וואס האט אים גגזלת מהזיקו בגופו אונ האט אים שאדין געטאן אין זיין גוף וספרו בגנותו אונ וואס ער האט דער ציילט פון זיין שאנד כלומר ער הט אויף אים שלעכטס גרעט. ומהם אונ אטייל פון זייא קאן זיין שלא יכיר העושק אז דער גזלן קען ניט דעם וואס ער האט גיגזלת או שלא ידע אדער ער וויים ניט וויא פיל געלד ער האט גגזלת כמו שעשק אנשי קריה דהיינו וועןאיינער גזלת פיל לייט אין אשטאט אדר אין איין מדינה ולא הכיר אותם אונ ער האט זייא גאר ניט גקאנט ולא נתברר אצלו מספר הממון שלקח מהם אונ ער וויים ניט קלאר ווי פיל געלט ער האט ביא זייא גינומען מיט עוולות אונ מיט גזילה. ומהם אונ אטייל פון זייא קאן זיין שנטבע הממון האסור אז דאס איסור געלד איז איין גיזונקן אונ צו מישט גיווארין בכפליו מן המותר מיט טאפיל געלד וואס איז מותר ואינו קל להוציא אותו אונ עס איז ניט גרינג אוים ציהן דיא גזילה פון דעם היתר אלא בהפסד הרבה חלקים גאר מיידין ער זאל פיל שאדן האבין פון דיא זאכין וואס ער האט בהיתר כמו שאמרו רבותינו ז"ל וויא אונזערע חכמים האבין גיזאגט גזל מריש ובנאו בבירה ווען איינר האט גיגזלת איין באלקין אונ האט אים איין גבוים אין אשטוב בית שמאי זאגין מקעקע הל הבירה כלה ער זאל צו ברעכן די גאנצע שטוב ומחזיר מריש לבעליו אונ זאל אום קערין דעם באלקין צו זיין בעל הבית וואס ער האט עם ביי אים גיגזלת אונ בית הלל זאגין אין לו אלא דמי מריש בלבד ער בדארף נאר געבין דם געלד פון דעם באלקין מפני תקנת השבים פון דער תקנה פון די בעלי תשובות וועגין כלומר ווארום אז מען וועט אים היישין צוא ווארפין דיא גאנצע שטוב אונ אפ געבין אים דעם באלקין וועט קיינער גיט וועלין תשובה טאן אבער מיטן דין וואלט ער בדארפט צו ווארפין דיא גאנצע שטוב אונ אפ געבין אים דעם באלקין וממה שתקשה עוד התשובה אונ וואס נאך שווער איז תשובה צו טאן דורית

ראס

עד ששב לו המעשה הרע דבק כהדבק המעשים הטבעיים אשר לא יקל להניחם כמו שכתוב (ירמיה ט) למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו ואמר (שם יג) היהפוך כושי עורו ונמר חברברותיו וגו׳. ומהם שפיכות דמים והריגת הנקיים בין בפגיעה בין בהליכת (ס״א בעלילת) רכילות כמו שידעת מענין דואג בעיר הכהנים אשר גרם להרגם ברכילות תחלה ופגע בהם אחר כך כמו שנא׳ (שמואל א כב) ויסוב דואג האדומי ויפגע הוא בכהנים. ומהם עוד מי שגורם לאבד ממון חבירו ברכילותו אין עולה לו תשובה עד שירצה את חבירו אם בממון אם בפיוס ובכניעה למחול לו ולנשוא חטאו כמו שכתוב (מיכה ג) ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו. ומהם מי שבא אל הערוה והוליד ממנה ממזר כי החרפה לא תמוש והשבת המעוות אי אפשר לו (ס״א והשבת הטעות הזאת אי אפשר לה) כמו שאמר (איוב לא) כי היא זמה והוא עון פלילים כי אש היא עד אבדון תאכל ואמר הכתוב (הושע ה) בה׳ בגדו כי בנים זרים ילדו. ומהם מי שהרגיל לשונו לכזב ולספר בגנות בני אדם ולדבר בהם

מרפא לנפש

ופי׳ גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעלים ע״כ: למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו העוה בפתח הכ״ף כמו הכנה. יגעו וטרחו לעוות את דרכם: ונמר חברברותיו וגו׳ גם אתם תוכלו להיטיב: למודי הרע כמו להרע: בין בפגיעה בין בהליכת רכילות פגיעה הוא שיפגע בו ויהרגנו בידים, או ע״י הליכת רכילות כמו שעשה דואג האדומי: ואשר אכלו שאר עמי וגו׳ וסוף הענין אז יזעקו אל ה׳ ולא יענה אותם ויסתר פניו מהם בעת ההיא (כלא תשועת ה׳ על עמו) כאשר הרעו מעלליהם: והשבת המעוות י״ג המעוות: יקבץ און לו שכות קוכן הרבה

דאס איז אזוי אזאך מה שנתע בו האדם וואס דער מענטש האט זיך דריבן שוין גיוואוינט עד ששב לו ביז די שלעכטע מעשה איז שוין ביי אים אזו בהעפט גיווארין כהדבק המעשים הטבעים גלייך ווי עס זיינען בהעפט אין מענטשין די זאכין וואס אין זיין טבע איז דהיינו עסין אדר טרינקען אשר לא יקל להניחם וואס עס איז ניט גרינג ביי א מענטשין זיי אוועק צו לאזין ווי עס שטייט אין ירמיה למדו לשונם דבר שקר זיי האבין גיוואוינט זייער צונג פאלש צו ריידין העוה נלאו צו קרומע זאכין האבין זיי זיך גימיהט און גיוואוינט און אויך שטייט אין ירמיה היהפוך כושי עורו וגו׳ קען דען פאר ענדרן דער כושי זיין פעל ומהם און אמייל זאכין קאן זיין וואס איז שווער דרויף תשובה צו טאן שפיכות דמים אז ער האט בלוט פר גאסין והריגת הנקיים און האט גיהרגת אום שולדיגע מענטשין בין בפגיעה סייא ער האט אים גיהרגת מיט זיינע הענד בין בהליכת רכילות סייא דורך דעם וואס ער איז גיגאנגן און האט אויף אים רכילות גיזאגט כמו שידעת מענין דואג וויא דוא ווייסט וואס איז גישעהן דורך דואג אין דער שטאט פון די כהנים אשר גרם להרגם וואס ער האט גורם גיוועזן פריער דורך זיין רכילות מען זאל די כהנים הרגנען ופגע בהם אחר כך און דער נאך האט ער זיי אליין גיהרגת וויא עס שטייט אין שמואל ויסוב דואג האדומי ויפגע הוא בכהנים און דואג האדומי האט ארום גירינגילט און האט גיטייט די כהנים ומהם עוד און נאך איז פאר האנדין זאכין וואס איז שווער דרויף תשובה צו טאן מי שגורם דער וואס איז גורם מיט זיין רכילות צו מאכין פאר לירין זיין חברס געלד ברכילותו דורך דעם וואס ער האט אויף אים רכילות גירעט אין עולה לו תשובתו קאן דעם ניט העלפין קיין תשובה נאר סיידין ער בעט איבר דעם חבר אם בממון אם בפיוס אדער מיט געלד אדער מיט איבער בעטין ובכניעה און מוז זיך פאר אים מכניע זיין למחול לו ער זאל אים מוחל זיין ולנשוא חטאו און זאל אים פאר געבין זיינע זינד ומהם און אמייל פון זיי איז פיר באנדרין מי שבא אל הערוה ווען איינער האט גיזינדיגט מיט איין אשת איש אדער מיט אנדר ערוה והוליד ממנה ממזר און האט מוליד גיוועזן פון איר א ממזר כי החרפה לא תמוש דען דיא שאנד פלעק ווערט פון אים ניט אפ גיטאן והשבת הטעות און ער קאן שוין די זינד ניט אום קערין וויא איוב האט גיזאגט כי היא זמה דען דאס איז א שאנד פלעק והוא עון פלילים און דם איז א זינד וואס איז ראוי ער זאל דורך דעם גמשפט ווערין מיט פירעניות כי אש היא עד אבדון תאכל דען דאס איז גלייך וויא א פייער וואס ברענט ביז צו פאר דארבין. און אין הושע שטייט בה׳ בגדו זיי האבין אין גאט גיפעלשט כי בנים זרים ילדו ווארום זיי האבין גיוואונן פרעמדע קינדר מיינט מען ממזרים ומהם און אמייל פון זיי איז מי שהרגיל לשונו לכזב דער וואס האט גיוואוינט זיין צונג צו ריידין ליגין ולספר בגנות בני אדם און צו דער ציילין דעם שאנד פון מענטשין ולדבר

בהם

ואיננו יכול לעמוד על זה מרובו (ס"א ואינו זוכר כ"ז לרוב ההרגל שהרגיל בו) מפני שאין לו תכלית אצלו וכבר שבח האנשים אשר דבר בם והכל שמור עליו וכתוב בספר עונותיו זכו נאמר (תהלים מא) ואם בא לראות שוא ידבר לבו יקבץ און לו ואמר (שם נ) אם ראית גנב ותרץ עמו ושאר הענין. והנה השוה הלשון הרע עם הגנבה והנאוף ואמר (ירמיה ט) ואיש ברעהו יהתלו. וממה שתקשה התשובה ממנו מי שהדיח בני אדם בדת שבדה להם והכריחם להאמין בה ותעה והתעה וכל אשר יוסיף העם המאמינים בה יוסיף עונו ויכפל כמו שארז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה ואמרו ירבעם חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו שנאמר (מלכים א טו) על חטאת ירבעם אשר חטא ואשר החטיא וגו'. ומשיג במין הזה מי שאפשר לו לצוות בטוב ולהזהיר מן הרע לאנשים תועים ועכבו מזה יחול ממונם או

מרפא לנפש

עמל ואון על נפשו מעבירה זו של לה"ר מפני שכולל כמה עבירות: אם ראית גנב ותרץ עמו ועם מנאפים חלקך פיך שלחת ברעה ולשונך תצמיד מרמה תשב באחיך תדבר וגו' וכנה כלל שלשתן כאחד הרי שהם שוים: ואיש ברעהו יהתלו אפי' ברעהו אשר כנפשו יהתל ולעג מתחת לגלותו: ומשיג במין הזה ר"ל וכלל שעון הוא של המחטיא את הרבים הוא גם כן מי שיש בידו למחות כו' לכן אמרו במס' שבת פ' במה בהמה דף נ"ד מי שיש בידו למחות באנשי עירו ואינו מוחה נתפס על אנשי עירו באנשי ביתו כו' ואמרו שם מעולם לא חזר הקב"ה ממדה לרעה רק בשביל דבר זה על שלא מיחו הצדיקים ברשעים כמ"ש והתוית תו וגו' ע"ש. ובספ' חסידים בסי' קכ"ל הכל כלפי מי שיוכל להדר ולכתוב דבר ולא כתב הוא נענש ע"ז ע"ש ובהקדמה שלי: ועכבו מזה יחול ממונם מכח מיקל ומקר מהם ממון שנותנים לו וע"כ הוא ירא מהם להוכיחם:

כחם אונ צו רײדען פון זײא ואיננו יכול אונ ער קען עס ניט גידײנקען מרובו מחמת ער האט עס שױן זײער פיל מאל גיטאן קאן ער שױן ניט גידײנקען װאס ער האט דר מיט פאר דארבין אונ אױף װיא פיל מאל ער בדארף תשובה טאן מפני שאין לו תכלית װײל עס האט בײ אים קײן ענד ניט וכבר שבח האנשים אונ ער האט שױן פאר געסין דיא מענשין װאס ער האט פון זײא גירעט והכל שמור עליו אונ דאס אלץ װערט אױף אים גיהיט וכתוב בספר עונותיו אונ אױף גישריבין אין בוך זכו נאמר אונ אױף דעם װערט גיזאגט אין תהלים ואם בא לראות שוא ידבר לבו אונ אז ער קומט עפעס צו זעהען רעט ער פאלשקײט אין זײן הארצין יקבץ און לו ער זאמעלט זיך אײן אונ רעכט אונ נאך שטײט אין תהלים אם ראית גנב ותרץ עמו אז דו זעהסט א גנב טוסטו לױפן מיט אים ושאר הענין אונ װיא װײטער שטײט והנה אונ נון השוה הלה"ר עם הגנבה והניאוף ער האט גיגליכין דיא עבירה פון לשון הרע צו גניבה אונ ניאוף ומה שתקשה התשובה ממנו אונ װאס נאך איז פאר האנדין װאס דיא תשובה איז אים נאך שװער מי שהדיח בני אדם דער װאס האט פאר פירט לײט צו דער אמונה-װאס ער האט זײא אױס גיטראכט והכריחם להאמין בה אונ האט זײ גיצװײט אז זײא זאלין גלױבין דרינען ותעה אונ איז אלײן פאר אירט גיװארין והתעה אונ האט פאר אירט אנדערע לײט וכל אשר יוסיף אונ װיא עס מערין זיך לײט װאס גלױבין דרינען יוסיף עונו ויכפל װערט אלץ זײן זינד גימערט אונ גיטאפילט װי אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט כל המזכה את הרבים דער װאס מאכט לײט גוטס טאן אין חטא בא על ידו קומט אים קײן עבירה ניט צו האנדין וכל המחטיא את הרבים אונ דער װאס ער מאכט זינדיגין פיל לײט אין מספיקין בידו לעשות תשובה דעם דר לאזט מען ניט ער זאל תשובה טאן ואמרו אונ נאך האבין דיא חכמים גיזאגט ירבעם חטא והחטיא את הרבים ירבעם האט גיזינדיגט אונ האט גימאכט זינדיגין פיל לײט חטא הרבים תלוי בו האט מען דיא זינד פון דיא רבים אין אים אן גיהאנגען כלומר מען רעכינט עס גלײך ער אלײן האט עס גיטאן אויך װיא עס שטײט אין מלכים על חטאת ירבעם אשר חטא וגו' פון װעגין דיא זינד פון ירבעם װאס האט אלײן גיזינדיגט אונ האט גימאכט זינדיגין אנדערע ומשיג במין הזה אונ אין דעם כלל איז אויך מי שאפשר לו לצוות בטוב דער װאס האט יכולת צו גיביטען לײט צו טאן גוטס ולהזהיר מן הרע אונ קען אויך מזהיר זײן צו דיא פאר אירטע לײט פון צו טאן בײז ועכבו מזה אונ דרום טוט ער עס ניט װײל יחול ממונם מחמת ער װיל נעמען געלד בײא זײ דרום שטראפט ער זײא ניט אדער ער װיל זײא אנדערש ניט לערנען דעם גוטין װעג סײדין זײא זאלין אים צאלין דער פאר או יראתם

יראתם או בשתו מהוכיח אותם ותעו ולא הורה אותם הדרך הישרה כמ"ש (יחזקאל ג) הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש:

פרק י אבל איך אופן התחבולה למי שקשתה עליו התשובה נאמר בתשובת השאלה הזאת כי מי שעבר עבירה מן העבירות שיקשה לתקנה באופן התשובה המיוחדת בה אינה נמלטת מאחד משני דברים. או שתהיה מן העבירות שבינו ובין בוראו או שתהיה מן העבירות שבינו ובין בני אדם כמו האונאה והגניבה ומיני הגזלות והחמס והעול ומאיזה מהם שיהיה ותהיה התשובה נמנעת עליו לאחד מן הפנים שהקדמנו שהתשובה מהם קשה כשיקבל עליו גדרי התשובה בכל תנאיה אשר בכחו ויכלתו מהם הבורא מקל עליו תשובתו ועובר לו על מה שנעלם ממנו ונמנע עליו וישים לו מוצא קרוב שחטאו וירחיב אמתלאתו בו, ואם יהיה משער העריות אשר זכרנו כמי שהוליד מאסורה יכרית הבורא את זרעו, ואם הוא מצד אונאה וגזל בממונו יתן לו האל ממון ויפרענו

מרפא לנפש

פרק י או שתהיה מן העבירות כו' שבינו ובין ב"א כמו כו' והעול כו' ואם כו' יהיה משער העריות כו' מאיזה מהם כו' כצ"ל לגרוס ור"ל אע"פ שכתב כפי שיקשה עליו התשובה ועתה בא להמשיך שעלים אין שערי תשובה ננעלים לפניהם כבכות רוצה לבקבל הל' כ' כמו שמפרש והזל: ועובר לו על מה שנעלם ממנו ר"ל והקב"ה מוחל ועובר לו על פשעיו במנגע מאתו התשובה עלמם: מוצא קרוב שחטאו ישים מוצא לתקונו כלומר מקור שיתקנו וכוח נובע ממנו כדמו

אדער ער האט מורא פאר זייא או בשתו מהוכיח אותם אדער ער שעמט זיך צו שטראפין זייא ותעו אונ זיינען פאר אירט געווארין ולא הורה אותם אונ ער האט זייא ניט געוויזן דעם רעכטען וועג איז אים אויך שווער תשובה צו טאן וויא עס שטייט אין יחזקאל הוא רשע בעונו ימות דער רשע וועט דורך זיינע זינד שטארבין ודמו מידך אבקש אונ זיין בלוט וועל איך פון דיר זוכין כלומר פון דעם וואס האט אים געקאנט שטראפין אונ האט אים ניט געשטראפט:

אבל איך אופן התחבולה כו' אבער וואס פאר איין אופן ער מוז טראכטין דער וואס די תשובה איז אים שווער נאמר בתשובת כו' וועלין מיר דרויף ענטפערין כי מי שעבר עבירה דען ווען איינער אט עובר געווען אזו איין עבירה שיקשה לתקנה וואס איז אים שווער צוא פאר ריכטין דורך דער תשובה וואס געהער דער צוא אינה נמלטת דאס קען ניט פעלין אונ עס מוז זיין איינס פון דיא צווייא זאכין או שתהיה ענטפער עס מוז זיין פון די עבירות וואס קענין זיין בשעפר או שתהיה מן העבירות אדער עס מוז זיין אזעלכע עבירות וואס ער האט גוזינדיגט קעגין לייט כמו האונאה הגניבה דהיינו ער האט איינעם גינארט אדער ער האט בייא איינם גינבעט אדער גיגזלט והחמס והעול אדער גירויבט אדער אום רעכט גיטאן ומאיזה מהם אונ וואס פר א עבירה עס וועט זיין ותהיה התשובה נמנעת עליו אונ דיא תשובה וועט פון אים פאר מיטן זיין לאחד מן הפנים מחמת איינס פון דיא אופנים וואס מיר האבין אויבין גיזאגט כלומר מחמת ער האט גיזינדיגט אין אזו איין אופן וויא עס שטייט אין יענעם פרק שהתשובה מהם קשה וואס אויף דיא עבירות איז שווער תשובה צו טאן. זאגט דער מחבר כשיקבל עליו גדרי התשובה אז ער וועט נאר אויף זיך מקבל זיין אלע גרונד זאכין פון דער תשובה מיט אירע תנאים וואס געהערין צו דר תשובה אשר בכחו ויכלתו מהם ווייט וויא זיין כח אונ זיין יכולת גרייכט פון זייא הבורא מקל עליו תשובתו וועט אים דר בשעפר גרינגער מאכין זיין תשובה ועובר לו על מה שנעלם ממנו אונ וועט אים שיינקען דאס זעלביגע וואס איז פון אים פאר הוילין אונ פאר מיטן וישים לו מוצא אונ וועט אים ווייזן אזו איין וועג וויא ער זאל קענען אפ טרעטין פון זיין זינד כלומר האטשע דיא תשובה קאן ניט זיין אויף דר זינד אליין וועט ער אים ווייזן אזו א תשובה וואס איז פון דעם ענין פון זיין זינד (עיין בפי') וירחיב אמתלאתו בו אונ וועט אים העלפין אז ער זאל קאנען זיינע זינד גינוג פאר ענטפערין ואם יהיה משער העריות אונ אז זיינע זינד וועלין זיין פון זנות וואס מיר האבין פריער דר מאנט כמי שהוליד מאסורה פון אזעלכן וואס האט איין ולד פון אזעלכע וואס איז אסור צו אים דהיינו פון אשת איש אונ האט מוליד גוועז אממזר יכרית הבורא את זרעו וועט דער בשעפר פאר שניידין זיינע פסולי זרע ואם הוא מצד אונאה אונ אויב ער האט גיזינדיגט מיט געלד זאכין דהיינו מיט נארערייא אדר מיט גזילות יתן לו האל

כמון

לחבירו וירצהו וימחול לו, ואם הרע לחבירו בגופו או בממונו יכנים לו הבורא יתברך בלבו רצון ואהבה עד שימחול לו במה שהיה מחטאו עליו כמו שאמר (משלי טז) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. ואם ירחק ממנו העשוק יזמין הבורא התקבצם עד שיכנע לפניו העושק וימחול לו ואם לא ידע האנשים העשוקים ומספר הממון אשר עשק יפיק אותו האל להוציא ממונו בתועלת כוללות כבנין גשר וחפור בארות יהנו מהם בני אדם ועשות בורות בדרכים שאין המים מצוים בהם ומה שדומה לזה מתועלת הממון עד שתהיה תועלתו כוללת מי שעשק ומי שלא עשק ואם ימות העשוק ישיב הממון ליורשיו ואם הזיק לו בגופו או שספר בגנותו יתודה על קברו בזה במעמד עשרה בני אדם ויכתיל לו עונו כמו שאמרו חז"ל בענין הזה מוליך עשרה ב"א ומעמידם על קברו ואומר חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שחבלתי בו ואין התשובה נמנעת על החוטא אלא מצד מצפונו ותרמית לבו אבל אם הוא רוצה להתקרב אל האלהים לא יסגר שער התשובה בפניו ולא

מרפא לנפש

מכאן קרוב לומר אף שלא ישיב ממון תשלום ממש דרך משל שאם גזל אם כרמים ולזמן ידוע הוכח הע"ש מחר יבוא לעשות תשובה גמורה להחזיר לכם כמעות שגזל כי אינו יודע ממי גזל אעפ"כ יעשה מבקש הממון שגזל לצרכי רבים ויסים התשובה מעון

ממון וועט אים גאט געבן געלד ויפרענו לחבירו אונ ער וועט בצאלין צו זיין חבר וירצהו אונ וועט אים איבר בעטין ער זאל אים מוחל זיין וואס ער האט אים צער אן געטאן דורך דר גזילה וימחול לו אונ ער וועט עס אים מוחל זיין ואם הרע לחבירו בגופו אונ ווען ער האט זיין חבר ביז געטאן אין זיין גוף אדער ער האט אים שאדין געטאן געלד יכניס לו הבורא בלבו וועט דער באשעפר אריין ברייינגען יענעם אין הארצין אויף אים רצון ואהבה אוילין אונ ליבשאפט עד שימחול לו ביז ער וועט אים מוחל זיין וואס ער האט קעגין אים גיזינדיגט וויא עס שטייט אין משלי ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו ווען עס איז באווילינט פאר גאט דיא וועג פון אמענטשין וועלין זיינע פיינד אויך מיט אים שלום מאכין ואם ירחק ממנו העשוק אונ אז דער וואס איז פון אים גירויבט גיווארין וועט זיין וויט פון אים יזמין הבורא התקבצם וועט דער באשעפער צו שיקן אז זייא זאלין זיך איין זאמלען באנאנד דער גזלן מיט דעם נגזל עד שיכנע לפניו ביז דער וואס האט גיגזלת וועט זיך מכניע זיין פאר דעם וואס איז גיווארין גיגזלת וימחול לו אונ ער וועט אים עס מוחל זיין ואם לא ידע האנשים אונ ווען ער קאן ניט דיא לייט וואס ער האט גיגזלת ומספר הממון אשר עשק אונ ווייס ניט וויא פיל געלד ער האט גיגזלת יפיק אותו האל להוציא ממונו וועט אים גאט יתברך געבין אין זיין זין אונ מחשבה אריין אז ער זאל אוס געבין זיין געלד בתועלת כוללות אויף זעלכע זאכין וואס אלע לייט זאלין דער פון הנאה קריגין כבנין גשר דהיינו ער וועט בויען אבריק וחפור בארות אדער ער וועט ברונען גראבין יהנו מהם בני אדם דאס לייט זאלין דר פון הנאה האבין ועשות בורות בדרכים אונ צו מאכין ברונען מיט וואסר אין די וועגין וואס איז ניט צו קריגין קיין וואסר ומה שדומה להם אונ נאך אזו אזעלכין וואס פיל לייט קאנין דר פון הנאה האבין עד שתהיה תועלתו ביז די הנאה זאל פר אלע זיין מי שעשק ומי שלא עשק סייא דעם וואס ער האט גיגזלת אונ סייא דעם וואס ער האט ניט גגזלת ואם ימות העשוק אונ ווען ער ווייסט ווען ער האט גגזלת נאר דר נגזל איז גישטארבין איידר ער האט תשובה גיטאן ישיב הממון ליורשיו זאל ער אום קערין דאס געלד צו זיינע יורשים ואם הזיק לו בגופו אונ ווען ער האט אים שאדן גיטאן אין זיין גוף או שספר בגנותו אדער ער האט דר ציילט אין זיין גנאי יתודה על קברו בזה כו' זאל ער מתודה זיין אויף זיין קבר אונ צעהן מענטשין זאלין דר ביא שטיין וימחול לו עונו וועט אים דר מת מוחל זיין וואס ער האט קעגין אים גיזינדיגט וויא אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט אין דעם ענין מוליך עשרה בני אדם ומעמידם על קברו ער זאל מיט זיך מיט פירין צעהן מענטשין אונ זאל זייא שטעלין לעבן זיין קבר ואומר אונ זאל זאגין חטאתי לה' אלהי ישראל איך האב גיזינדיגט קעגין גאט פון דיא ישראל ולפלוני זה שחבלתי בו אונ קעגין דעם דאזיגין מענשין האב איך אויך גיזינדיגט וואס איך האב אים שאדין גיטאן ואין התשובה נמנעת אונ די תשובה קאן פון דעם זינדיגער אנדערש ניט פר מיטן זיין אלא מצד מצפונו נאר דורך זיינע בייזע גידאנקן אונ דורך זיין שאלקהאפטיג הארץ אבל אם הוא רוצה להתקרב

אבר

ימנעהו מהמניע אליו מונע אך הוא פותח לו שער הישרה ומורה אותו הדרך הטובה בחסדו ובטובו כמ"ש (תהלים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך ואמר (דברים ד) ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת וגו' וכתיב (שם ל) כי קרוב אליך הדבר מאד ואמר (תהלים קמה) קרוב ה' לכל קוראיו וגו'. וכבר בארתי לך אחי מחובות התשובה וגליתי לך מאופני החזרה מה שיש בו טענה עליך ונפסקו בו אמתלאותיך ומה תאמר מחר לאלהיך סכלתי ולא סכלת או תאמר עשיתי מה שעשיתי ואיני יודע ומה תהיה תשובת השאלה הזאת ומבלי ספק נהיה נשאלים. הכן התשובה בעוד שמאריכין לך. ודע אחי כי התשובה על זה איננה יוצאת כי אם ממעשינו לא מדברינו וחשוב עם נפשך תגיע לרצון בוראך כי לא ישיג

מרפא לנפש

מטאו כי לפעמים הגזולים ג"כ יהנו מאותו דבר: וכבר בארתי לך אחי כו' ועיין ברמב"ם הלכות תשובה פרטי עבירות שאין להם חלק לעוה"ב ע"ש באורך וכייס שם כד"א שכל אחד מאלו אין לו חלק לעוה"ב כשמת בלא תשובה אבל אם שב מרשעו ומת סוא נעי"ת ס"ו מבני העוה"ב שאין לך דבר שעומד בפני התשובה אפילו כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב יש לו חלק לעוה"ב שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו שכל הרשעים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במטמוניות מקבלין אותן שנאמר שובו בנים שובבים אע"פ שעדיין שובב הוא שהרי בסתר שב ולא בגלוי מקבלין אותו בתשובה עכ"ל. וכ"כ תוס' ברים דף י"ז ובפ"ד מונה כ"ד דברים המעכבים את התשובה וכו' וכמה ספרים כמיאו אותם: ונפסקו בו אמתלאותיך אין לך שום תירוץ למה לא תשוב אל ה': ומה תאמר לאלהיך סכלתי ולא סכלת וכי תוכל לומר לפני אלהיך שהיית סכל ונער ולא ידעת ובאמת אין אתה סכל כשאר בהנהגותיך: ומבלי ספק נהיה נשאלים ובודאי כל אדם צריך לתת דין וחשבון על כל פרטי מעשיו וכמו שאמרו כל האומר הקב"ה וותרן הוא יותרו חייו ולכן הכן התשובה כו': ודע אחי כי התשובה ע"ז על כל העוונות: איננה יוצאת כ"א ממעשינו לא מדברינו ר"ל לא הדיבור עיקר ואינו מועיל לבד מה שאדם מתודה ואומר חטאנו עוינו וסלח לנו וכיוצא ווידויים אם לא בו כפועל מעבירות שבידו כמ"ש ומודה ועוזב ירוחם: כי לא ישיג הבי'

אָבֶּר אַז עֶר ווִיל זִיךְ נָאר מְקָרֵב זַיין צוּ גָאט אוּנ ווִיל נָאר בֶּאֱמֶת תְּשׁוּבָה טָאן לא יסגר שער התשובה ווֶערְט נִיט פַר שְׁלָאסְן דֶר טוֹיעֶר פוּן תְּשׁוּבָה פַר אִים ולא ימנעהו אוּנ קֵיין שׁוּם מְנִיעָה אִיז נִיט פַר הַאנְדִין עֶס זָאל אִים דֶער פוּן פַר מַיידִין אך הוא פותח לו נַייעֶרְט גָאט עֶפִינְט אִים שער הישרה דֶעם רֶעכְט פַארְטִיגִין טוֹיעֶר ומורה אותו הדרך הטוב אוּנ ווַייזְט אִים דֶעם גוּטִין ווֶעג בחסדו ובטובו דוּרְךְ זַיין חֶסֶד אוּנ דוּרְךְ זַיין גוּטְקֵייט ווִיא עֶס שְׁטֵייט אִין תְּהִלִים טוב וישר ה' גָאט אִיז גוּט אוּנ רֶעכְט פַארְטִיג על כן יורה חטאים בדרך דְרוּם ווַייזְט עֶר דִי זִינְדִיגֶע דֶעם רֶעכְטִין ווֶעג אוּנ אִין דְבָרִים שְׁטֵייט ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת אוּנ אִיר ווֶעט פוּן דָארְטִין זוּכִין גָאט דַיין גָאט אוּנ דוּ ווֶעסְט אִים גֶפִינֶען אוּנ נָאךְ שְׁטֵייט דָארְט כי קרוב אליך הדבר מאד רֶעדְט דִי זַאךְ אִיז צוּ דִיר זֵייעֶר נָאהֶנְט. אוּנ אִין תְּהִלִים שְׁטֵייט קרוב ה' לכל קוראיו גָאט אִיז נָאהֶנְט צוּ אַלֶע ווָאס רוּפִין אִים. זָאגְט דֶער מְחַבֵּר וכבר בארתי לך אחי אוּנ אִיךְ הָאבּ דִיר שׁוֹין בַּשְׁייד מַיין בְּרוּדֶר פוּן דִי שׁוּלְדִיקֵייט ווִי אַמֶענְשׁ אִיז שׁוּלְדִיג תְּשׁוּבָה צוּ טָאן וגליתי לך אוּנ הָאבּ דִיר אַנְטְפְּלֶעקְט דִי אוֹפַנִים ווִיא דוּ זָאלְסְט חוֹזֵר זַיין אוּנ תְּשׁוּבָה טָאן פוּן זֶעלְכֶע זַאכֶען מה שיש בו טענה עליך ווָאס גָאט הָאט אוֹיף דִיר אַיין טַעֲנָה אוּנ ווֶעט דִיךְ פְרֶעגִין לָמַאי הָאסְטוּ דִי עֲבֵירָה גֶטָאן ונפסקו בו אמתלאותיך דוּ ווֶעסְט עֶס נִיט קָאנֶען פַר עֶנְטְפֶערִין ומה תאמר מחר לאלהיך אוּנ ווָאס ווֶעסְטוּ זָאגִין נָאךְ דֶעם טוֹיט צוּ דַיין גָאט סכלתי אִיךְ בִּין אַיין נַאר דְרִינֶען גִיווֶען אוּנ הָאבּ נִישְׁט פַר שְׁטַאנֶען אוֹיבּ מֶען בַּדַארְף תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ דֶר אֱמֶת אִיז דָאךְ ולא סכלת דוּ בִּיסְט דָאךְ נִישְׁט קֵיין נַאר דְרִינֶען דוּ פַר שְׁטֵייסְט דָאךְ יוֹא ווִיא צוּ פִירִין זִיךְ אִין דַיינֶע אִיבֶּרִיגֶע הַנְהָגוֹת פוּן הָעוֹלָם הַזֶה הָאסְטוּ דָאךְ שֵׂכֶל גִיהֶערְסְטוּ דָאךְ פַאר שְׁטֵיין אַז אַמֶענְטְשׁ בַּדַארְף תְּשׁוּבָה טָאן או תאמר אָדֶער ווֶעסְטוּ דֶען קָאנִין זָאגִין עשיתי מה שעשיתי אִיךְ הָאבּ גִיטָאן ווָאס אִיךְ הָאבּ גִיטָאן אוּנ אִיךְ הָאבּ נִיט גִיווָאוּסְט אוֹיבּ מֶען טָאר עֶס נִיט טָאן גָאט ווֵייס דָאךְ אַלֶין אוֹיבּ דוּ הָאסְט גִיווָאוּסְט אוֹיבּ נֵיין ומה תהיה אוּנ ווָאס ווֶעט זַיין דַיין תְּשׁוּבָה אוֹיף דֶר שְׁאֵלָה ווָס גָאט ווֶעט דִיךְ פְרֶעגִין אוֹיף דַיינֶע עֲבֵירוֹת ומבלי ספק אוּנ מִיר ווֶעלִין בְּוַודַאי אוֹיף אַלֶיםֶן גִיפְרֶעגְט ווֶערִין דְרוּם הכן התשובה גְרֵייט דִיר אָן דִי תְּשׁוּבָה ווַייל מֶען גִיט דִיר נָאךְ צַייט אוּנ דוּ לֶעבְּסְט נָאךְ טוּא תְּשׁוּבָה ודע אחי אוּנ זָאלְסְט ווִיסֶן מַיין בְּרוּדֶר כי התשובה על זה אַז דִי תְּשׁוּבָה אוֹיף דִי זִינְד איננה יוצאת גֵייט נִיט אַרוֹיס נָאר פוּן אוּנְזֶערֶע ווֶערְק לא מדברינו נִיט פוּן אוּנְזֶערֶע רֵייד חָאטְשֶׁע מִיר זַייֶנֶען ווִיא פִיל כָּאל מִתְוַדֶה הֵייסְט דָאס נִיט קֵיין רֶעכְטֶע תְּשׁוּבָה סַיידֶן מֶען טוּט דֶם טָאן מִיט דִי אֵבָרִים אוּנ מִיטִין הַארְץ לְמָשָׁל ווֶען אֵיינֶער הָאט גִיגַזְלְתְּ זַיין חַבֵר חָאטְשֶׁע עֶר זָאגְט ווִיא פִיל מָאל אִיךְ הָאבּ שׁוֹין חֲרָטָה הֶעלְפְט עֶס נִיט סַיידֶן עֶר טוּט אִים אוּמְקֶערִין דִי גְזֵילָה אוּנ

מוּ

הטוב היום אלא הממהר אליו ופרי הקצור החרטה. הקיצה אחי משינת פתיותך וחמול על נפשך שהיא הנכבדת שבפקדונות הבורא אצלך וכמה ועד מתי העכוב הזה וכבר כלית ימיך ברצון תאותך כאשר יעשה העבד הרע הלא תשוב לכלות שאר ימיך ברצון בוראך וכבר ידעת כי ימי האדם קצרים ותשאר בלי ספק יותר קצר כמו שאמרו רז"ל היום קצר והמלאכה מרובה היתה לך אחי רוח יקרה ונכבדת כבדת בה העוה"ז הנבזה והבלה והנחת אחריתך הנשארת לך הלא תנשא רוחך אל המקום הנכבד והמעון הרם מקום אשר לא תשפלנה הרוחות העולות אליו לעד ותמהר בעוד שער התשובה פתוח והקבלה והכפרה מצויה כמ"ש (ישעיה נה) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. מהר אחי ומהר קודם בא פחדך כי אינך בטוח (בחיי) יום אחד ועיין לנפשך עיון שיאות לכמוך ויהיה שקול עם מרפא לנפש

היום כגומר יכול כיום בטח ימות למחר: ופרי הקיצור החרטה אם מתחרט ועושה תשובה שלמה כל מה שעשה לא יזכר לו וכן כן פירותיו הכל עמלו בעמל צדיק ולהבלה ולא עוד אם יעשה תשובה מאהבה כי כאלו עשו מכל עבירות זכיות כמ"ש חז"ל וכן פירותיו הגיעות כנ"ל. וכה"ג פרי יפרי הקצור סופה של מקצר בעבודת ה' כי החרטה בודאי ימחרט כן בעוה"ז וכן בעוה"ב בשעת קיבול השכר: כי ימי האדם קצרים ותשאר בה כל ימי האדם קצרים ימי שנותינו בהם שבעים שנה ומכ"ש מי שבכמ בא בימים א"כ בהכ"ר בודאי מעט מזער ומי יודע שיגלה שנותיו שמא ימות קודם שבעים שנה כמו שאנו רואין בכל זמן ועד כמו שאמרו: ותמהר בעוד שער התשובה פתוח ר"ל בעוד נחיה חייך ונפרש בעברת ימי תשובה שער התשובה פתוח אפי' ליחיד כמ"ש חז"ל על פסוק דרשו ה' בהמצאו וגו': עיון שיאות לכמוך בו' ר"ל שמעיין לעשות הכל לפי כח ולפי שכלך בלא לכתחים כול כנד על נגד והלבך בכל כמ"ש בסוף ספר אהבת ה' וסתנבה לאט וכמעו בהנוח במדית פטובה

כמו איך תשובה טאן מיטן הארץ צו גאט ווייל ער האט עובר געוועזן אויף דעם לאו לא תגזול און אזו אגלייכן איז ביי אלע עבירות וחשוב עם נפשך און בטראכט עס מיט דיר אליין וויא ארום דוא זאלסט קאנען קומן צו דעם ווילן פון דעם באשעפער כי לא ישיג והטוב היום דען עס קאן קיין היינר ניט קריגן קיין גוטס אלא הממהר אליו נאר דער וואס היילט דער צו ופרי הקצור און דער סוף קומט ארויס פון דעם וואס איינער קירצט אין גאטס דינסט החרטה די חרטה וואס צום סוף האט ער בוודאי דורף חרטה אדער אויף דער וועלט אדער אויף יענער וועלט הקיצה אחי וואך אויף מיין ברודער משינת פתיותך אויס דעם שלאף פון דיין נארישקייט וחמול על נפשך און דער בארים זיך איבער דיין נשמה שהיא הנכבדת דען זיא איז דאס בעסטע פון די טייערע זאכין וואס דיין באשעפער האט דיר געגעבן וכמה ועד מתי און וויא פיל און וויא לאנג נאך וועט געהערין דס זאמונג וואס דו זאמסט תשובה צו טאן וכבר כלית ימיך און דו האסט שוין פר לענגר דיינע טעג מיט דעם ווילן פון דיינע תאוה כאשר יעשה וויא א שלעכטער קנעכט טוט הלא פר וואר תשוב לבלות שאר ימיך גיהערסטו דאטשע דיינע איבעריגע טעג צו פר לענדרין מיט דעם ווילן פון דיין באשעפער ווען אויך ביז אהער ביסטו גיגאנגען נאך דיינע תאוות גיהערסטו דאמשי אין דיינע איבעריגע טעג טאן דעם ווילן פון גאט וכבר ידעת און דו ווייסט דאך וואול אז אין גאנצין די טעג פון א מענטשין זיינען קורץ ותשאר און די איבעריגע טעג וואס דו האסט נאך צו לעבין בלי ספק זיינען דאך אן ספק נאך קירצער וויא אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט היום קצר והמלאכה מרובה דער טאג איז קורץ און די מלאכה איז פיל היתה לך אחי מיין ברודער דוא האסט דאך איין טייערע נשמה נכבדת איין חשובע כבדת בה העוה"ז האסטו מיט איר ערליך גיהאלטין די וועלט הנבזה וואס זיא איז נאר גישט און וואס זיא ווערט פר לענד והנחת אחריתך און האסט אוועק גלאזין צוא טראכטין אויף דיין סוף וואס בלייבט דיר אויף אייביג הלא תנשא רוחך דו גיהערסט ליבער דיין זייל צו דר הייבין צו דעם געהעליכטין און חשובין ארט והמעון הרם און צו דעם הויכין וואונונג מקום אשר לא תשפלנה דאס איז אזו איין ארט וואס די נשמות וואס קומען אהין די ווערין קיין מאל ניט דער נידערט ותמהר און איל דיך תשובה צו טאן ווייל דער טויער פון תשובה איז נאך אפין בלומר ווייל דו לעבסט נאך והקבלה והכפרה מצויה און עס איז נאך פר האנדין מען זאל די תשובה מקבל זיין און מען זאל דיר פר געבין דיינע עבירות וויא עס שטייט אין ישעיה דרשו ה' בהמצאו פארשט גאט ווייל איר קאנט אים נאך געפינן קראוהו בהיותו קרוב רופט אים ווייל ער איז נאהינט מהר אחי איל דיך מיין ברודער און זייא גישווינד איידער דיין אנגסט קומט כי אינך בטוח ווארום דוא ביסט ניט בטוח אפילו פון דעם לעבין פון איין טאג ועיין לנפשך און בטראכט פר דייא נשמה אזא אבטראכטונג וואס עס איז ראוי צו דיר לויט דיין כח

ויהיה

שבלך. ומי שרוצה להגיע לרצון בוראו יכנס מן הפתח הצר שיכנסו ממנו החסידים הסובלים וכולנו נקוה הטוב ולא יניעוהו אלא הממהרים אליו הרצים עדיו כמו שאמרו חז"ל הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. ואמר דוד (תהלים קיט) חשתי ולא התמהמהתי. חשוב עם נפשך ובוש מבוראך שתתנהג עמו במדה שאינך רוצה לנפשך להתנהג בה עם נברא כמוך כי אתה יודע כי כשתקציף בעל מעלה קטנה מאנשי המלך על נפשך אינך מתעכב מהכנע לו והתחנן אליו למחול לך ולהבטיחך מענשו עם חולשתו בזה כ"ש אם יקצוף עליך המלך שתמהר לבקש מחילתו ותחיש בתשובה אליו ולרצותו מיראתך מהירות עונשו, וכבר ידעת חולשתו מעשות דבר בלתי גזרת הבורא כמ"ש החכם (משלי כא) פלגי מים לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו עם התחלקות לבו וטרדתו בקצת הדברים מקצתם ועבור השכחה וההעלמה עליו ורוב מה שנעלם ממנו מן הדברים הנראים כל שכן הנסתרים. ועם ידיעתך כל זה אינך מתאחר לבקש ממנו למחול עונך ולמהר אל מה שירצהו ויקבלהו ממך ואיך לא נבוש אתי מבוראנו המשקיף על הנסתר ועל הנגלה ממעשינו ומחשבותינו אשר לא תעבור עליו שכחה ולא העלמה ולא יטרידהו דבר מדבר ואין מנוס מדינו ואין

ויהיה שקול עם שכלך אונ דם בטראכטונג זאל זיין גיוואוינגין מיט דיין שכל אונ זאלסט דיר ניט פר נעמען צו טאן וועלכע תשובה וואס איז איבר דיין שכל ומי שרוצה להגיע אונ דער וואס וויל גרייכן צ דעם ווילין פון זיין בשעפר יכנס מן הפתח הצר דער זאל אריין גיין דורך איין אייגגע טיר שיכנסו ממנו החסידים וואו די חסידים גייען דורך וואס זייא לײדין אונ שטייען אוים פיל צרות פון גאטס וועגין וכולנו נקוה הטוב אונ מיר האפין אלע דם גוטס ולא יניעוהו אבר עס קאנין דם ניט קריגן נאר די וואס אײלין זיך צו אים מיט זייער הארץ הרצים עדיו אונ די וואס לויפן צו אים וויא אונזרע חכמים ז"ל האבן גיזאגט הוי עז כנמר דו זאלסט זיין אזו שטארק ווי איין לעמפערט וקל כנשר אונ גרינג ווי איין אדלער רץ כצבי אונ לויף גיך וויא איין הירש וגבור כארי אונ זייא שטארק וויא אלייב לעשות רצון אביך שבשמים צו טאן דעם ווילן פון דיין פאטר וואס איז אין הימל אונ דוד המלך האט גזאגט אין תהלים חשתי ולא התמהמהתי איך האב מיך גיאיילט אונ ניט גזאמט צוא טאן גאטס ווילן חשוב עם נפשך בדיינק זיך מיט דיין זייל ובוש מבוראך אונ שעם זיך פר דיין בשעפר שתתנהג עמו דוא זאלסט זיך מיט אים נוהג זיין צו טאן וועלכע זאכין שאינך רוצה לנפשך וואס דו וואלסט ניט גוואלט נוהג זיין וועלכע זאכן עם נברא כמוך מיט איין בשעפעניש וויא דוא כי אתה יודע ווען דו ווייסט דאך וואול כי כשתקציף אז ווען דו זאלסט דער צארענן איינם בעאמטין וואס איז גאר אין אקליינר מעלה אינך מתעכב וועסטו דאך זיך ניט זאמען מכניע צו זיין זיך קעגין אים והתחנן אליו אונ צו בעטין אים למחול לך ער זאל דיר דם מוחל זיין וואס דו האסט אים דער צארינט ולהבטיחך מענשו אונ זאל דיר צו זאגן אז ער וועט דיך שון נים שטראפן דער פר עם חולשתו בזה תאמשי ער האט דאך קיין גרוס מאכט ניט ווארום ער איז דאך נאר אקליינר חשוב כ"ש אם יקצוף עליך השר מכ"ש אז איין שר וועט אויף דיר ברוגז זיין שתמהר לבקש מחילתו אז דו וועסט אײלין צו בעטין אים ער זאל דיר דאס מוחל זיין ותחיש בתשובה אונ וועסט דאך איילן צו ווידר קערין צו אים ולרצותו אונ איבר צו בעטין אים מיראתך מהירות עונש חייל דו האסט מורא ער וועט דיך באלד שטראפין וכבר ידעת אונ דו ווייסט דאך אז דער שר קאן אויך גיט טאן קיין שום זאך אז דער בשעפר האט דם ניט גוזר גיוועזן וויא דער חכם שלמה המלך האט גזאגט פלגי מים לב מלך אזו טיף וויא די וואסר בעך איז דאס הארץ פון איין מלך ביד ה' אונ ער איז אין גאטס מאכט אל כל אשר יחפוץ יטנו צו וואס גאט וויל טוט ער אים נייגן ועם ידיעתך כל זה אונ תאמשע דו ווייסט דאס אלין פון דעסט וועגין אינך מתאחר וועסטו זיך פארט ניט זאמן פון צו בעטין אים למחול עונך ער זאל דיר מוחל זיין דיינע זינד ולמהר אונ צו איילין טאן וואס דו וועסט צו אים דיך דער מיט בווילגין ויקבלהו ממך אונ ער וועט עס פון דיר אן נעמען ואיך לא נבוש אתי אונ וויא זאלין מיר זיך ניט שעמען בריידר מבוראנו פר אונזר בשעפר המשקיף על הנסתר וואס ער גים אבטונג אויף אונזרע פר בארגנע אונ אנפלעקטע זאכין ממעשינו ומחשבותינו פון אונזרע ווערקן

קץ למלכותו שנטה מעליו ונתאחר מהכנע לו ומשוב אליו ואין אנו יודעים עת קצנו ותכלית מדת ימינו, ואלו היה אדם מזהיר אנשי קריה או אנשי מדינה ויאמר בני אדם היו נכונים לנסוע לעוה"ב כי איש אחד יפקד מכם בחדש הזה ואינני מודיע אותו (ס"א אינני יודע אותו) האין מן הדין על כל אחד מהם שיהיה נכון למות מיראה שמא יהיה הוא האיש ההוא ואיך לא נהיה כולנו נכונים לו ואנחנו רואים כי המות בכל חדש מכלה מספר רב מן החיים הלא מן הדין עלינו שנירא על נפשותינו בכל חדש ונחשוב על עניננו וצדתנו ובית מועדנו קודם עת הצורך אליהם אפילו יום אחד כמו שאמרו ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ונאמר (קהלת ט) בכל עת יהיו בגדיך לבנים. בחון ביתרון שכלך והכרתך ברור זה במה שאתה רואה בעיניך בברור מה שיגיד לך זולתך ואל תדחה שכלך ובינתך

מרפא לנפש

וכזכר מן מרכוי וססמלגה מכלי סדרגם כי רוב ס"מ מן כנר כולו כנס לככות אורו ע"ש וכ"כ בר"מ ע"ש: שנטה מעליו מוסכ על איך לא נכוס אתו מכורלאנו כו' במטס מעליו ואיך נכיס נוטים מעלוו והנוין במור"ק: ויאמר ב"א היו נכונים כמו היו נכונים ליוס כסליטי: יפקד מכם יחסר מכם. ר"ל ימות: כמ"ש רז"ל שוב יום אחד כו' ולכך יסוב סיוס שמא ימות למחר: בחון ביתרון שכלך כו' בברור עם ברור. למ"ס. א"כ נמון כבכלך ומרלהו מעלמך סכל בטרור יותר ממס

אונ פון אונזערע מחשבות אשר לא תעבור עליו שכחה וואס גייט בייא אים ניט אן קיין פר געסונג אונ קיין פר הוילונג ולא ישרידהו אונ קיין זאך מאכט אים ניט טרוד אז ער זאל דורך דעם ניט קאניין זעהן אדר טאן די אנדרע זאך ואין מנוס מדינו אונ מען קאן ניט אנטלויפן פר זיין דין ואין קץ למלכותו אונ עס איז ניט פר האנדן קיין סוף צו זיין מלוכה וויא אזו זאלן מיר זיך ניט שעמן שנטה מעליו מיר זאלן פון אים אוועק נייגן ונתאחר אונ מיר זאלן זיך זאמן אונטער טעניגן ומשוב אליו אונ אום צו קערן זיך צו אים גיהער מען ראך זיך בוודאי צו שעמן · ואין אנו יודעים עת קצנו אונ מיר ווייסן דאך ניט די צייט פון אונזער סוף ותכלית מדת ימינו אונ דעם סוף פון אונזרי טעג וויא פיל יאר עס איז גנזר גיווארן מיר זאלן לעבן ואילו היה אדם מזהיר אונ ווען אמענטש זאל מזהיר זיין די לייט ווס זיינען אין שטאט או אנשי מדינה אדר די לייט פון אמדינה ויאמר אונ זאל זיין זאגן בני אדם היו נכונים איר לייט מאכט אייך גרייט צו ציהען אוף עוה"ב כי איש אחד יפקד מכם ווארום אין דעם חודש וועט איינר פון אייך שטארבן ואינני מודיע אותו אונ איך וועל ניט זאגן וועלכר מענטש פון אייך וועט שטארבן האין מן הדין איז דען ניט רעכט אז איטליכר פון זייא זאל זיך גרייט מאכן צו שטארבן מיראה ווארום איטליכער בדארף זיך צו פארכטין טאמער וועט ער זיין דער מענטש ואיך לא נהיה אונ וויא זאלן מיר אלי ניט גרייט מאכין זיך אונ תשובה טאן אונ מורא צו האבן איטליכר בזונדר טאמער וועט ער שטארבין ואנחנו רואים אונ מיר זעהען דאך כי המות בכל חודש מכלה אז דער טויט נעמט צו אלי חודש פון לעבעדיגע מענטשין הלא מן הדין אזו איז דאך דער דין אוף אונז שנירא על נפשותינו אז מיר זאלן אלי חודש מורא האבן טאמר וועלן מיר שטארבן דעם חודש ונחשוב על עניננו אונ מיר זאלן טראכטין אוף אונזרי מעשים וואס מיר האבן גיטאן וצדתנו אונ אוף אונזער שפייז אוף דעם וועג איידר מיר וועלן קומן צו אונזער ארט ובית מועדנו אונ אוף אונזר הויז וואס איז פאר אונז בשטעלט אוף עולם הבא קודם עת הצורך אליהם גיהערין מיר אויך דעם אלימען צו טראכטין ווייניגסטין איין טאג איי די צייט קומט וויא אונזרי חכמים ז"ל האבן גיזאגט שוב יום אחד לפני מיתתך טוא תשובה איין טאג פר דעם טויט הייסט עס טוא אלי טאג תשובה טאמר וועסטו מארגן שטארבן אונ אין קהלת שטייט בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלי צייט זאלן דייני קליידר וייס זיין בחון ביתרון שכלך פרוב מיט דיין גרויסן שכל אונ מיט דיין פר שטאנד בירור זה דס קלארקייט ווס דו זעהסט מיט דייני אויגן וועסטו דס קלערר זעהן בבאור מה שיגיד לך פון דעם ווס דיין חבר ערקלערט דיר ודם גייט אוף דעם אויבערשטין משל ווען אז איינר זאל זאגן אז אין דעם חודש וועט איינר פון אייך שטארבן גיהער איטליכר מורא צו האבן טאמר מיינט ער אים אונ עס גיהערין אלי תשובה טאן אונ כל שכן ווס דו זעהסט מיט דייני אויגן אז אלי חודש שטארבן פיל מענטשן גיהערסטו דאך בוודאי מורא צו האבן טאמר וועסטו היינטיגן חודש שטארבן ווארום דאס וואס דוא זעהסט מיט דייני אויגן איז דאך בוודאי קלערר איידר דס ווס דיין חבר זאגט דיר גיהערסטו

בוודאי

כי כבר נאמר כי לבורא יתברך על עבדיו טובות אם יקבלו אותם ינוחו בם (ס״א ירווחו בם) ואם ישיבום עליו יהיו לטענות עליהם ואח״כ ישובו לנקמה והבורא יתברך הטיב לך בחכמה ובתבונה ובדעת שם לך בהם יתרון על זולתך הזהר והזהר שלא ישובו לטענה עליך וכבר העיר אותך אל הדרך הישרה והורה אותך נתיב טובתך ולחמלה עליך ולנהלך לאט ולא רצה לך שתתמיד על פתיותך ותחזיק במריך ללכת עמך על דרך החסד אשר יאות לו ובחמלתו ורחמיו על ברואיו כמ״ש (תהלים כה) טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך וכבר קרא אותך לאט ובלשון רכה ואחר כך בתוכחת והכלמה ואחר כך הזהיר אותך בעונשו כדי שתשוב אליו ותמהר להזור עדיו. מהר אחי ומהר להאזין אליו ולשמוע בקולו ולדבקה בו ובחור לנפשך מה שבחר לה אלהיך ורצה לה מה שרצה ממנה בוראך, ואל תביאך העצלה להקל בה כי אם תקל נפשך בעיניך איזה דבר יהיה נכבד אצלך והזהר פן ישיאך הרהור לבך ויאמר לך עתה אחרי אורך התעלמותי וחליפות רוב ימי אשוב אל

מרפא לנפש

שמכלל לך וזולתך כי אינו דומה ראיה לשמיעה: ינוחו בם בטובה ונחת רוח: ואם ישיבום עליו כו׳ ר״ל שאינו רואה בטובת הבורא כמו השכל והבינה או שאר טובות שנתן לנו לטובתנו לעבוד אותו בו והוא אינו רואה בכך וממרה בו הרי הוא בועט בטובת הבורא ועתיד ליתן דין על הטובות ויהיו לנקמה שימלא בעל דין מקום לבוא ממנו פורענות כי יוסיף דעת כו׳: הזהר והזהר הכפל לחזק הענין: וכבר העיר אותך כו׳ הלא כל הנביאים כלם לא עמדו לכם לישראל רק להחזירם למוטב וכל דבריהם חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים: ללכת עמך מוסב על ולנהלך לאט ללכת עמך כו׳: וכבר קרא אותך לאט כמ״ש חז״ל אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה כו׳: והזהר פן כו׳ ויאמר לך עתה אחרי אורך כו׳ כלומר פן

בוודאי תשובה טאן) ואל תרחה שכלך ובינתך אונ פר שטויס ניט דיין שכל אונ דיין פאר שטאנד כי כבר נאמר דען עס איז שוין גיזאגט גיווארן כי לבורא יתברך אז דער באשעפר יתברך טוט זייני גנעדיגע טובות אם יקבלו אותם אז זייא וועלין די טובות מקבל זיין ינוחו בם קאנען זיי מיט די טובות גירוהט זיין ואם ישיבום עליו אונ אז זיי וועלן די טובות ניט אן נעמן יהיו לטענות עליהם וועלן זיי זיין פר טענות אויף זיי ווארום האט איר די טובות פר שעמט ואחר כך ישובו לנקמה אונ דער נאך וועלין די טובות ווערן איין נקמה דס הייסט זיי וועלן גישטראפט ווערן דורך זיי איז דער מחבר מפורש וואס זיינען די טובות והבורא יתברך הטיב לך אונ דער באשעפר יתברך האט דיר בגינסטיגט בחכמה מיט קלוגשאפט אונ מיט פר שטאנד אונ מיט וויסן שאפט שם לך בהם יתרון אונ ער האט דיר דר מיט אנגרעשעטי מעלה גיטאן אז איין אנדערן הזהר והזהר דרום היט זיך זייער שלא ישובו לטענה עליך זייא זאלן ניט ווידר קערן צו זיין א טענה אויף דיר וכבר העיר אותך אונ ער האט דיך לאנג דר וועקט צו דעם רעכט פארטיגן וועג והורה אותך אונ האט דיר גיוויזן דעם שטעג פון דיין גוטס לחמלה עליך פון וועגין זיין דר בארמקייט וואס ער האט איבר דיר ולנהלך לאט אונ צו פירן דיך פאמעליך ולא רצה אונ ער וואלט ניט גערין דו זאלסט בלייבן בייא דיין נארישקייט ותחזיק במריך אונ זאלסט זיך שטארקן אין דיין ווידער שפעניגקייט דרום האט ער דיך גיוויזן דעם גוטן וועג ללכת עמך צו גיין מיט דיר מיט חסד אשר יאות לו וואס צו אים פאסט עס ווארום גאט ב״ה איז א בעל חסד ובחמלתו ורחמיו אונ מחמת זיין דר בארמקייט אונ זיין רחמנות וואס ער האט אויף זייני באשעפינש וויא עס שטייט אין תהלים טוב וישר ה׳ גאט איז גוט אונ רעכט פארטיג על כן יורה חטאים בדרך דרום טוט ער ווייזן די זינדיגע דעם רעכטן וועג וכבר קרא אותך לאט אונ ער האט דיך שוין לאנג גירופן פאמעליך אונ מיט ווייכע רייד ואח״כ בתוכחת אונ דר נאך מיט שטראף רייד אונ מיט פר שעמונג ואח״כ הזהיר אותך אונ דר נאך האט ער דיך מזהיר גיוועזן מיט זיין עונש כדי שתשוב אליו דס דוא זאלסט זיך ווידר קערין צו אים דוא זאלסט ניט טאן דס וואס ער האט פר באטן ותמהר לחזור עדיו אונ זאלסט זיך היילן ווידר קומן צו ג״ה צו טאן זייני מצות מהר אחי הייל דיך מיין ברודר אונ זיי גשווינד צו פאר נעמן זייני מצות ולשמוע בקולו אונ צו הערין זיין קול ולדבקה בו אונ צו בהעפטין זיך אין אים ובחור לנפשך אונ דר וויילאוים פר דיין זייל מה שבחר לה אלהיך וואס דיין גאט האט פאר איר אוס דר ווייליט ורצה לה אונ באוויליג צו איר דאס זעלביגע מה שרצה ממנה בוראך וואס דער באשעפר האט פון איר גנט וועגין בווילינגט ואל תביאך העצלה אונ לאז דיך ניט ברייננגן דס פוילקייט דוא זאלסט דיין זייל גרינג האלטן כי אם תקל נפשך ווארום אז דיין זייל וועט ביי דיר אין דיא אויגן גרינג זיין איזה דבר וואס דען פאר אזאך,

האלהים ואבקש מחילתו וראוי שתשיב עליו כמה שאמר הנביא בענין הזה (יחזקאל יח) ובשוב רשע מרשעתו ובשוב צדיק מצדקתו עד סוף הענין. וכבר המשילו זה הקדמונים לאדם שהיו בידו דרכמוני כסף והיה צריך לעבור בנהר גדול וכאשר עמד על שפת הנהר השליך הדרכמונים ההם בנהר מפני שקוה להפסיק הנהר בהם והשליכם כלם חוץ מאחד שנשאר בידו ולא נפסקו המים בעבורם וכאשר ראה כן אמר למלח אחד שהיה בנהר קח זה הדרכמון אשר בידי והעבירני בספינתך בנהר ועשה המלח כן והגיעו לחפצו בדרכמון ההוא אשר נשאר בידו והשיג בו מה שלא הגיע אליו בכל הדרכמונים שאבד בנהר וכאילו לא אבד מאומה. וכן בעל התשובה אשר כלה רוב ימיו בזולת עבודת הבורא כשיחזור בתשובה באחרית ימיו ימחול לו הבורא מה שקדם מרוע מעשיו כל ימיו כמ"ש (שם) כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו ואמר (שם לג) כל חטאתיו אשר חטא לא תזכרנה לו. ואל

מרפא לנפש

תאמר בלבבך ומי אחר שעבר כלו רוב ימיו בעבירות איך אשא פני לשוב אל האלהים הן ואולי לא יקבל אותי. אל תאמר כן כבר הכריזו כל הנביאים וגם משה רבינו ע"ה שהקב"ה יקבל אותנו בתשובה ואין לך דבר העומד בפני התשובה ואע"פ שהוא חסד הגדול לקבל תשובתנו איננו יוצא משורת הדין מאחר שאין לאדם בכל מעשיו אשר יעשה תחת השמש רק הבחירה וההסכמה לדבר וגמר המעשה הוא נעשה ע"י הש"י כמו שנתבאר בשער הבטחון בפי' חלק הדי ע"ש באורך ובכמה מקומות א"כ אם האדם שב בכל לבו ומתחרט ומצטער על המעשה אשר עשה והלואי שלא עשה הנה עוקר בזה מחשבתו והסכמתו שהיה לו בעבירה כאלו לא עשה כלום נמצא מחשבה והסכמה מוציא מידי מחשבה והסכמה ועכ"פ הוא חסד אל שכבר היה האדם רוצה בעבירה ותפן בה מאד ונהנה ממנו ובזה כתב בספר מסלת ישרים פ"ד ע"ש. וז"ל ר"מ בספר תמר ואל יהי נואש מרחמי האל ואל יאמר האדם אשר הגדלתי לעשות כל רע איך אעשה תשובה ויעביר על לבו אנשי נינוה ואחא"ב ומנשה הגדילו לעשות רע מכל אשר לפניהם ובתשובה קבל אותם הש"י ורצה בתשובתם והלולם מגרסם עכ"ל: וכבר המשילו כו' עיין בחשבון ויא כי

אזוי וועט ביי דיר השוב זיין והזהר אונ היט דיך פון ישיאך הרהור לבך טאמר וועט דיך אן הייבן דייני גידאנקן פון דעם הארץ ויאמר לך אונ וועט דיר זאגן וויא קאן דס זיין עתה אחרי אורך התעלמותי אצונד נאך דעם אז איך האב אזו לאנג פר הוילן תשובה צו טאן וחליפות רוב ימי אונ עס זיינן שוין אוועק גינאנגן דאס רוב פון מייני טעג אשוב אל האלהים וויא זאל איך היינט זיך ווידר קערן צו גאט אונ זאל בעטין ער זאל מיר מוחל זיין זאלסטו אזו ניט טראכטן וראוי שתשיב עליו ניינערט רוא בדארפסט דרויף ענטפערן כמה שאמר הנביא אזו וויא יחזקאל הנביא הט גיזאגט אין דעם ענין ובשוב רשע מרשעתו אונ אז דער רשע וועט תשובה טאן וועט אים גאט מוחל זיין ובשוב צדיק מצדקתו אונ אז דער צדיק וועט ווידר קערין פון זיין גירעכטיקייט וועט ער גישטראפט ווערן ועד סוף הענין אונ וויא ווייטר שטייט דארטן ביז צום סוף פון דעם ענין. וכבר המשילו זה אונ די ערשטי חכמים האבן דס גיגליכן לאדם צו א מענטש וואס האט גיהאט זילבערנע מטבעות והיה צריך לעבור אונ ער האט בדארפט פארן איבר איין גרויסן טייך וכאשר עמד על הנהר אונ אז ער איז גישטאנען ביי דעם בארטין פון דעם טייך השליך הדרכמונים האט ער די מטבעות אריין גיווארפן אין טייך אריין מפני שקוה ווייל ער האט גיהאפט אז ער וועט דער מיט פר שטאפן דעם טייך והשליכם כולם האט ער אלי מטבעות אריין גיווארפן אין טייך אריין חוץ מאחד שנשאר בידו נאר איין מטבע איז ביי אים איבר גיבליבן ולא נפסקו המים בעבורם אונ די וואסר זיינן ניט פר האלטן גיווארן דורך די מטבעות וואס ער האט אריין גיווארפן וכאשר ראה כן אונ וויא ער האט דס גיזעהן אז ער האט גאר ניט גיפועלט דער מיט אמר למלח אחד האט ער גיזאגט צו איין שיפער שהיה בנהר וואס ער איז גיוועזן ביי דעם טייך קח זה הדרכמון נעם דיר דיא זילבערנע מטבע וואס איך האב והעבירני בספינתך אונ פיר מיך איבר דעם טייך מיט דיין שיף ועשה המלח כן האט דער שיפר אזו גיטאן והגיעו לחפצו איז ער גיקומען מיט דער מטבע וואס איז ביי אים איבר גבליבן צו זיין בגער וואס ער האט גיוואלט איבר פארן דעם טייך והשיג בו אונ האט מיט דער מטבע גיגרייכט מה שלא הגיע אליו וואס ער האט ניט גיגרייכט מיט אלי מטבעות וואס ער האט אריין גיווארפן אין טייך אונ ווייל ער איז דאך אויף זיין ארט גיקומען וואו הין ער האט בדארפט איז ביי אים גלייך גיוועזן כאילו לא אבד וויא ער האט גאר ניט פאר לארן וכן בעל התשובה אונ אזו אויך דער בעל תשובה אשר כלה רוב ימיו וואס ער האט פר בראכט דס רוב פון זיינע טעג מיט וועלכע זאכן וואס גיט אין גאטס דינסט כשיחזור בתשובה אז ער טוט צום סוף פון זייני טעג תשובה ימחול לו הבורא וועט אים דער באשעפר מוחל זיין אלי זייני בייזי מעשים וואס ער האט פריער גיטאן ווייל ער האט גילעבט וויא עס

שטייט

יכבד עליך אחי הערתי אותך לשמירת עצמך אשר ארכו ימי התעלמותך (ס"א התעלמותי) ממנה כי לא יחדתיך בה מבלעדי נפשי והכנע לאמת ואל תברח ממנה והודה לאלהים אשר העיר אותך למה שלא ידעת ואל תקח אורך התעלמות זולתך המעיר לך לטענה לך ולאמתלא כי זה מתרמית היצר ומצודיו לאנשים אשר הכרתם הלושה. האלהים ישימנו מן הממהרים אליו והשבים עדיו בלב שלם ברחמיו אמן:

נשלם שער השביעי. בעזרת האל יתברך:

שער השמיני שער חשבון הנפש

בחשבון האדם עם נפשו לאלהים. וזה פתח השער:

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו בגדרי התשובה ותנאיה והיה החשבון עם הנפש אחד מתנאיה ראיתי לסמוך לה באור עניני החשבון עם הנפש בעבור מה שיש בו מעניני מרפא לנפש

סומים כדרכמונים ולא יעניכם נתכדון ע"ש: ואל יכבד עליך כו' לומר כי ככד ממני הדבר לשוב לעת זקנתי כי סוא לטובתך לכנאתך ולשמירת עלמך. ולא עוד כי לא יחדתיך בה מבלעדי נפשך כי כל דרכי התשובה שכתבתי עד הנה לא זכרתיה לך לבדך כי גם לי גם לך יהיו לזכרון בין עינינו לקשט עלמנו ממנו ולשוב אל ה': והכנע לאמת כלומר לו יהיה כך שאינני מכוון רק אליך מ"מ אחר שהדבר אמת באתי עליך לכך הכנע לדברי ואל תברח מהם: ואל תקח אורך התעלמות זולתך המעיר לך כו' ר"ל ואל תקח ראיה מאנשים רשעים שהם מאריכים בשעותם ובבשעתם ולא נתנו לב לשוב לעולם ואעפ"כ גם שלום להם ואין מרגלות למותם ובריא אולם וגו' ואי"כ הם לך למכשול ולפוקה כאלו הם לטענה לך ולאמתלא כשמני . . . וכבר שתקה ראיה מאנשי עורים ורשעים: כי זה בתרמית היצר לנסות אותך וכיוצא כך: אשר הכרתם חלושה והם יוטים כעוסים ובעוס"ב וכ"כ בסוף שער הכניעה כדברים האלה ע"ש. אבל אנחנו ישימנו האלהים ברחמיו מן האנשים חכמים הממהרים לשוב אליו בלי איחור והשבים עדיו בלב שלם אמן כן יהי רצון:

אמר המחבר כו' והיה החשבון עם הנפש א' מתנאיה כמ"ש שם בפ"כ והחמישי שוכיח נפשו ויכלימנו כמלפונו כו' ע"ש. ובזה תבין מלת מחשבון האדם עם נפשו בינו לבין עלמו וע"ז יזכור ולא ישכח את אלהיו ואת תורתו כמו שמפרש בפ"א ובפי' א"ג קורא אותם כלשון זכירות ועיין כספר הזכירות שלי: בעבור מה שיש כו' ע"י החשבון

שטייט אין יחזקאל כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו אלי זיינע זינד וואס ער האט גיטאן וועלן אים ניט גידאכט ווערן. זאגט דער מחבר ואל יכבד עליך אחי אונ לאז דיר ניט צו שווער זיין מיין ברודר וואס איך האב דא גישריבן הערתי אותך דען איך האב דיך דער וועקט דוא זאלסט זיך ועלבסט היטן אשר ארכו פון זעלכים וואס דוא האסט אלאנגע צייט דער פון זיך פר הוילן אונ האסט ניט באגערט דראן צו גידיינקן כי לא יחדתיך בה דען איך האב דיך ניט גיאיינצייגט דרינגן חוץ מיך כלומר דיא אלי וועגין פון תשובה וואס איך האב דיר דא גישריבן האב איך ניט גימיינט דיך אליין אונ ניט מיך נאר איך האב עם פון מיינט וועגין אויך גישריבן איך זאל עם האבין מיר פר אזכרון וויא אזו איך זאל תשובה טאן צו גאט והכנע לאמת אונ זיי אונטר טעניג צו דעם אמת ואל תברח ממנו אונ זאלסט דר פון ניט אנטלויפן (עיין בפי') והודה לאלהים אונ לויב צו גאט וואס ער הט דיך דר וועקט צו זעלכים וואס דו האסט ניט גיוואוסט ואל תקח אורך התעלמות אונ זאלסט דיר ניט נעמן פאר קיין טענה וייל אנדערר וואס הט דיך דר וועקט אונ גישטראפט אונ הט זיך גאנץ לאנג פר הוילן תשובה צו טאן דרום וועסטו אויך קיין תשובה ניט וועלן טאן ווארום דאס איז קיין טענה אונ קיין פאר ענטפערונג ניט כי זה מתרמית היצר דען דאס איז פון דעם רמאות פון דעם יצר הרע ומצודיו אונ פון זיינע נעצין וואס ער האפט דר מיט לאנשים זעלבע לייט אשר הכרתם חלושה וואס זייער פר שטאנד איז שלאף. זאגט דר מחבר איין גיבעט האלהים ישימנו מן הממהרים אליו גאט זאל אונז טאן פון די וואס איילין זיך צו אים והשבים עדיו בלב שלם אונ טוען תשובה צו אים מיטן גאנצין הארצן אונ זאל דאס טאן ברחמיו מיט זיין דער בארעמקייט אמן:

אמר המחבר זאגט דר מחבר מפני שקדם מאמרנו ווייל מיר האבן פריער גיזאגט בגדרי התשובה ותנאיה פון די גרונד זאכין פון דר תשובה מיט אירי תנאים וואס דר צו גיהערין והיה החשבון עם הנפש אונ עס איז גיוועזן איין תנאי פון אירי תנאים אז דער מענטש זאל חשבון האבן מיט זיין נפש אוב זיא האט גאט רעכט גידינט ראיתי לסמוך לה דרום איז מיר גיפעלין דר ביי צו שטעלין באור עניני החשבון דס ערקלערין וויא אזו דר חשבון זאל זיין מיטן נפש בעבור מה שיש בו ווייל אין דעם

חשבון

ההערה לה למה שיש בה תקנתה בשני עולמים כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים קיט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך. וראוי לנו לבאר מדבר החשבון עם הנפש ששה ענינים. הראשון מה החשבון עם הנפש. והשני אם חשבון כל בני אדם שוה אם לא. והשלישי על כמה פנים יהיה חשבון האדם עם נפשו. והרביעי מה תועלת החשבון הזה. והחמישי אם האדם חייב לחשוב עם נפשו תמיד אם לא. והששי במה שחיוב האדם לסמוך לחשבון מן המעשים:

פרק א אבל החשבון עם הנפש הוא השתדלות האדם בעניני תורתו ועולמו בינו ובין שכלו כדי שידע בזה מה שיש לו ומה שיש עליו מן החובות וכבר הזהירנו על זה הנביא ע"ה באמרו (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו' ואמר דוד ע"ה (תהלים לד) טעמו וראו כי טוב ה' ואמר (ד"ה א כח) דע את אלהי אביך ועבדהו ואמר (תהלים לב) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין ואמר במי שלא הסתכל בעניניו ולא חשב עם נפשו עליהם (ישעיה מד) ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה ואמר

מרפא לנפש

פי' ההערה לנפש למה שיש בה תקנתה כו': חשבתי דרכי פי' שחשבתי ונתתי לבי אל כל דרכי ועמלי והאותי שתכלית כלם כלה: ואשיבה רגלי אל עדותיך פירוש דרך להגיע אל עדותיך ואם לאו הכל הבל ורעות רוח:

פרק א כדי שידע בזה מה שישו לו מה שיש בידו ממדות טובות ומצות ומע"ט: ומה שיש עליו עוד לקיימם ולנסות כחם ועדיין חסר מהם ושיתגדל להגיע אליהם:

חשבון איז פר האגען וויא מען זאל דם נפש דר וועקין למה שיש בה תקנתה צו וועלכע זאכן וואס זיא קאן מיט זיי געהאלפן ווערן אין ביידי עולמות וויא דוד המלך האט געזאגט חשבתי דרכי איך האב איבר גירעכנט מייני וועגין האב איך געזעהן אז דר תכלית פון אלעמן איז נאר ואשיבה רגלי אל עדותיך אז איך זאל ווידר קערין מייני פיס כלומר איך זאל האבן אוועג צו גייען צו דיין תורה. וראוי לנו לבאר אונ מיר בדארפן באשיידן פון דעם חשבון וואס א מענטש בדארף האבן מיט דעם נפש אין זעקס זאכן הראשון מה החשבון דם ערשטי איז וואס מיינט מען דם פר איין חשבון וואס ער זאל האבן מיט זיין נפש והשני אם החשבון כו' אונ דם אנדרי איז אויב דר חשבון איז ביי אלי מענטשן גלייך אויב נ"ן והשלישי אונ דאס דריטי איז על כמה פנים יהיה אויף וויא פיל ערליי אופנים זאל זיין דר חשבון פיי דעם מענטשין מיט זיין נפש והרביעי מה תועלת אונ דם פערטי איז צו וואס העלפט דר דאזיגר חשבון והחמישי אונ דם פינפטע איז אם האדם חייב אויב דער מענטש בדארף אלי צייט חשבון צו האבן מיט זיין נפש אויב ניט והששי אונ דאס זעקסטע איז במה שחייב האדם וואס פאר מעשים בדארף דער מענטש טאן וואס געהערן צום חשבון מיט זיין נפש:

אבל החשבון עם הנפש אבער דר חשבון מיטן נפש מיינט מען השתדלות האדם דם פלייסונג וואס דער מענטש זאל זיך פלייסן מיט אזעלכע זאכן וואס געהערן צו דר תורה אונ צו דר וועלט זאל דם אלץ זיין בינו ובין שכלו צווישן אים אונ צווישן זיין שכל כלומר ער מוז איבר קלערן מיט זיין שכל וויא אזוי זאל דם פלייסונג זיין כדי שידע דאס ער זאל וויסן וואס ער האט שון פון מצות אונ מעשים טובים ומה שיש עליו אונ וואס פר א מצות אונ מעשים טובים ער איז נאך שולדיג מקיים צו זיין אונ זאל זיך פלייסן זיי מקיים צו זיין וכבר הזהירנו אונ דרויף האט שון משה רבינו ע"ה אונז מזהיר געווען באמרו מיט דעם וואס ער האט געזאגט אין דברים וידעת היום והשבות אל לבבך דו זאלסט וויסן היינט אונ זאלסט ווידר קערין צו דיין הארץ כי ה' הוא האלהים אז גאט איז דר רעכטר גאט אונ דוד המלך האט געזאגט טעמו וראו כי טוב ה' פר שטייט אונ זעהט אז גאט איז גוט. אונ אין דברי הימים שטייט דע את אלהי אביך ווייס דעם גאט פון דיין פאטר כלומר פר שטייא מיטן שכל אז ער איז א גאט ועבדהו אונ דין אים. אונ אין תהלים שטייט אל תהיו כסוס כפרד אין הבין איר זאלט ניט זיין וויא א פערד אונ וויא איין מויל איזיל וואס האט קיין פר שטאנד ניט ואמר אונ ישעיה האט גזאגט אויף דעם וואס ער קוקט ניט אויף זייני זאכן וואס ער טוט אויב זייא זיינען גוט אויב ניין ולא חשב עם נפשו אונ בארעכינט זיך ניט ניעגין זיי מיט זיין נפש האט ער אויף זיי געזאגט ולא ישיב אל לבו אונ ער נעמט זיך ניט צום הארצן די זאכן וואס ער טוט ולא דעת ולא תבונה אונ ער האט ניט קיין